NIȚU IULIAN

ISTORIA COMUNISMULUI DIN ROMÂNIA

MANUAL PENTRU CLASA A XII-A/A XIII-A

2026

Școala Cool

Nițu Iulian

ISTORIA COMUNISMULUI DIN ROMÂNIA: MANUAL PENTRU CLASA A XII-A/A XIII-A

2026

Acest manual este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului Educației Naționale nr. 7734/16.12.2024.

Un proiect Școala Cool
Toate drepturile asupra lucrării aparțin Școala Cool.
Este interzisă reproducerea integrală sau parțială a lucrării, sub orice formă, fără acordul autorului.

Pentru comenzi:
Tel.: 0765/343.785
e-mail: office@scoalacool.ro
Site: http://scoalacool.ro/

Deșteaptă-te, române!

Versuri: Andrei Mureșanu
Muzica: Anton Pann

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost’ pământ!

CUPRINS

Capitolul I: Introducere în studiul regimurilor comuniste
Regimurile comuniste în secolul al XX-lea 9
Test evaluare 12
Capitolul II: De la partid periferic la partid unic
1. Dinamica Partidului Comunist/Muncitoresc Român (1921-1989) 16
2. Propaganda: Instituții, practici și învățământul de partid . 18
3. Organizații de masă 20
Studiu de caz:
Organizațiile de copii și tineret 22
4. Rolul liderului și cultul personalității 24
Studii de caz:
a. Gheorghe Gheorghiu-Dej 26
b. Nicolae Ceaușescu 28
Test evaluare 30
Capitolul III: Dinamica regimului comunist
1. Instituții politice și organizarea administrativă 34
2. Relația stat-cetățean 36
Test evaluare 38
Capitolul IV: România în relațiile internaționale postbelice
Relațiile cu marile puteri în perioada 1944-1989 42
Studiu de caz:
România în cadrul Organizației Tratatului de la Varșovia 44
Test evaluare 46

CUPRINS

Capitolul V: Represiunea politică
1. Legislație și instituții represive 50
2. Sistemul concentraționar (1945-1964) 52
3. Forme de supraveghere și represiune (1965-1989) 54
Test evaluare 56
Capitolul VI: Forme de opoziție și contestare
1. Rezistența armată 60
2. Disidența 62
Studiu de caz:
Impactul Actului Final de la Helsinki asupra României. Doina Cornea 64
3. Exilul românesc 66
Studiu de caz:
***Radio Europa Liberă* 68**
Test evaluare 70
Capitolul VII: Economia
1. Satul: Țărănime, colectivizare și sistematizare 74
2. Orașul: Proletariat, industrializare și urbanizare 76
3. Crizele economiei de comandă 78
Test evaluare 80
Capitolul VIII: Societatea
1. Viața cotidiană: Petrecerea timpului liber 84
2. Culte și practici religioase 86
3. Minorități etnice 88
Test evaluare 90
Capitolul IX: Educația și sportul
1. Învățământul public între educație și control ideologic 94
2. Sportul de masă și de performanță 96
Test evaluare 98

CUPRINS

Capitolul X: Politici în domeniul sănătății. Demografia
1. Politici în domeniul sănătății. Campanii de sănătate publică 102
2. Demografia 104
Studiu de caz:
Decretul nr. 770/1966 106
Test evaluare 108
Capitolul XI: Politici culturale ale regimului comunist
Instrumentalizarea politică a culturii 112
Studiu de caz:
Protocronismul 114
Test evaluare 116
Capitolul XII: Revoluția din decembrie 1989
Anul 1989 în context internațional. Revoluția din decembrie 1989 în România 120
Test evaluare 123
Capitolul XIII: Memoria regimului comunist
1. Memoriale și muzee ale comunismului în România și în Europa de Est 127
2. Condamnarea comunismului în România 129
Test evaluare 131
Test evaluare finală 133
Dicționar 135
Bibliografie 136

Capitolul I: INTRODUCERE ÎN STUDIUL REGIMURILOR COMUNISTE

Competențe generale:

1. Utilizarea adecvată a limbajului de specialitate în analizarea faptelor istorice.
2. Examinarea critică și responsabilă a informațiilor oferite de diverse surse pentru investigarea unor fapte istorice.

Competențe specifice:

1.1. Utilizarea informației din surse istorice referitoare la concepte istorice și coordonate de timp și spațiu, în diverse situații de comunicare.

2.3. Explicarea cauzalității, a continuității și a schimbării în istoria recentă a românilor, folosind argumente din sursele de informare.

Capitolul I: INTRODUCERE ÎN STUDIUL REGIMURILOR COMUNISTE

Regimurile comuniste în secolul al XX-lea.
Test evaluare.

Regimurile comuniste în secolul al XX-lea

1. Definiții

Stahanovism = mișcare impusă muncitorilor din U.R.S.S. în vederea creșterii productivității, inspirată de exemplul minerului ucrainean Aleksei Grigorievici Stahanov, care în noaptea de 30/31 august 1935 a depășit de 7 ori cota de cărbune cerută, extrăgând 102 t, față de norma de aproximativ 14 t/schimb.
Colectivizare = desființarea proprietății private agricole, transformată în proprietate comună.
Colhoz = cooperativă agricolă realizată prin punerea în comun a mijloacelor de producție: pământ, unelte și animale.
Sovhoz = fermă de stat în care lucrătorii agricoli au primit salarii pentru munca prestată.

2. Necesitatea studierii istoriei comunismului

Analiza regimurilor totalitare, inclusiv a celui comunist, are în vedere evitarea încredințării puterii unor oameni care promovează ideologii extremiste sau care prezintă profilul unor dictatori.
Studierea regimului comunist din România ne ajută să înțelegem mai bine societatea în care trăim, prin prisma trecutului totalitar, și furnizează exemple utile pentru consolidarea evoluției democratice a societății românești.

3. Marxism-leninism: de la teorie la practică

Totalitarismul este un sistem politic de extremă stânga (comunist) și de extremă dreapta (nazist), caracterizat prin predominarea statului în raport cu individul, bazat pe primatul partidului unic și pe cultul personalității șefului statului.
Caracteristicile statelor totalitare:
a. Instaurarea terorii asupra propriilor cetăţeni;
b. Existenţa unui singur partid politic (monopartidism);
c. Suprimarea drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor;
d. Impunerea, în politica statului, a ideologiei partidului aflat la putere;
e. Lichidarea opoziţiei politice (sistemul de lagăre de muncă);
f. Supravegherea populaţiei de către poliţia regimului (poliţia politică);
g. Controlul asupra economiei, învăţământului şi vieţii sociale în general.
1848 - în contextul Revoluției Industriale și a apariției unei noi categorii socio-profesionale, muncitorimea, gânditorii germani Karl Marx și Friedrich Engels, în lucrarea *Manifestul Partidului Comunist*, au emis ideea unei revoluții globale care să înlocuiască *„dictatura burgheziei”* cu *„dictatura proletariatului”*, cu scopul de a construi o nouă societate, cea comunistă, în care să nu mai existe inechități sociale, diferențieri după avere, clase sociale și proprietate privată.
Caracteristicile regimurilor comuniste: dispariția economiei de piață; centralizarea economiei naționale prin planificare și planuri cincinale (ce și cât să se realizeze); industrializare forțată, accentul fiind pus pe industria grea (constructoare de mașini, metalurgie și sectorul energetic); **stahanovism** (mișcare declanșată de exemplul minerului sovietic Aleksei Grigorievici Stahanov); **colectivizarea** agriculturii, prin crearea de **colhozuri** și **sovhozuri**.
1917-1924 - inspirați de teoria marxistă, revoluționarii ruși conduși de Vladimir Ilici Lenin au dus mai departe ideile lui Marx și Engels, au răsturnat regimul țarist (7 noiembrie 1917: *Revoluția din Octombrie*), au instaurat dictatura proletariatului, au întemeiat U.R.S.S. (Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste) și au anunțat declanșarea revoluției mondiale ⇒ apariția marxism-leninismului.
Sub conducerea lui Lenin a fost reprimată cu duritate orice formă de opoziție, s-a instituit cenzura și, cu ajutorul propagandei, s-a exercitat controlul asupra tuturor segmentelor societății.
1924-1953 - succesorul lui Lenin, Iosif Vissarionovici Stalin, a concentrat în mâinile sale puterea

absolută în partid și stat, a abandonat revoluția mondială și a ales construirea *„socialismului într-o singura țară”*, declanșând industrializarea forțată și colectivizarea agriculturii ⇒ ca urmare a terorii aplicate sistematic (procese-spectacol, execuții și lagăre de muncă forțată - *gulag*) 20 de milioane de oameni au murit (1933: cazul Nazino, insula canibalilor de pe fluviul Obi, din cei 6700 opozanți ai regimului izolați pe insula siberiană, *„elemente socialmente dăunătoare”*, doar 2000 au supraviețuit).
1945-1949 - după victoria obţinută în cadrul celui de-al Doilea Război Mondial U.R.S.S. a instaurat comunismul în statele aflate în sfera sa de influență: Polonia, Bulgaria, România, Cehoslovacia, Ungaria și Germania de Est - R.D.G.: Republica Democrată Germană (în Albania și Iugoslavia s-au instaurat regimuri comuniste prin forțe proprii); controlul sovietic asupra statelor comuniste europene s-a manifestat ideologic (1947-1956 - Cominform: Biroul de Informații al Partidelor Comuniste și Muncitorești, organizație de coordonare a mișcării comuniste internaționale, a servit drept instrument pentru controlul ideologic al Europei de Est și Centrale și pentru răspândirea propagandei staliniste), economic (1949 - C.A.E.R.: Consiliul Economic de Ajutor Economic, răspunsul sovietic la Planul Marshall) și militar (1955 - O.T.V.: Organizația Tratatului de la Varșovia sau Pactul de la Varșovia, răspunsul sovietic la N.A.T.O.: Organizația Tratatului Atlanticului de Nord).
1949-1979 - U.R.S.S. a răspândit regimurile comuniste la nivel global: Asia (Afghanistan, Cambodgia, China, Coreea de Nord, Laos, Mongolia, Vietnamul de Nord și Yemenul de Sud), Africa (Angola, Benin, Congo, Etiopia, Madagascar, Mozambic, Somalia, Sudan și Zimbabwe) și America Latină (Cuba) ⇒ 1949 - cca. o treime din populația lumii (845 milioane) a ajuns să trăiască sub regimuri comuniste.
9 martie 1989-27 aprilie 1992 - prăbuşirea statelor comuniste din Europa: Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Bulgaria, România, Germania de Est, Albania și Iugoslavia.
26 decembrie 1991 - dizolvarea U.R.S.S.
În prezent, la nivel global, există cinci state comuniste: Cuba, Republica Populară Chineză, Republica Populară Democrată Coreeană, Republica Populară Democrată Laos și Republica Socialistă Vietnam.

4. Crimele comunismului

Secolul al XX-lea - numărul victimelor regimurilor comuniste a ajuns la cca. 100 de milioane:
a. China: 60-65 milioane morți;
b. U.R.S.S.: 20-30 milioane morți;
c. Coreea de Nord: 2 milioane morți;
d. Cambodgia: 2 milioane morți;
e. Africa: 1.7 milioane morți;
f. Afghanistan: 1.5 milioane morți;
g. Vietnam: 1 milion morți;
h. Europa de Est: 1 milion morți;
i. America Latină: 150.000 morți;
j. Mișcarea comunistă internațională și partidele comuniste neinstalate la putere: cca. 10.000 morți.

Fișă de lucru: ***Regimurile comuniste în secolul al XX-lea***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Un comunist adevărat se caracterizează printr-un respect absolut față de disciplină. Absolut. Necondiționat. Cu orice preț. (...) Chiar cu prețul vieții. Al vieții. Ce e viața ta în comparație cu interesele partidului? Dacă partidul ți-o cere, îți pui capul pe o tipsie și vii singur cu el acolo unde ți se ordonă. Altfel înseamnă că nu ești cu adevărat comunist."

(Arkadi Vaksberg, *Hotel Lux. Partidele frățești în slujba Internaționalei Comuniste*)

Descrieți într-un eseu de minim o pagină A4 principalele caracteristici ale Partidului Comunist în comparație cu partidele din statele democrate/liberale, pornind de la paragraful de mai sus, mărturia Elenei Ussiewicz, membră a Partidului Comunist Polonez, ea însăși victimă a terorii staliniste.

Test evaluare
Introducere în studiul regimurilor comuniste

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerinţelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Aproape întreaga Europă a trăit, în cursul secolului al XVII-lea, revoltele muncitorilor împotriva așa-zisei Bandmuhle, o mașină pentru țesutul panglicilor și a ceaprazurilor. La sfârșitul primei treimi a secolului al XVII-lea, un ferăstrău mecanic acționat de vânt, construit în apropiere de Londra de către un olandez, a fost distrus de mulțimea înfuriată. Încă la începutul secolului al XVIII-lea, ferăstraiele mecanice acționate de apă au învins cu greu în Anglia rezistența poporului, sprijinit de parlament. În 1758, când Evereti a construit prima mașină hidraulică de tuns lâna, ea a fost arsă de o sută de mii de oameni rămași fără lucru. Împotriva <<scribbling mills>> şi mașinilor de cardat ale lui Arkwright s-au plâns parlamentului 50.000 de muncitori, care până atunci au trăit din dărăcitul lânii. Distrugerea masivă de mașini, denumită mișcarea luddiților, în districtele manufacturiere ale Angliei din primii 15 ani ai secolului al XIX-lea, în special în urma introducerii războiului de țesut mecanic, a oferit guvernului antiiacobin al lui Sidmouthi, Castlereaghi etc. pretextul pentru cele mai reacționare măsuri represive. A fost nevoie de timp și de experiență până ce muncitorul a învățat să distingă mașina de folosirea ei capitalistă și să atace nu mijlocul material de producție, ci forma socială de exploatare a lui.”

(Karl Marx, *Capitalul. Critică a economiei politice*)

a. Numiți, pe baza textului, spațiul istoric în care au apărut și acționat luddiții. Ce și de ce au făcut aceștia? 6 puncte

b. Precizați, pe baza textului, o informație referitoare la Bandmuhle și reacția muncitorilor. 6 puncte

c. Menționați, pe baza textului, inventatorul mașinii hidraulice de tuns lâna și un efect al acesteia. 6 puncte

d. Formulați o opinie în legătură cu următorul citat: *„A fost nevoie de timp și de experiență până ce muncitorul a învățat să distingă mașina de folosirea ei capitalistă și să atace nu mijlocul material de producție, ci forma socială de exploatare a lui”.* 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Documentul teoretic și programatic al comunismului științific s-a numit: 4 puncte
a. *Tezele din aprilie* b. *Manifestul Partidului Comunist* c. *Capitalul*
2. Liderul care a lansat Noua Politică Economică: 4 puncte
a. Vladimir Ilici Lenin b. Iosif Vissarionovici Stalin c. Iosip Broz Tito
3. Biroul Informativ al Partidelor Comuniste și Muncitorești (Cominform) a fost creat în anul: 4 puncte
a. 1945 b. 1947 c. 1949
4. Dizolvarea U.R.S.S. s-a produs în anul: 4 puncte
a. 1955 b. 1989 c. 1991

I. 3. Transcrieţi textul de mai jos, completând fiecare spaţiu liber cu termenul corespunzător din lista de termeni dată: **20 puncte**

Primul stat comunist din istorie a fost ....., fondat de ..... Bolșevicii au promovat conceptul ..... proletar și al revoluției mondiale. După 1945, Uniunea Sovietică a instalat noi guverne după model sovietic, numite ..... în Europa Centrală și de Est. O măsură de impunere pe plan economic a regimului comunist a fost eliminarea .....

Lista termenilor: **Stalin, internaționalism, Lenin, democrație populară, U.R.S.S.** și **proprietate privată.**

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu nestructurat de minim o pagină A4 despre expansiunea comunismului în lume, în perioada postbelică.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul II: DE LA PARTID PERIFERIC LA PARTID UNIC

Competențe generale:
2. Examinarea critică și responsabilă a informațiilor oferite de diverse surse pentru investigarea unor fapte istorice.
3. Dezvoltarea unei atitudini critice și a unei conduite proactive față de o lume în continuă schimbare, prin valorificarea experiențelor trecutului.

Competențe specifice:
2.1. Analizarea modelului economic, social, politic și cultural al regimului comunist din România.
2.3. Explicarea cauzalității, a continuității și a schimbării în istoria recentă a românilor, folosind argumente din sursele de informare.
3.2. Demonstrarea unei atitudini critice față de impactul evenimentelor/proceselor istorice asupra individului și a comunității.

Capitolul II: Capitolul II: DE LA PARTID PERIFERIC LA PARTID UNIC

1. Dinamica Partidului Comunist/Muncitoresc Român (1921-1989).
2. Propaganda: Instituții, practici și învățământul de partid.
3. Organizații de masă.
Studiu de caz:
Organizațiile de copii și tineret.
4. Rolul liderului și cultul personalității.
Studii de caz:
a. Gheorghe Gheorghiu-Dej;
b. Nicolae Ceaușescu.
Test evaluare.

Dinamica Partidului Comunist/Muncitoresc Român (1921-1989)

1. Definiție

Nomenclatură = totalitatea posturilor de conducere în organele de partid și de stat din U.R.S.S. și din statele-satelit comuniste din Europa Centrală și de Est.

2. Partidul Comunist din România: partid periferic

2 martie 1919 - după preluarea puterii în Rusia, Vladimir Ilici Lenin și Lev Davidovici Troțki au creat Cominternul (Internaționala Comunistă), cu scopul de a răspândi comunismul la nivel global.
În România interbelică, comunismul nu s-a bucurat de susținerea populară (1000-2000 membri):
I. Formarea partidului (8-12 mai 1921): la București, în cadrul Congresului P.S.D.R. (Partidul Social Democrat Român), a avut loc scindarea socialiștilor români. Gruparea reformistă, care a susţinut valorile social-democraţiei, s-a retras din Congres, iar cea radicală a votat transformarea în partid comunist (P.C.d.R.: Partidul Comunist din România) şi afilierea la Comintern.
II. Perioada legalității (8 mai 1921-11 aprilie 1924): P.C.d.R., sub conducerea lui Gheorghe Cristescu, s-a prezentat drept un apărător al muncitorimii, dar a acționat conform directivelor sovietice, considerând România un stat multi-național, creație a imperialismului occidental.
III. Perioada ilegalității (11 aprilie 1924-23 august 1944): deoarece partidul a urmărit interesele U.R.S.S. și o politică anti-românească a fost scos în afara legii, iar liderii formațiunii au fost numiți direct de către Stalin. Liderii P.C.d.R. din perioada ilegalității: Elek Koblos, Vitali Holostenco, Alexander Danieluk Ștefanski, Boris Stefanov Mateiev, Bela Breiner și Ștefan Foriș.
IV. Obținerea puterii (23 august 1944-30 decembrie 1947): în cadrul partidului s-au conturat trei facțiuni concurente, a *„ilegaliştilor”*, a celor *„din închisori”* și *„gruparea moscovită”*. 23 august 1944 - după înlăturarea mareșalului Ion Antonescu de la conducerea României, P.C.d.R., cu sprijinul U.R.S.S., a obținut puterea politică: guvern comunist condus de Petru Groza (1945-1947), fraudarea alegerilor (1946), abdicarea regelui Mihai I (1927-1930; 1940-1947) și proclamarea R.P.R. - Republica Populară Română (30 decembrie 1947).

3. Partidul Muncitorec Român/Partidul Comunist Român: partid unic

30 decembrie 1947-25 decembrie 1989 - comunismul românesc a cunoscut două perioade distincte, marcate de o creștere masivă a membrilor de partid (1989: 3.831.000 membri înregistrați):
I. Perioada stalinistă (30 decembrie 1947-19 martie 1965): sub conducerea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, au fost eliminate facțiunile *„ilegaliştilor”* și cea *„moscovită”*, România a devenit un satelit sovietic docil, iar P.C.d.R. a devenit P.M.R. (Partidul Muncitoresc Român). În această perioadă au fost adoptate două constituții totalitare (1948 și 1952), s-a trecut la economia centralizată după model sovietic (planuri anuale și cincinale) și s-a impus un sistem de teroare și represiune.
II. Perioada național-comunistă (11 iulie 1965-25 decembrie 1989): regimul Nicolae Ceaușescu s-a remarcat printr-o politică de distanțare de U.R.S.S., schimbarea numelui statului în R.S.R. (Republica Socialistă Română), a partidului în P.C.R. (Partidul Comunist Român), adoptarea unei noi constituții (1965), cultul personalității, o **nomenclatură** obedientă și rotația cadrelor.
P.M.R./P.C.R. a prezentat o structură piramidală, specifică formațiunilor politice totalitare: organizații locale (orășenești, regionale și județene), Congresul Extraordinar (organul suprem de conducere al partidului), Conferinţa Naţională (întrunită pentru discutarea problemelor partidului și statului), C.C. - Comitetul Central (rol în conducerea partidului și a statului), Biroul Politic/Comitetul Executiv (format din secretar-general și cele mai importante figuri din partid, a deținut puterea reală).

Fișă de lucru: ***Dinamica Partidului Comunist/Muncitoresc Român (1921-1989)***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Articolul 11. Se consideră ca delict și se pedepsește cu închisoare corecțională de la 5-10 ani, cu amendă de la 10.000-100.000 lei și cu interdicțiunea corecțională:
a. Faptul de a intra în legătură cu vreo persoană sau asociațiune din străinătate în scopul de a primi instrucțiuni sau ajutoare de orice fel pentru pregătirea revoluțiunii comuniste;
b. Faptul de a lucra, prin mijloacele teroriste, la schimbarea ordinei sociale și politice din România;
c. Faptul de a ajuta cu știință în orice mod o asociațiune din străinătate care ar avea de scop să lupte prin mijloacele de sub litera b, contra instituțiunilor și ordinei de stat în România."

(Legea pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștii publice, 19 decembrie 1924)

1. Numiţi, pe baza textului, trei tipuri de fapte incriminate.

2. Precizați, pe baza textului, ce pedeapsă a fost stabilită pentru faptele incriminate. Consideraţi că pedeapsa a fost pe măsura gravității faptelor?

3. Care a fost scopul și necesitatea unei astfel de legi adoptate în anul 1924?

Propaganda: Instituții, practici și învățământul de partid

1. Instituții și practici propagandistice

Pentru manipularea cetăţenilor şi impunerea unei gândiri uniforme, regimurile totalitare au folosit propaganda.
1948-1989 - în perioada comunistă, românii au fost supuși unei intense propagande, prin intermediul activiștilor de partid și a mass-mediei aservite, cu scopul de a consolida regimul politic și crearea *„omului nou”*.
20 martie 1945 - inființarea Ministerului Propagandei (1946: restructurat sub numele de Ministerul Informațiilor), cu atribuţii de dirijare a tuturor acţiunilor de propagandă şi informare la nivel național.
Instituţionalizarea propagandei comuniste s-a realizat prin intermediul Secţiei Propagandă şi Agitaţie de pe lângă C.C. al P.M.R. (1966: peste 70.000 membri), iar în provincie prin filiale judeţene şi regionale ale acestei secţii, în domenii precum presa (periodicele *Scînteia*, *România Liberă* și *Viața Sindicală*), radioul (Radio România), televiziunea, învățământul public (Șoimii Patriei, Organizația Pionierilor și Uniunea Tineretului Comunist), școlile de partid (Academia de Științe Social-Politice *„Ștefan Gheorghiu”* și Şcoala Superioară de Ştiinţe Sociale *„Andrei Aleksandrovici Jdanov”*), știința și cultura (artele, literatura și cinematografia).
Scopul propagandei comuniste a fost de a menţine un control strâns asupra populaţiei, de a crea diversiuni (un discurs continuu despre *„lupta împotriva imperialismului capitalist”* şi a *„duşmanilor poporului”*) şi de a masca problemele economice şi sociale ale regimului.
Instrumentele de propagandă au fost numeroase și diverse:
a. Afişe, postere și pliante cu liderul suprem prezente în toate localităţile, fabrici, şcoli şi instituţii;
b. Filme și documentare care au glorificat istoria partidului şi realizările regimului/liderului suprem;
c. Evenimente și parade cu ocazia aniversărilor regimului: 26 ianuarie - ziua de naștere a lui Nicolae Ceaușescu; 8 Martie - Ziua Femeii; 1 Mai - Ziua Muncii; 9 Mai - Ziua Victoriei în Al Doilea Război Mondial; 23 August - Ziua Națională a României comuniste; 7 Noiembrie - Revoluția din Octombrie din Rusia; 30 Decembrie - Proclamarea R.P.R.;
d. Vizite oficiale și de stat.
Responsabili cu propaganda au fost următorii: Ana Pauker, Iosif Chişinevschi şi Leonte Răutu.

2. Învățământul de partid

Creat în România după modelul sovietic, învățământul de partid a avut două obiective majore:
a. Îndoctrinarea membrilor de partid și a întregii societăți prin transmiterea modului comunist de gândire și de înțelegere a lumii;
b. Formarea de cadre (activiști de partid) care, după absolvire, să ocupe funcţii de răspundere în structurile partidului unic și în instituţiile de stat.
- învățământul de partid a fost structurat pe trei paliere:
a. Elementar: cercuri de politică şi cursuri serale de partid, în întreprinderi, instituţii şi la sate;
b. Mediu: şcolile de trei luni, şase luni, de un an şi doi ani;
c. Superior: în cadrul Academiei de Științe Social-Politice *„Ștefan Gheorghiu”* și a Şcolii Superioare de Ştiinţe Sociale *„Andrei Aleksandrovici Jdanov”* durata studiilor a fost în general de patru ani.
Tematica învățământului de partid a vizat domenii precum istoria Partidului Comunist, teoria marxist-leninistă, economie politică, tehnici de propagandă și agitație.
Majoritatea cursanților au participat pentru obținerea de privilegii și avantaje economice sau avansare în carieră, iar nu din convingere ideologică, şi au format nomenclatura comunistă (centrală și locală).

Fișă de lucru: ***Propaganda: Instituții, practici și învățământul de partid***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Chiar și atunci când propaganda este în doze moderate, poate să aibă suficientă putere încât să distragă atenția de la anumite subiecte, să pună în lumină altele, să convingă publicul să adopte și să internalizeze anumite credințe și atitudini, astfel încât să îl provoace să acționeze într-un mod diferit decât cel în care ar fi acționat dacă nu ar fi fost supus influenței mass-media. Pentru a avea efectele scontate, propaganda trebuie să valorifice o paletă afectivă largă, dincolo de emoțiile negative precum (...) frica și ura, fiind nevoie și de sentimente pozitive precum (...) apartenența, bucuria sau chiar mândria."*

(Silvia-Cristina Baumgarten, *Televiziunea Română sub Reflector*)

B. *„Primul clasic al realismului socialist al noului cinematograf românesc (...) este considerat (...) filmul <<Răsună valea>>. (...) Beneficiar al unei distribuții valoroase (...), filmul și-a derulat povestea pe unul dintre marile șantiere de muncă ale comunismului, cel de la Bumbești-Livezeni, unde mii de tineri <<au spart munții>> pentru construcția unei căi ferate. Narațiunea a prezentat entuziasmul de nedescris al tinerilor României comuniste (...) Desigur că în mijlocul acestor tineri (...) au trebuit să fie strecurate și câteva elemente dușmănoase care au sabotat lucrările. Aceste elemente au fost neutralizate însă de către tinerii brigadieri chiar cu prețul vieții. Brigadierii au fost prezentați ca model uman al noilor realități, tineri capabili de sacrificiul suprem pentru realizarea marilor obiective socialiste. Acesta a trebuit să fie modelul uman al tânărului capabil să construiască societatea comunistă."*

(Gabriel Moisa, *Film și propagandă în România comunistă*)

1. Menționați, pe baza sursei A, două caracteristici ale propagandei politice.

2. Precizați, pe baza sursei B, două teme ale propagandei comuniste.

3. Formulați, pe baza surselor A și B, un punct de vedere referitor la relația dintre propagandă și cunoașterea istoriei.

Organizații de masă

1. Îndoctrinare și control

Regimurile totalitare, în scopul îndoctrinării și controlului populaţiei au creat și folosit organizaţii de masă, structuri diferite de cele politice sau de cele de represiune.
În România comunistă, organizațiile de masă au fost organizate după model sovietic, funcționând ca adevărate *„curele de transmisie”* între partidul comunist și popor.
Organizațiile de masă ale partidului comunist au jucat un rol semnificativ în promovarea ideologiei marxist-leniniste și în crearea unei rețele de sprijin pentru mișcarea comunistă, prin propagandă, control și mobilizarea populației.
Principalele tipuri de organizații de masă din perioada comunistă au fost următoarele: sindicatele, cooperativele, organizaţiile din fabrici și uzine, uniuni ale tineretului, studenților și femeilor.

2. Regimul comunist și organizațiile de masă

Pentru a păstra o aparență de pluralism și pentru a pretinde că a respectat dreptul la asociere, regimul comunist s-a folosit de organizațiile de masă, prezente în toate sferele societății românești:
I. Partidul unic (1948-1989): P.M.R. - Partidul Muncitoresc Român (1948-1965)/P.C.R. - Partidul Comunist Român (1965-1989) a fost cea mai importantă organizație de masă din perioada postbelică, subordonarea întregii societăți față de partid fiind statuată prin prevederile celor trei Constituții din perioada totalitară (1948, 1952 și 1965). Statutul de membru de partid a adus obligații, dar a venit și cu avantaje (funcțiile de conducere din întreprinderi, gradele universitare, și multe alte poziții importante au necesitat ca aspirantul să fie membru de partid). Calitatea de membru de partid a devenit o simplă formalitate golită de conținut (1989: 4 milioane de membri, 18% din populația României), pe care oamenii au îndeplinit-o doar pentru a putea profita de ceea ce le-a putut oferi regimul comunist.
II. Sindicatele (1945-1990): C.G.M. - Confederația Generală a Muncii (1945-1953)/C.C.S. - Consiliul Central al Sindicatelor (1953-1966)/U.G.S.R. - Uniunea Generală a Sindicatelor din România (1966-1990) a fost o organizație de masă cu caracter profesional (1989: peste 7 milioane membri), prin care partidul comunist a exercitat controlul asupra muncitorilor (dreptul la grevă nu a fost menționat în legislație).
III. Organizații civice (1948-1989): F.D.P. - Frontul Democrației Populare (1948-1968)/F.U.S. - Frontul Unității Socialiste (1968-1980)/F.D.U.S. (Frontul Democrației și Unității Socialiste (1980-1989) a fost *„cel mai larg organism permanent, revoluționar, democratic, cu caracter reprezentativ, care constituie cadrul organizatoric de unire, sub conducerea P.C.R., a forțelor politice și sociale”*, format din cca. 40 de organizații sindicale și obștești, din care a făcut parte toată populația țării neinclusă în rândurile partidului. Organizația a fost o extensie a partidului comunist, posturile principale de conducere fiind deținute de liderii comuniști și diverse personalități din cadrul societății românești (intelectuali, artiști, sportivi și lideri religioși).
IV. Organizația femeilor (1948-1989): U.F.D.R. - Uniunea Femeilor Democrate din România (1948-1953)/C.F.D. - Comitetul Femeilor Democrate (1953-1958)/C.N.F. - Consiliul Național al Femeilor (1958-1989) a fost o organizație a cărei principală sarcină a fost ridicarea *„nivelului cultural”* al femeilor, prin educație politică, propagandă și implicarea în lichidarea analfabetismului.
V. Gărzile patriotice (1968-1989): organizații cu o structură piramidală militară, ce și-au desfășurat activitatea sub conducerea P.C.R., formate din detaşamente voluntare înarmate, în care au putut intra toți cetăţenii români majori, indiferent de profesie, sex ori etnie, cu scopul de a asigura apărarea suplimentară în cazul unui atac extern.

Fișă de lucru: ***Organizații de masă***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Decizia care a pus partidul aproape în totalitate sub oblăduirea lui Ceaușescu s-a luat la 6 octombrie 1958, într-un cerc foarte restrâns. Membri ai Secretariatului - Gheorghiu-Dej, Ceaușescu, Vladimir Gheorghiu și Răutu - au decis unificarea Organizatoricului cu Secția Administrativă. Motivul oficial al contopirii n-a fost imitarea practicilor din U.R.S.S., ci evitarea paralelismelor între atribuțiile diferitelor comitete și comisii ale stufosului aparat de partid. Secția Organizatorică a gestionat imensul aparat de partid, de la centru și din teritoriu, urmând să țină și în continuare evidența cadrelor. Secția administrativă a animat viața de partid în Armată, Interne și Justiție. Structura nou-creată a fost botezată Direcția Organizatorică, și i s-a repartizat lui Ceaușescu.”

(Lavinia Betea, Cristina Diac, Florin-Răzvan Mihai, Ilarion Țiu, *Viața lui Ceaușescu. Fiul Poporului*)

1. Identificați, pe baza textului, persoana sau instituția care a decis unirea secției Organizatorice cu cea Administrativă și precizați momentul și motivația acestei decizii.

2. Determinați, pe baza textului, cine a fost beneficiarul direct al hotărârii și explicați efectele produse de aceasta.

3. Analizați, pe baza textului, modul în care a fost justificată reorganizarea.

4. Indicați, pe baza textului, denumirea noii structuri de partid rezultate în urma reorganizării.

Studiu de caz: Organizațiile de copii și tineret

1. Partidul și copiii

Una dintre prioritățile regimului comunist din România a fost înregimentarea politică a copiilor și a tinerilor într-un cadru organizat ⇒ îndoctrinare sistematică, formarea *„omului nou”* și *„construirea societății socialiste multilateral dezvoltate”*.
După modelul sovietic, au fost create organizații de copii și tineret (aceștia au fost considerați mai influențabili și mai lipsiți de apărare în fața bombardamentului ideologic), ce au funcționat ca instrumente de educație pentru promovarea ideologiei comuniste, dar și ca forme de mobilizare socială.

2. Organizații de copii și tineret

Comuniștii români, pentru a forma cetățeni docili și fideli regimului, au creat numeroase organizații de copii și tineret:
I. Șoimii Patriei (1976-1989): s-a aflat sub directa îndrumare a Organizaţiei Pionierilor și s-a adresat copiilor de la grupele mari de grădiniță până în clasa I (4-7 ani), scopul organizației fiind *„educarea moral-civică a copiilor, în spiritul umanismului, al dragostei și respectului faţă de patrie și popor, faţă de Partidul Comunist Român (...), cunoașterea Drapelului P.C.R., recunoașterea portretului tovarășului Nicolae Ceauşescu și al tovarășei Elena Ceauşescu, informarea copiilor asupra înaltelor funcții pe care le îndeplinesc pe linie de partid și de stat”* (1989: 1.5 milioane membri). Deviza organizației: *„Prin muncă, și numai prin muncă, pot să contribui la înflorirea patriei!”* Elemente distinctive: bluza portocalie, cravata roșie, pălăria și șapca albastre.
II. Organizația Pionierilor (1945-1989): *„organizaţia revoluţionară de masă a copiilor”*, a înregimentat elevii din clasele II-VIII (8-14 ani), structurați în grupe, detașamente și unități aflate sub conducerea unor comandanți, ce au fost trimiși la *„activităţi obşteşti”* (culegerea de plante medicinale, a recoltelor toamna, creșterea viermilor de mătase şi a iepurilor), activități științifice, tehnice, culturale, artistice, sportive și turistice (1989: 2.5 milioane membri). Deviza organizației: *„Pentru gloria poporului şi înflorirea României socialiste, pentru cauza partidului - înainte! Tot înainte!”* Elemente distinctive: cravata roșie, insigna organizației pe piept și ecusonul cu emblemă pe brațul stâng, drapelul României și al detașamentului, trompeta și toba.
III. U.T.C.d.R. - Uniunea Tineretului Comunist din România (1922-1949)/ U.T.M. - Uniunea Tineretului Muncitor (1949-1966)/U.T.C. - Uniunea Tineretului Comunist (1966-1989): principala organizație-satelit a partidului comunist și cea mai importantă pepinieră de cadre din rândurile *„tineretului muncitor și al țăranilor săraci, al tinerilor țărani mijlocași și al tinerilor funcționari”* (15-26/30 ani), cu rol în educația politico-ideologică și mobilizarea acestora pentru îndeplinirea obiectivelor economice ale regimului precum construcția/reparația de căi ferate, canale, hidrocentrale, lucrări de irigații, fabrici, uzine, combinate și campanii agricole (1989: 4.1 milioane membri). Cei implicați în această organizație au avut acces la un sistem de recompense şi avantaje importante (un loc de muncă la oraş şi o locuinţă de stat la bloc, excursii şi tabere gratuite, promovări facilitate și medalii onorifice). Deviza organizației: *„Tineret, mândria țării”*.
IV. U.A.S.C.R. - Uniunea Asociaţiilor Studenţilor Comunişti din România (1949-1989): a fost echivalentul universitar al U.T.C. și a avut caracterul unei organizații de mase, în care au fost cooptați automat toți studenții care nu s-au diferențiat prin atitudini ostile împotriva comunismului sau alte fapte considerate antisociale în epocă (1989: 166.000 membri). Scopul organizației a fost de a coordona şi controla activitatea socială, culturală și academică a studenţilor, fiind legată de acţiunile de nesupunere a studenţilor faţă de directivele şi sarcinile trasate de partid.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Organizațiile de copii și tineret***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Voi învăța și voi munci pentru a deveni fiu de nădejde al patriei mele - Republica Socialistă România; voi fi credincios poporului și Partidului Comunist Român; voi respecta neabătut îndatoririle pionierești.”

(*Legământul pionierului*)

1. Analizați scopul legământului pionierului și explicați efectul său asupra mentalității elevilor.

2. Identificați, pe baza textului, persoana sau instituția față de care pionierul a trebuit să își arate credința și interpretați semnificația expresiei *„voi respecta neabătut”*.

Rolul liderului și cultul personalității

1. Rolul liderului

Deși din punct de vedere instituțional România comunistă a avut organe de stat bine definite, alese prin mecanisme ale *„democrației interne de partid”*, în realitate formațiunea politică totalitară a exercitat un monopol complet asupra puterii politice și întregii societăți, liderul partidului (secretarul general) fiind conducătorul statului.
Liderul a fost piesa esențială în funcționarea regimului totalitar românesc, de a cărui voință a depins totul, fiind singurul interpret al intereselor poporului: deținător al puterii în stat (1948-1961: președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale; 1961-1974: președinte al Consiliului de Stat; 1974-1989: președinte al Republicii Socialiste Române) și în partid (secretar general).
În jurul liderului s-a organizat o elită restrânsă de decidenți (membri ai Comitetului Central), care a impus societății românești supunerea față de partid și conducător ⇒ partidul, statul și liderul s-au contopit și au devenit imposibil de separat.

2. Cultul personalității

Secolul al XX-lea - toate regimurile totalitare (comunist, fascist și nazist) au promovat cultul personalității liderului, căruia aparatul de propagandă i-a creat imaginea de conducător infailibil, vizionar și deținător al adevărului suprem.
Cultul personalităţii este o practică politică specifică regimurilor totalitare, prin care conducătorul aflat încă în viaţă este venerat în mod excesiv, fiind cea mai eficientă strategie pentru a pune mâna pe putere şi pentru a o consolida.
În România, mesajul propagat de cultul personalității (*„limba de lemn”*) a trebuit să fie actual şi cu forţă de convingere, cu încărcătură ideologică și mobilizatoare ⇒ uniformizarea limbajului, a societăţii, difuzarea şi impunerea ideologiei comuniste.
În perioada comunistă, baza cultului personalității a reprezentat-o armata, poliţia politică, spionii, informatorii, anchetatorii, torţionarii și o parte a societății românești.
Principalele forme de manifestare a cultului personalității sunt următoarele: venerarea publică (adunări şi manifestații organizate pe stadioane, ode, poezii și cântece dedicate liderului, zilele importante din viaţa conducătorului şi a partidului au devenit prilej de sărbătoare națională, busturi, postere, imagini în fiecare şcoală, întreprindere și birou), controlul informaţiilor prin cenzură, mitologizarea istoriei, îndoctrinarea prin educaţie a copiilor şi tinerilor, vizitele de lucru şi *„de prietenie”*, idealizarea calităţilor liderului suprem prin intermediul propagandei agresive din mass-media şi discursul public, cetățenii fiind îndemnați să dea ascultare *„indicațiilor”* conducătorului, deoarece acesta a fost singurul care *„a dorit binele poporului”*.
14 decembrie 1944 - primele semne ale cultului personalităţii: în *Scânteia* a fost publicat un articol despre Ana Pauker, în care s-a invocat trecutul său *„plin de lupte eroice pentru libertatea patriei”*.
Primul lider comunist român, Gheorghe Gheorghiu-Dej, a fost apreciat drept *„Luceafăr”*, *„cel mai brav, cel mai treaz din cei pururea treji”*, *„duh al Griviţei Roşii”*, *„prim ceferist al țării”*, *„Demiurg al României noi”*, *„cel mai mare român de la Dromihete încoace”*, *„stegar de popor, mult temut de dușman”* și *„iubitul nostru părinte și conducător”*.
Ultimul conducător comunist din România, Nicolae Ceaușescu, a fost prezentat drept *„marele conducător”*, *„genialul cârmaci”*, *„cel mai iubit fiu al poporului român”*, *„personalitate excepţională a lumii contemporane”*, *„luptător pentru cauza dreptăţii, păcii şi socialismului”* și *„geniul Carpaţilor”*, iar soția sa, Elena Ceaușescu, a fost considerată *„savant de renume mondial”* și *„mamă iubitoare”* a poporului.

Fișă de lucru: ***Rolul liderului și cultul personalității***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

,,Lavinia Betea: Și v-a mai comunicat Ceaușescu atunci că vom exporta în R.D.G. mărfuri de 10 miliarde. Cu chinezii a preconizat 2 miliarde import, 2 export, cu creștere la 3, China fiind pe locul doi, după U.R.S.S., în schimburile noastre. (...) Și tot așa, vă citez: <<Cu iugoslavii trebuie să depășim anual 1 miliard la export și în mod corespunzător la import. Trebuie să creștem mai mult cu cehii, polonezii, ungurii, bulgarii și albanezii. La fel, putem crește mai mult cu Cuba, și, în mod corespunzător, cu Vietnamul și Mongolia>>. Ce ați gândit, ascultându-l?
Ștefan Andrei: M-am gândit la basmele lui Petre Ispirescu. Când a făcut planul pe 1990, l-am invitat pe Emilian Dobrescu, consilierul lui pe probleme economice, economist foarte bun. <<Dragă Emilian>>, i-am spus <<dacă vindem și vrăbiile din România, tot nu putem să ne încadrăm în planurile astea. Cum de ai acceptat așa ceva?>> (...)
L.V.: V-ați comportat, prin urmare, ca doctorii cu pacienții din spitalul de nebuni. Dar dvs. ați așteptat ceva deosebit - să moară însuși nebunul ce a patronat spitalul…
Ș.A.: Trebuie să știi: Ceaușescu a fost lup dacă-l contraziceai cu cineva de față. Fie că a fost, fie că nu a fost ședință. Îi cădea buza-n jos. Eu, care-l cunoșteam bine după atâta vreme, mi-am dat seama că sau discuți cu el, sau cu peretele, e totuna. În afara Ceaușeascăi, în ultimii ani nimeni nu a putut să îi schimbe părerile.”

(*I se spunea Machiavelli. Ștefan Andrei în dialog cu Lavinia Betea*)

1. Menționați, pe baza textului, numele unui consilier al lui Nicolae Ceaușescu.

2. Transcrieți, pe baza textului, o informație despre modul în care a văzut Ceaușescu schimburile cu statele din Asia.

3. Formulați, pe baza textului, un punct de vedere referitor la modul în care au fost realizate planurile economice în România, în perioada lui Ceaușescu.

Studiu de caz: Gheorghe Gheorghiu-Dej

1. „Vulpea din Carpați”

Gheorghe Gheorghiu-Dej, supranumit *„vulpea din Carpați” „Stalin de România”* sau *„Machiavelli al Balcanilor”*, a fost primul lider comunist român și arhitectul politicii de stalinizare.
8 noiembrie 1901 - s-a născut Gheorghe Gheorghiu în orașul Bârlad din județul Tutova, al cincilea dintre copiii lui Tănase Gheorghiu și ai Anicăi, muncitori.
1907-1913 - micul Gheorghe a fost înfiat de unchiul său Nicolae Gheorghe Ionescu din Moinești (1903) și a urmat cursurile gimnaziale în cadrul Școlii din Lucăcești.
1913-1917 - după abandonarea studiilor, tânărul Gheorghiu a lucrat la o fabrică de cherestea, o țesătorie și pe la meșteri dogari din Piatra Neamț și Moinești.
1917-1922 - Gheorghe s-a angajat ca ucenic electrician la rafinăria *„Steaua Română”* din Moinești, iar apoi a lucrat la atelierele C.F.R. din Galați, rafinăria din Câmpina și o stație de triaj din Galați.
1926 - la Galați, Gheorghiu s-a căsătorit cu Maria Stere Alexe, împreună având două fiice.
1930-1933 - Gheorghe s-a înscris în P.C.d.R. și după ce a fost acuzat de *„agitație comunistă”* și transferat disciplinar la stația de triaj din Dej (1932-1933), a primit supranumele *„Dej”*.
Martie 1933-12 august 1944 - ca urmare a rolului jucat în organizarea grevei de la Atelierele C.F.R. *„Griviță”* din București (15-16 februarie 1933), Dej a fost arestat și condamnat la 12 ani de muncă silnică ⇒ a devenit liderul facțiunii din închisori a partidului (Gheorghe Apostol, Nicolae Ceaușescu, Miron Constantinescu, Alexandru Drăghici, Teohari Georgescu și Alexandru Moghioroș) și mentorul lui Nicolae Ceaușescu.

2. „Stalin de România”

12 august 1944 - cu ajutorul comunistului Ion Gheorghe Maurer, Dej a evadat din închisoare.
4 noiembrie 1944-30 decembrie 1947 - după îndepărtarea de la putere a mareșalului Ion Antonescu (23 august 1944), a debutat ascensiunea politică a lui Dej: Ministrul comunicațiilor în guvernele general Constantin Sănătescu și general Nicolae Rădescu (1944-1945); Ministrul comunicațiilor și lucrărilor publice și Ministrul economiei naționale în guvernele Petru Groza I și II (1945-1947); secretar general al P.C.d.R.
1946-1957 - Gheorghe Gheorghiu-Dej şi-a consolidat puterea în partid prin eliminarea adversarilor politici: Ștefan Foriș (1946: executat); Lucrețiu Pătrășcanu (1954: executat); *„deviaționiștii de dreapta”* Ana Pauker, Vasile Luca și Teohari Georgescu (1952: eliminați din partid/închiși); *„conspiraționiștii”* Iosif Chișinevschi și Miron Constantinescu (1957: eliminați din partid).
1948-1965 - Dej a impus stalinizarea României:
I. Pe plan intern: crearea partidului unic, P.M.R., prin fuziunea forțată dintre P.C.d.R. și P.S.D. (1948); adoptarea constituțiilor totalitare din 1948 și 1952; etatizarea întreprinderile industriale, bancare, de asigurări, miniere, transporturi și de telecomunicații prin Legea Naționalizării (1948); subordonarea față de stat a B.O.R. (Biserica Ortodoxă Română) - 1948; crearea Direcției Generale a Securității Poporului (1948); ideologizarea și cenzurarea culturii, științei și educației după model sovietic (1948); lichidarea rezistenței anticomuniste armate (1948-1962); înființarea miliției (1949); colectivizarea agriculturii (1949-1962); industrializarea forțată a României prin planuri cincinale.
II. Pe plan extern: România a aderat la organizația economică C.A.E.R. (1949); statul român a fost membru fondator în organizația militară O.T.V. (1955); dacă la început Dej a urmat fidel linia trasată de U.R.S.S., după retragerea trupelor sovietice din România (1958), a inițiat o politică de desprindere de Moscova, documentul relevant fiind Declarația P.M.R. din aprilie 1964.
19 martie 1965 - Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a stins din viață (a suferit de cancer la plămâni).

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Gheorghe Gheorghiu-Dej***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Din munți la Dunărea bogată,*
Iubit e un nume între viteji,
Încântă inima înfocată,
Un nume scump: Gheorghiu-Dej. (...)
Te cântă holdele în soare,
Te cântă apele-n vârtej,
Fiu drag al clasei muncitoare,
Tovarășe Gheorghiu-Dej! (...)
Nu-s dușmani ca să ne înspăimânte,
Noi ținem sus al nostru steag,
Avem Partidul mare în frunte,
Conducătorul nostru drag."

(George Klein, *Imn închinat tovarășului Gheorghiu-Dej*)

B. *„Gheorghiu-Dej, căruia îi scriam din când în când, numindu-l Iubite Tovarășe Dej, a pierit dintre noi, cu tinerețea, cu puterile și voiniciile lui (...). Stau și plâng, condeiule al meu, pe un mormânt, revoltat, că ziua s-a stins și că pământul, care a primit în el unul după altul pe Domnitorii noștri, a cutezat să primească și țărâna scumpului general al neamului românesc, scufundat în cea mai cumplită jale."*

(Tudor Arghezi, *Despre moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej*)

1. Precizați, pe baza surselor A și B, practica politică totalitară ce reiese din ambele texte.

2. Menționați, pe baza surselor A și B, câte două expresii care se încadrează în această practică politică.

3. Comparați sursele A și B din perspectiva genului literar în construirea imaginii conducătorului.

Studiu de caz: Nicolae Ceaușescu

1. „Geniul Carpaților”

Nicolae Ceaușescu, supranumit *„geniul Carpaților” „cel mai iubit fiu al poporului”* sau *„luptător pentru cauza dreptății, păcii şi socialismului”*, a fost ultimul lider al României comuniste.
23 ianuarie 1918 - s-a născut Nicolae Ceaușescu în localitatea Scornicești din județul Olt, al treilea dintre copiii lui Andruță Ceaușescu și ai Alexandrinei, țărani.
1925-1929 - micul Nicolae a urmat cursurile primare în cadrul școlii din Scornicești.
1929 - după finalizarea studiilor primare, tânărul Ceaușescu a plecat la București, unde s-a angajat ca ucenic de cizmar la meșterul Alexandru Săndulescu, membru activ al P.C.d.R.
1933 - Ceaușescu a demarat activitatea *„revoluționară”* prin înscrierea în U.T.C.d.R., organizație care a activat în ilegalitate, fiind arestat pentru prima dată în timpul unei greve.
1933-1936 - tânărul Nicolae a mai fost arestat de trei ori și eliberat, fiind caracterizat de autoritățile interbelice drept un *„agitator comunist periculos”*.
1936-1938 - la Brașov, Ceaușescu a fost arestat sub acuzația de activitate subversivă (crearea de celule comuniste) și condamnat la doi ani jumătate de închisoare, pedeapsă ispășită în penitenciarele din Braşov, Doftana şi Văcărești, aici cunoscându-i pe liderii comuniști Vasile Luca, Alexandru Moghioroș, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica și Gheorghe Apostol.
1936 - Nicolae Ceaușescu a devenit membru cu drepturi depline în P.C.d.R.
1938-1940 - Ceaușescu a fost eliberat la termen din închisoare și a cunoscut-o pe Elena Petrescu, muncitoare, cu care s-a căsătorit în 1947 și a avut trei copii, pe Valentin, Zoia și Nicu.
1940-4 august 1944 - Nicolae a fost arestat pentru continuarea propagandei comuniste și condamnat la trei ani de închisoare, pedeapsă ispășită în penitenciarele din Jilava, Caransebeș, Văcărești și lagărul de la Târgu Jiu ⇒ Gheorghe Gheorghiu-Dej a devenit mentorul său politic.

2. „Cel mai iubit fiu al poporului”

23 august 1944-1957 - după îndepărtarea de la putere a mareșalului Ion Antonescu (23 august 1944) a început pentru Ceaușescu ascensiunea politică: secretar al U.T.C.d.R. (1944-1945); deputat din partea Blocului Partidelor Democrate (1946); subsecretar în Ministerul Agriculturii în guvernul Petru Groza IV (1948-1952); general-maior, ministru adjunct la Ministerul Apărării Naționale și Șef al Direcției Superioare Politice a Armatei (1950); general-locotenent, cu două stele (1952); membru al C.C. al P.M.R. (1952); membru deplin al Biroului Politic al P.M.R. (1954); secretar al C.C. (1960).
22 martie 1965 - după moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej (19 martie 1965), cu sprijinul lui Ion Gheorghe Maurer și Emil Bodnăraș, Ceaușescu a fost ales prim-secretar al P.M.R.
1965-1989 - Ceaușescu a instaurat național-comunismul și a revitalizat cultul personalității:
I. Pe plan intern: adoptarea unei noi Constituții, schimbarea numelui statului din R.P.R. în R.S.R. și al partidului din P.M.R. în P.C.R. (1965); adoptarea Decretului-Lege nr. 770 - avorturile au fost interzise (1966); *„dezgheț”* politic și cultural (1968); accentuarea cultului personalității, centrat pe cuplul Ceaușescu (1971-1989); Ceaușescu a devenit primul președinte român (1974); înrăutățirea situației economice, ca urmare a construcției unor obiective industriale ineficiente (1975-1989); scăderea nivelului de trai al populației, ca urmare a deciziei de a achita datoria externă (1981-1989).
II. Pe plan extern: implicarea României în medierea Războiului de 6 zile (1967); condamnarea invaziei Cehoslovaciei de către O.T.V. (1968); apropierea de Occident și obținerea unui împrumut de 11.4 miliarde dolari (1968-1988); condamnarea invaziei sovietice a Afghanistanului (1979-1989).
25 decembrie 1989 - ca urmare a izbucnirii Revoluției anticomuniste din România, Nicolae și Elena Ceaușescu au fost arestați, judecați și executați.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Nicolae Ceaușescu***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Gheorghiu-Dej a fost moldovean sută la sută, iar Ceaușescu a spus că a fost oltean, deși, geografic vorbind, satul său natal s-a aflat în stânga Oltului, și nu în Oltenia propriu-zisă (...). Ambii au intrat în mișcarea comunistă din convingere, în anii 1930 ai României interbelice. În egală măsură, cei doi au fost înainte de 1944 deținuți politic ai regimului burghez, dar, pe când Gheorghiu-Dej a fost un comunist într-adevăr respectat de tovarășii săi din mediul carceral, Ceaușescu a fost un tânăr uneori bănuit că a trișat la jocul de șah și că a furat mâncarea unor colegi de închisoare (...). Ulterior, la 23 august 1944, nici unul dintre ei nu a jucat un rol important, ci mai curând ambii au fost efectiv profitori ai intrării Armatei Roșii în țară."

(Adrian Cioroianu, *Nu putem evada din istoria noastră*)

1. Numiți, pe baza textului, conducătorii politici.

2. Menționați, pe baza textului, două asemănări și două deosebiri între cei doi conducători totalitari.

Test evaluare
De la partid periferic la partid unic

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerinţelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Oricum, odată asigurată docilitatea necondiționată a unui Comitet Central epurat de potențiali tulburători ai ordinii monolitice, Dej s-a dedicat experimentului național-stalinist. După 1958 s-a configurat clar linia politică pe care o va continua și Ceaușescu după 1965: pe de o parte, o deschidere internațională și o despărțire de tutela sovietică; pe de alta, o închidere internă, o strângere periodică a șurubului. Fiecărei perioade de relativă relaxare i-a urmat un nou îngheț ideologic și politic. (...) Cea mai mică expresie de critică la adresa lui Dej a trebuit înăbușită în fașă spre a împiedica orice coagulare a unei opoziții, fie înăuntrul, fie în afara partidului.”

(Vladimir Tismăneanu, *Fantoma lui Gheorghiu-Dej*)

a. Menționați, pe baza textului, o caracteristică a C.C. al P.C.R. 6 puncte

b. Precizați, pe baza textului, sensul expresiei *„îngheț ideologic și politic”*. 6 puncte

c. Formulați un punct de vedere referitor la linia politică pe care a continuat-o Ceaușescu, susținându-l cu două informații selectate din text. 6 puncte

d. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia cultul personalității lui Ceaușescu s-a intensificat după anul 1971. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Partidul Comunist din România a fost scos în afara legii în anul: 4 puncte
a. 1924 b. 1934 c. 1944
2. Un important canal de transmitere a mesajelor propagandistice la nivel național a fost: 4 puncte
a. Ziarele locale b. Afișe și postere c. Televiziunea
3. În anul 1974, Nicolae Ceaușescu a fost învestit în funcția de: 4 puncte
a. Secretar General b. Președinte al statului c. Prim-ministru
4. Organul de presă al P.M.R./P.C.R. s-a numit: 4 puncte
a. *Libertatea* b. *Scânteia tineretului* c. *Scânteia*

I. 3. Stabiliţi corespondenţa între reperele cronologice din coloana A și evenimentele din coloana B: **20 puncte**

A	B
1. 1921	a. Formarea primului guvern controlat de comuniști.
2. 1945	b. Nicolae Ceaușescu a preluat conducerea partidului.
3. 1948	c. Formarea Partidului Comunist din România.
4. 1964	d. Formarea Partidului Muncitoresc Român.
5. 1965	e. Nicolae Ceaușescu a devenit președinte al României.
	f. Respingerea Planului Valev de către România.

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu nestructurat de minim o pagină A4 despre propaganda în perioada regimului ceaușist.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul III: DINAMICA REGIMULUI COMUNIST

Competențe generale:

1. Utilizarea adecvată a limbajului de specialitate în analizarea faptelor istorice.
2. Examinarea critică și responsabilă a informațiilor oferite de diverse surse pentru investigarea unor fapte istorice.

Competențe specifice:

1.1. Utilizarea informației din surse istorice referitoare la concepte istorice și coordonate de timp și spațiu, în diverse situații de comunicare.

2.2. Compararea, în sursele de informare, a perspectivelor multiple referitoare la fapte și diferite aspecte ale regimului comunist.

2.3. Explicarea cauzalității, a continuității și a schimbării în istoria recentă a românilor, folosind argumente din sursele de informare.

Capitolul III: DINAMICA REGIMULUI COMUNIST

1. Instituții politice și organizarea administrativă.
2. Relația stat-cetățean.
Test evaluare.

Instituții politice și organizarea administrativă

1. Instituții politice

1948-1989 - regimul comunist din România, după model sovietic, și-a asigurat controlul asupra societății prin intermediul instituțiilor de stat, subordonate conducerii politice (nu a fost respectat principiul separației puterilor în stat) ⇒ reglementarea relației dintre stat și cetățeni.
Relația stat-cetățean în România comunistă a fost în perioada stalinistă una de forță brutală, de eliminare fizică a oponenților, transformându-se apoi, în perioada național-comunismului, într-un sistem bazat pe teamă, conformism și resemnare.
Principalele instituții politice din România totalitară au fost următoarele:
I. M.A.N. - Marea Adunare Națională (1947-1989): organizat după model sovietic (rol decorativ), *„organul suprem al puterii de stat în R.P.R.”*, unicameral, *„unicul organ legislativ”*. Organul legislativ s-a reunit în două sesiuni ordinare anuale și alte sesiuni extraordinare, la inițiativa Consiliului de Stat, iar deputații, aleși pe patru ani (1965: cinci ani), prin trierea candidaților din rândurile membrilor de partid, sindicatelor și organizațiilor de masă, membrii CC și alte cadre importante ale partidului și statului, au ales Prezidiul M.A.N., au numit și/sau revocat judecătorii și au reprezentat forul superior de judecată pentru respectarea Constituției. Activitatea M.A.N. a fost coordonată de către Prezidiul M.A.N., care a fost compus dintr-un președinte (în mod formal, a fost considerat conducătorul statului), trei vice-președinți, un secretar și 14 membri. Președinți M.A.N.: Constantin I. Parhon (1948-1952), Petru Groza (1952-1958) și Ion Gheorghe Maurer (1958-1961).
II. Consiliul de Stat (1961-1989): Prezidiul M.A.N. a fost înlocuit cu Consiliul de Stat (funcții asemănătoare cu Prezidiul M.A.N.), format dintr-un președinte (în mod formal, a fost considerat conducătorul statului), trei vicepreședinți și 13-27 membri. Președinți ai Consiliului de Stat: Gheorghe Gheorghiu-Dej (1961-1965), Chivu Stoica (1965-1967) și Nicolae Ceaușescu (1967-1989).
III. Consiliul de Miniștri (1945-1989): a fost *„organul suprem executiv și administrativ”*, compus din președintele Consiliului de Miniștri (numit și prim-ministru), unul sau mai mulți vicepreședinți și miniștri, subordonat M.A.N., principala sarcină fiind conducerea administrației centrale. Președinți ai Consiliului de Miniștri: Petru Groza (1945-1952), Gheorghe Gheorghiu-Dej (1952-1955), Chivu Stoica (1955-1961), Ion Gheorghe Maurer (1961-1974), Manea Mănescu (1974-1979), Ilie Verdeț (1979-1982) și Constantin Dăscălescu (1982-1989).
IV. Președintele R.S.R. (1974-1989): a fost ales de M.A.N. pentru un mandat de 5 ani și nu a existat o limită de mandate. Atribuții: a prezidat Consiliul de Stat, comandantul suprem al armatei și președintele Consiliului Apărării R.S.R., a numit și a revocat miniștrii, președintele și membrii Tribunalului Suprem, a conferit decorații, a încheiat tratate, a proclamat starea de necesitate, a stabilit misiuni diplomatice și a reprezentat statul în relațiile interne și internaționale. Această funcție a devenit sinonimă cu Nicolae Ceaușescu.
V. Comitetele Provizorii (1949-1950)/Sfaturile populare (1950-1968)/Consiliile populare (1968-1989): *„organe locale ale puterii de stat cu puteri depline pe teritoriul lor”*, au reprezentat administrația locală, fiind alese prin vot popular, pentru un mandat de patru ani.

2. Organizarea administrativă

În perioada comunistă, organizarea administrativă a României a suferit numeroase transformări:
a. 1950-1968: cele 58 de județe ale României au fost desființate, fiind înlocuite cu 28 regiuni (1952: 18 regiuni și crearea Regiunii Autonome Maghiare; 1956: 16 regiuni), alcătuite din 177 de raioane;
b. 1968-1989: regiunile și raioanele au fost desființate, fiind înlocuite cu 39 județe (1981: 40 județe).

Fișă de lucru: ***Instituții politice și organizarea administrativă***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Puterea executivă a fost în realitate singura putere reală în stat, întrucât liderii comuniști s-au identificat cu membrii guvernului. Un alt aspect interesant a fost și faptul că puterea executivă, ignorând puterea legislativă, a emis și decrete secrete, atunci când conținutul lor a părut prea antidemocratic pentru a fi dat publicității. A fost cazul Decretului nr. 111/1951 privind reglementarea situației bunurilor de orice fel supuse confiscării (...). Deși guvernul a avut drept de inițiativă legislativă, toate proiectele s-au elaborat în baza indicațiilor date de Partidul-stat."*

(Mihaela Cristina Verzea, *Partidul-stat: Structuri politice, 1948-1965*)

B. *„După cum știm, legile adoptate de M.A.N. s-au votat cu unanimitate, rareori cu un vot sau două contra, și în regim de urgență (...), în parlamentele comuniste neexistând opoziție. (...) A fost un simplu organ de execuție, activitatea ei, ca și cea a celorlalte organe de stat fiind dirijată de către P.M.R. (...) Proiectele de lege (...) au fost supuse spre deliberare Marii Adunări Naționale. (...) Discutarea lor a fost pur formală, adunările ținându-se pentru a citi și vota textele primite. Nu se cunosc cazuri în care o ședință (...) să fi adus schimbări documentelor deja transmise."*

(Mihaela Cristina Verzea, *Partidul-stat: Structuri politice, 1948-1965*)

1. Precizați, pe baza sursei A, două prerogative ale puterii executive.

2. Formulați, pe baza surselor, un punct de vedere referitor la funcționarea M.A.N. și a Consiliului de Miniștri în perioada comunistă.

Relația stat-cetățean

1. Definiții

Coerciție = măsură de constrângere folosită de organele statului pentru a determina o persoană să își îndeplinească o obligație.
Represiune = înăbușire prin violență a unei acțiuni de opoziție, de revoltă, a unei demonstrații; măsură de constrângere și de pedepsire a unei persoane care comite o infracțiune.

1. Forme ale coerciției în perioada comunistă

În perioada comunistă, relația stat-cetățean a fost una tensionată, marcată de măsuri de **coerciție** din partea regimului, care a încercat să controleze orice manifestare a individualității.
Regimul comunist român, instaurat prin forță de sovietici, s-a menținut prin folosirea instituțiilor statului (administrația, justiția, Securitatea și Miliția) și a unor mijloace de coerciție și **represiune** ⇒ în cazul nerespectării legilor, instituțiile statului au putut impune pedepse arbitrare: exmatriculări, concedieri, domiciliu forțat, muncă obligatorie sau închisoare.
Principalele forme ale coerciției, utilizate pentru a controla populația României, au fost îndoctrinarea şi propaganda, extrem de evidente şi frecvent utilizate în educație, mass-media (presă, radio și televiziune), presiunea economică și dependența de stat (statul a fost unicul angajator), încurajarea denunțurilor (cetățenii au fost îndemnați să se supravegheze și să se *„toarne”*), interzicerea/limitarea călătoriilor în străinătate și restricționarea libertății de exprimare.

2. Rezistență și acomodare

1948-1989 - în România comunistă fenomenul rezistenței s-a manifestat sub diverse forme:
a. Rezistența armată (1948-1962): grupuri de partizani s-au organizat în zona muntoasă, cele mai cunoscute fiind următoarele: Grupul Ion Uță și Spiru Blănaru (*„Blocul Național”* din Munții Banatului); Grupul Gogu Puiu, Nicolae Fudulea și Dumitru Fudulea (*„Haiducii Dobrogei”* din zona Dobrogei); Grupul Gheorghe Arsenescu și Toma Arnăuțoiu (*„Haiducii Muscelului”* din Munții Făgărașului); Grupul Nicolae Pop și Atanase Oniga (din Munții Apuseni); Grupul Ion Gavrilă Ogoranu (Grupul Carpatin Făgărășan);
b. Rezistența (sau disidența) intelectuală (1948-1989): reprezentată de opozanți precum Constantin Noica, Nicolae Steinhardt, Gheorghe Ursu, Doina Cornea, Alexandru Ivasiuc, Lucian Pintilie, Ion Vianu, Victor Frunză, Paul Goma, Ana Blandiana, Mircea Dinescu, Stelian Tănase și Herta Muller;
c. Opoziția din exil (1948-1989): și-a dedicat activitatea combaterii regimului comunist de la București și informării societății occidentale cu privire la realitățile din România;
d. Mișcări muncitorești de protest: greva minerilor din Valea Jiului (1-3 august 1977); Revolta de la Brașov (15 noiembrie 1987);
e. Rezistența pasivă (1948-1989): unii români au reacționat la măsurile politice și economice care le-au afectat condițiile de viață și le-au limitat libertățile prin bancuri politice (multe difuzate chiar de Securitate), comentarii critice privind situația economică a țării, expedierea de scrisori și denunțuri anonime la adresa puterii, ascultarea posturilor de radio străine (*Radio Europa Liberă* și *Vocea Americii*) și răspândirea de *„înscrisuri cu conținut dușmănos”*.
Majoritatea cetățenilor români s-au acomodat la cerințele regimului totalitar (din oportunism, necesitate sau o conformare aparentă la valorile comuniste) și au deprins noul mod de viață ⇒ obținerea de privilegii (promovări la locul de muncă pe criterii de loialitate, călătorii în străinătate sau case mai mari sau mai bune) și accesul în nomenclatură.

Fișă de lucru: ***Relația stat-cetățean***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Regimul Ceaușescu, atât de abhorat de populație în 1989, s-a născut din convergența a trei factori: modelul stalinist al socialismului, voința liderului și, oricât ar părea de surprinzător, concursul activ sau pasiv al populației; activ prin pătura de nomenclaturiști și pasiv prin acceptarea obedientă, resemnată a formelor și dispozițiilor celor mai aberante ale regimului. Când o putere nu întâlnește nici o stavilă, nici o rezistență, ea are tendința de a invada și alte sectoare decât cele controlate în chip obișnuit de către stat și de a deveni și mai apăsătoare. Această pasivitate nu se poate explica prin frică, pentru că reprimarea opozanților a rămas până la sfârșit moderată."

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

1. Menționați, pe baza textului, cauzele care au dus la instaurarea regimului Nicolae Ceaușescu.

2. Precizați, pe baza textului, o informație referitoare la *„tendința"* puterii.

3. Sunteți de acord cu afirmația autorului că acomodarea populației la noile realități a contribuit la întărirea regimului personal al lui Nicolae Ceaușescu? Argumentați-vă răspunsul.

Test evaluare
Dinamica regimului comunist

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I și din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Securitatea a fost împărțită din punct de vedere administrativ în 10 departamente, numite <<direcții>>, acoperind întreaga țară. Fiecare regiune a dispus de birouri raionale orășenești și comunale. (...) Rolul său, potrivit decretului de înființare nr. 221/30 august 1948, a fost de <<a apăra cuceririle democratice și a asigura securitatea Republicii Populare Române împotriva complotului dușmanilor interni și externi>>. Apărarea <<cuceririlor democratice>> a însemnat menținerea comuniștilor la putere și, astfel, noua Republică Populară Română s-a autocertificat în mod oficial drept un stat polițienesc. (...) Brutalitatea a fost trăsătura caracteristică a oamenilor aleși de Moscova pentru a conduce Securitatea din România.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

a. Numiți, pe baza textului, o caracteristică administrativă a Securității. 6 puncte

b. Precizați, pe baza textului, sensul expresiei *„stat polițienesc”*. 6 puncte

c. Formulați un punct de vedere referitor la înființarea Securității, susținându-l cu două informații din text. 6 puncte

d. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia poliția politică a fost creată având la bază modelul sovietic. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Printre practicile coercitive în relația stat-cetățean s-a numărat și: 4 puncte
a. Ura de clasă b. Alianța temporară cu țărănimea c. Alianța cu muncitorimea
2. Supunerea față de autoritățile statului comunist, în condițiile încălcării de către acestea a drepturilor și libertăților constituționale, se numește: 4 puncte
a. Delațiune b. Conformism c. Denunț
3. Termenul folosit pentru noul limbaj ideologic este: 4 puncte
a. Protocronism b. Salubrizare morală c. Limba de lemn
4. Reforma teritorial-administrativă prin care s-au reînființat județele a fost adoptată în: 4 puncte
a. 1956 b. 1965 c. 1968

I. 3. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Constituția din 1948 a prevăzut că *„organul suprem al puterii de stat”* a fost Consiliul de Miniștri ..... 5 puncte

b. Prin Legea nr. 5 din 1950, teritoriul țării a fost organizat în regiuni și raioane ..... 5 puncte

c. Nicolae Ceaușescu a fost primul președinte al României ..... 5 puncte

d. Revolta muncitorilor din Brașov a avut loc în anul 1989 ..... 5 puncte

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu nestructurat de minim o pagină A4 despre rolul instituțiilor politice postbelice în redefinirea relației stat-cetățean în perioada regimului comunist.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul IV: ROMÂNIA ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE POSTBELICE

Competențe generale:

1. Utilizarea adecvată a limbajului de specialitate în analizarea faptelor istorice.
2. Examinarea critică și responsabilă a informațiilor oferite de diverse surse pentru investigarea unor fapte istorice.

Competențe specifice:

1.1. Utilizarea informației din surse istorice referitoare la concepte istorice și coordonate de timp și spațiu, în diverse situații de comunicare.

2.2. Compararea, în sursele de informare, a perspectivelor multiple referitoare la fapte și diferite aspecte ale regimului comunist.

2.3. Explicarea cauzalității, a continuității și a schimbării în istoria recentă a românilor, folosind argumente din sursele de informare.

Capitolul IV: ROMÂNIA ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE POSTBELICE

Relațiile cu marile puteri în perioada 1944-1989.
Studiu de caz:
România în cadrul Organizației Tratatului de la Varșovia.
Test evaluare.

Relațiile cu marile puteri în perioada 1944-1989

1. România: satelit sovietic (1947-1962)

23 august 1944 - România a ieșit din alianța cu statele Axei s-a alăturat forțelor Aliate.
12 septembrie 1944 - la Moscova, delegația română a semnat Convenția de armistițiu cu Aliații: România a fost considerată stat învins, a acceptat deplasarea trupelor Aliate pe teritoriul său și a recunoscut cedarea teritoriilor din iunie 1940 către U.R.S.S. (Basarabia și Bucovina de Nord).
10 februarie 1947 - la Paris, s-a semnat Tratatul de pace, prin care s-a finalizat cel de-al Doilea Război Mondial: României nu i s-a recunoscut statutul de cobeligerantă, i s-a impus plata unei despăgubiri de război sovieicilor (300 milioane de dolari) și i s-a returnat nord-vestul Transilvaniei.
1947-1962 - puterea comunistă a transformat România într-un stat-satelit docil:
a. 1947 - România a refuzat participarea la Planul Marshall (plan de ajutor economic american pentru reconstrucția Europei postbelice);
b. 1948-1955 - în conflictul politic sovieto-iugoslav (ruptură politică între Iugoslavia, condusă de Iosip Broz Tito, și U.R.S.S., condusă de Stalin, din cauza respingerii de către conducerea iugoslavă a ambițiilor sovietice de a o transforma într-un stat satelit) România a susținut U.R.S.S.;
c. 1949 - România a aderat la C.A.E.R. (Consiliul de Ajutor Economic Reciproc);
d. 1955 - aderarea României la O.T.V. (Organizația Tratatului de la Varșovia);
e. 1956 - România a sprijinit intervenția militară a U.R.S.S. în Ungaria, împotriva regimului condus de Imre Nagy (1956) ⇒ iunie-iulie 1958 - retragerea trupelor sovietice din România;

2. România: apropierea de Occident (1962-1989)

1962-1989 - România comunistă s-a distanțat de Moscova și s-a apropiat de Occident:
a. 1961-1962 - ruptura sino-sovietică (1961: divergențe ideologice între China comunistă și U.R.S.S.) și criza rachetelor din Cuba (16-28 octombrie 1962: conflict diplomatic americano-sovietic, declanșat de încercarea U.R.S.S. de a instala rachete nucleare în Cuba) i-au permis României să se distanțeze de sovietici și să adopte o linie comunistă naționalistă;
b. Aprilie 1964 - publicarea *Declarația cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele mișcării comuniste*, manifest de ieșire de sub influența sovietică;
c. Iulie 1967 - România s-a implicat în medierea conflictului arabo-israelian (Războiul de 6 Zile: 5-10 iunie 1967), fiind singurul stat comunist care a menținut relațiile diplomatice cu statul evreu;
d. 14-18 mai 1968 - la București, a avut loc vizita liderului francez Charles de Gaulle (1959-1969);
e. 20-21 august 1968 - *„Primăvara de la Praga”* (revoltă anticomunistă): invazia Cehoslovaciei de către trupele Organizației Tratatului de la Varșovia a fost condamnată de România;
f. 2-3 august 1969 - la București, a avut loc vizita președintelui S.U.A. Richard Nixon (1969-1974);
g. 1971-1988 - ca urmare a îmbunătățirii relațiilor româno-americane, România a beneficiat de *„clauza națiunii celei mai favorizate”* și integrarea în comunitatea internațională ca membră a G.A.T.T. (din limba engleză: *The General Agreement on Tariffs and Trade = „Acordul General pentru Tarife și Comerț”*), a Băncii Mondiale (1972) și a F.M.I. - Fondul Monetar Internațional (1972) ⇒ accesarea de importante împrumuturi financiare (11.4 miliarde de dolari);
h. 30 iulie-1 august 1975 - la Helsinki, România a participat la Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa: statele comuniste și-au asumat să respecte drepturile omului;
i. 24 decembrie 1979 - România a denunțat invazia militară sovietică din Afghanistan (1979-1989).
1985-1989 - ultimii ani ai comunismului românesc au fost caracterizați printr-o izolare accentuată pe scena internațională: liderul sovietic Mihail S. Gorbaciov (1985-1991) a criticat regimul comunist român pentru respingerea reformelor aplicate în U.R.S.S. și adoptarea unei linii politice staliniste.

Fișă de lucru: ***Relațiile cu marile puteri în perioada 1944-1989***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Acordul de la Helsinki din 1975 a deschis ușa către examinarea internațională a evenimentelor interne din România. Acordul a marcat o cotitură prin importanța dată de comunitatea internațională respectării drepturilor omului și, prin extensie, a drepturilor minorităților. Respectarea acestor drepturi a devenit o preocupare legitimă a comunității internaționale și, în practică, a condiționat creditele și comerțul de performanțele unei țări în acest domeniu. "Palmaresul" României în privința drepturilor omului a fost de-a lungul întregului regim comunist unul dintre cele mai rele din blocul socialist. Deși regimul a ratificat sau a semnat un număr de instrumente internaționale garantând drepturile individuale și ale minorităților naționale, respectarea lor s-a dovedit arbitrară."*

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

B. *„Individualizarea României în cadrul blocului sovietic s-a conturat și mai viguros în 1967, prin două demersuri care au plasat-o în centrul atenției internaționale.*
Primul a fost refuzul de a se conforma consemnului Moscovei - urmat de toate celelalte țări ale Pactului de la Varșovia - de a rupe relațiile diplomatice cu Israelul în urma celui de-al treilea război israelo-arab (<<Războiul de șase zile>> din iunie 1967). Cel de-al doilea a fost recunoașterea R.F.G. și vizita lui Willy Brandt, pe atunci vicecancelar și ministru de externe, în România (3-7 august), în timp ce țările-satelit ale Moscovei nu au recunoscut decât R.D.G.
Raporturile cu Israelul și R.F.G. au făcut din România un maverick *(termen în engleza americană care desemnează o persoană independentă de formațiunile politice) al blocului sovietic și au atras tot mai stăruitor privirile capitalelor occidentale asupra României."*

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

1. Transcrieți, din sursa B, două fapte istorice prin care România s-a evidențiat pe planul politicii externe.

2. Menționați, din sursa A, care au fost problemele României sesizate după semnarea Acordului de la Helsinki.

3. Formulați, pe baza surselor A și B, un punct de vedere referitor la respectarea drepturilor omului în România comunistă.

Studiu de caz: România în cadrul Organizației Tratatului de la Varșovia

1. O.T.V. (Organizația Tratatului de la Varșovia)

14 mai 1955 - la Varșovia, U.R.S.S. și țările din Europa de Est (Polonia, România, Cehoslovacia, Ungaria, Bulgaria, Germania de Est și Albania) au semnat, la inițiativa liderului sovietic Nikita Sergheevici Hrușciov (1953-1964), Tratatul de prietenie, cooperare și asistență mutuală, O.T.V. (Organizația Tratatului de la Varșovia sau Pactul de la Varșovia), răspunsul la primirea Germaniei de Vest (R.F.G.: Republica Federală Germană) în N.A.T.O.
Prin tratat (cu o durată de 20 de ani), forțele armate ale statelor din cadrul O.T.V. s-au angajat să dezvolte relații reciproce de prietenie și colaborare, prin respectarea independenței și suveranității fiecărui stat membru, au garantat întărirea capacității comune de apărare, inviolabilitatea frontierelor și teritoriilor și apărarea împotriva unei eventuale agresiuni din partea N.A.T.O.
Instituţiile de conducere din cadrul O.T.V. au fost următoarele: Comitetul Politic Consultativ (a reunit şefii statelor membre), Comitetul Miniştrilor Apărării și Comandamentul Forţelor Armate Unite (aflat sub conducerea sovieticilor).
Liderii O.T.V. au fost următorii: Ivan Stepanovici Konev (1955-1960), Andrei Antonovici Greciko (1960-1967), Ivan Ignatievici Iakubovski (1967-1976), Viktor Georgievici Kulikov (1970-1989) și Piotr Georgievici Luşev (1989-1991).
1961-1968 - pe fondul conflictului chino-sovietic, Albania a renunțat la statutul de membru activ O.T.V. (1961) și s-a retras din alianță (1968).
Decembrie 1988 - liderul sovietic Mihail S. Gorbaciov a propus Doctrina Sinatra, care a statuat că Doctrina Brejnev (statele socialiste au avut dreptul şi datoria de a interveni în orice ţară în care un guvern socialist a fost ameninţat) avea să fie abandonată iar țările din Europa Est au fost îndreptățite să își determine propria cale în domeniul politicii interne.
1 iulie 1991 - la Praga, în contextul retragerii a numeroase state (Cehoslovacia, Ungaria, Polonia și Bulgaria), s-a luat decizia dizolvării O.T.V.

2. România și O.T.V.: „cooperare și nu subordonare”

1955-1964 - după moartea lui Stalin (1953) s-a încercat o distanțare față de politica U.R.S.S. și O.T.V., totuși conducerea României comuniste a rămas fidelă Moscovei:
a. 23 octombrie-11 noiembrie 1956 - Revoluția Ungară: România a sprijinit intervenția militară a U.R.S.S. în Ungaria, împotriva regimului condus de Imre Nagy (1956), evenimentul fiind considerat o *„contrarevoluție”*, ca urmare a provocărilor *„imperialiştilor occidentali”* ⇒ iunie-iulie 1958 - retragerea trupelor sovietice din România;
b. 16-28 octombrie 1962 - în perioada crizei rachetelor din Cuba, România a informat S.U.A. că nu a fost de acord cu poziţia sovietică.
- 1965-1991 - România a manifestat o atitudine de distanțare/independență față de O.T.V.:
a. Iulie 1967 - România s-a implicat în medierea conflictului arabo-israelian (Războiul de 6 Zile: 5-10 iunie 1967), fiind singurul stat comunist care a menținut relațiile diplomatice cu statul evreu;
b. 20-21 august 1968 - *„Primăvara de la Praga”* (revoltă anticomunistă): invazia Cehoslovaciei de către trupele Pactului de la Varșovia a fost condamnată de România;
c. 1968-1991 - România a continuat distanţarea faţă de O.T.V. prin neparticiparea la manevrele militare, a pus bazele industriei de apărare şi a organizat armata după reglementări proprii;
d. 24 decembrie 1979 - România a denunțat invazia militară sovietică din Afghanistan.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: România în cadrul Organizației Tratatului de la Varșovia***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

,,Dragi tovarăși, Cetățeni ai țării românești, (...) Pătrunderea trupelor celor cinci țări socialiste în Cehoslovacia constituie o mare greșeală și o primejdie gravă pentru pacea în Europa, pentru soarta socialismului în lume.
Este de neconceput în lumea de astăzi (...) ca un stat socialist, ca state socialiste să încalce libertatea și independența altui stat. Nu există nici o justificare, nu poate fi acceptat nici un motiv de a admite, pentru o clipă numai, ideea intervenției militare în treburile unui stat socialist frățesc."

(Discursul lui Nicolae Ceaușescu rostit la mitingul din 21 august 1968)

1. Identificați, pe baza textului, evenimentul istoric din anul 1968 și precizați contextul în care s-a desfășurat.

2. Explicați, pe baza textului, care au fost, potrivit lui Ceaușescu, efectele anticipate ale evenimentului asupra României sau a regiunii.

3. Precizați, pe baza textului, ce anume a considerat Ceaușescu de neconceput și ce fapt nu a putut fi justificat în opinia sa.

Test evaluare
România în relațiile internaționale postbelice

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„În opinia noastră, o abordare nuanțată a unei asemenea teme și renunțarea la sintagma <<retragerea trupelor sovietice din România>> - folosită în mod constant, înainte de anul 1989, în istoriografia românească și în discursul politic - în favoarea expresiei <<plecarea armatei sovietice din România>> se înscrie într-o nouă viziune privind evenimentele politico-militare care au avut loc în Europa Centrală și de Est în timpul Războiului Rece. Nu trebuie pierdut din vedere faptul că Nikita Hrușciov a urmărit încă din vara anului 1955 reducerea efectivelor militare sovietice, în contextul apariției și dezvoltării rapide a unei noi categorii de armă: racheta. (...) S-a prevăzut, printre altele, mutarea în U.R.S.S. a mai multor unități militare sovietice care au staționat în R.D.G., Ungaria și România. În consecință, în anul 1958 a existat nu doar un <<caz românesc>>, ci și unul est-german, precum și un <<caz ungar>> (o divizie sovietică a plecat la rândul său din Ungaria în anul 1958, la ordinul Moscovei).”

(Petre Opriș, *România în Organizația Tratatului de la Varșovia: 1955-1991*)

a. Numiți, pe baza textului, o personalitate și un spațiu istoric. 6 puncte

b. Precizați, pe baza textului, o informație despre opinia autorului cu privire la evenimentele din anul 1958. 6 puncte

c. Selectați, pe baza textului, sintagma pe care a propus-o autorul pentru a descrie evenimentele din 1958. 6 puncte

d. Menționați, pe baza textului, arma care a avut un rol important în desfășurarea evenimentelor din anul 1958. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Convenția de armistițiu cu Aliații a fost semnată în anul: 4 puncte
a. 1940 b. 1944 c. 1945
2. Alianța militară a statelor democratice înființată după Al Doilea Război Mondial s-a numit: 4 puncte
a. N.A.T.O b. G.A.T.T. c. F.M.I.
3. România a devenit membră a C.A.E.R. și a O.T.V. în anii: 4 puncte
a. 1947 și 1955 b. 1949 și 1956 c. 1949 și 1955
4. Liderul maghiar care a condus revolta ungară din 1956 a fost: 4 puncte
a. Imre Nagy b. Iosip Broz Tito c. Laszlo Tokes

I. 3. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Declarația P.M.R. din 1964 a marcat începutul îndepărtării de Moscova ..... 5 puncte

b. Richard Nixon, președintele Franței, a vizitat România în anul 1968 ..... 5 puncte

c. U.R.S.S. a acordat României *„clauza națiunii celei mai favorizate”* ..... 5 puncte

d. România lui Ceaușescu a criticat invazia sovietică din Afghanistan din anul 1979 ..... 5 puncte

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu nestructurat de minim o pagină A4 despre rolul jucat de România în cadrul Organizației Tratatului de la Varșovia.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul V: REPRESIUNEA POLITICĂ

Competențe generale:

1. Utilizarea adecvată a limbajului de specialitate în analizarea faptelor istorice.
2. Examinarea critică și responsabilă a informațiilor oferite de diverse surse pentru investigarea unor fapte istorice.
3. Dezvoltarea unei atitudini critice și a unei conduite proactive față de o lume în continuă schimbare, prin valorificarea experiențelor trecutului.

Competențe specifice:

1.1. Utilizarea informației din surse istorice referitoare la concepte istorice și coordonate de timp și spațiu, în diverse situații de comunicare.

1.2. Exprimarea orală și în scris a ideilor și a opiniilor, referitoare la fapte din istoria recentă a românilor, folosind limbajul de specialitate.

2.3. Explicarea cauzalității, a continuității și a schimbării în istoria recentă a românilor, folosind argumente din sursele de informare.

3.1. Formularea unor opinii argumentate referitoare la fapte, personalități din istoria recentă a românilor.

3.2. Demonstrarea unei atitudini critice față de impactul evenimentelor/proceselor istorice asupra individului și a comunității.

Capitolul V: REPRESIUNEA POLITICĂ

1. Legislație și instituții represive.
2. Sistemul concentraționar (1945-1964).
3. Forme de supraveghere și represiune (1965-1989).
Test evaluare.

Legislație și instituții represive

1. Legislația comunistă

În România comunistă, constituțiile aflate în vigoare (1948, 1952 și 1965) au formulat largi drepturi și libertăți cetățenești, care însă au fost ocolite de autoritățile totalitare, fiind formulate numeroase reglementări care să legitimeze acțiunile represive împotriva oricărei forme de opoziție.
Sub pretextul apărării siguranței statului, legislația a fost însoțită de acte normative cu un caracter secret și/sau formulări vagi pentru a oferi libertate de acțiune autorităților statului ⇒ represiunea opozanților reali sau prezumtivi (*„dușmani ai poporului”*) și obținerea supunerii populației.
Represiunea comunistă a cunoscut două perioade distincte:
a. 1948-1964: represiune generalizată, cu scopul de a elimina orice formă de opoziție față de regimul comunist, îndeosebi împotriva intelectualității și a țărănimii, și un număr mare de deținuți politici;
b. 1965-1989: regim de supraveghere generală preventivă, cu un număr redus de deținuți politici.

2. Instituții represive

1948-1989 - regimul comunist a folosit o paletă largă de instituții cu un pronunțat caracter represiv:
I. D.G.S.P. - Direcţia Generală a Securităţii Poporului (1948-1951)/D.G.S.S. - Direcţia Generală a Securităţii Statului (1951-1978)/D.S.S. - Departamentul Securității Statului (1978-1989): creată prin Decretul nr. 221/30 august 1948 al Prezidiului M.A.N. a R.P.R., aflată sub autoritatea Ministerului Afacerilor Interne, cu atribuţii în *„apărarea cuceririlor democratice şi asigurarea securităţii Republicii Populare Române contra duşmanilor din interior şi exterior”*, acțiuni de supraveghere și filaj, percheziții, anchete, arestări, întemnițări și anihilarea adversarilor regimului totalitar (interni și externi). Securitatea a fost împărțită în 10 direcții (1952-1989: 12 direcții), cu zeci de mii de angajați (1989: peste 38.000) și sute de mii de informatori (1989: peste 400.000). 1945-1964 - Securitatea a arestat peste 100.000 de persoane, dintre care multe nu au fost judecate niciodată. 1989 - Securitatea a avut următoarea organizare: Direcţia I (Informaţii Interne), Direcţia a II-a (Contraspionaj Economic), Direcţia a III-a (Contrainformaţii), Direcţia a IV-a (Contraspionaj Militar), Direcţia a V-a (Securitate şi Gardă), Direcţia a VI-a (Anchete Penale) și opt unităţi speciale (Unitatea Specială de Luptă Antiteroristă; Unitatea Specială Filaj; Serviciul de Protejare a Secretelor de Stat; Serviciul Independent pentru Comerţ Exterior; Centrul de Informatică şi Documentare; Serviciul Dezinformare; Serviciul Independent Secretariat-Juridic; Serviciul Independent Învăţământ-Mobilizare). Liderii Securității au fost următorii: Gheorghe Pintilie (Timofei Bodnarenko), Pavel Ștefan, Alexandru Drăghici, Tudor Postelnicu și Iulian Vlad.
II. Trupele de Securitate (1949-1989): create prin Decretul nr. 163/7 februarie 1949, aflate în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, cu rol de asistență a Securității în menţinerea ordinii publice şi înăbuşirea oricărei rezistenţe faţă de regimul comunist. Membrii Trupelor de Securitate (zeci de mii) au fost recrutați din rândul aderenților de partid din fabrici și instituții publice.
III. Direcția Generală a Miliției (1949-1989): creată prin Decretul nr. 25/23 ianuarie 1949, aflată în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, cu scopul *„menținerea ordinii pe teritoriul Republicii Populare Române, apărarea drepturilor și libertăților cetățenilor și a securității personale a acestora”* și paza frontierelor țării. Miliția a preluat cadre ale fostei Poliții, la care s-a adăugat personal nou (zeci de mii), selectat pe criterii politice și de origine socială.
IV. Justiția (1948-1989): a fost subordonată intereselor partidului unic. Instituția a funcționat, pornind de la o legislație penală croită special pentru a garanta condamnarea *„dușmanilor poporului”*, prin instrumentarea unor procese politice, în care verdictul a fost hotărât dinainte (s-a judecat pornind de la *„prezumția de vinovăție”*).

Fișă de lucru: ***Legislație și instituții represive***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„În numele proletariatului, toţi duşmanii de clasă şi trădătorii au trebuit pedepsiţi, izolaţi şi chiar omorâţi. În urma unor procese formale, au fost închişi pentru ani mulţi de temniţă la Sighet, Aiud, Gherla, Piteşti etc. mii de membri ai elitei interbelice, distinşi intelectuali, prelaţi, funcţionari de stat, lideri politici. (...) Alte zeci de mii de oameni au murit la Canal, adică în lagărul de muncă forţată din Dobrogea numit Canalul Dunăre-Marea Neagră.
România a fost singura ţară din blocul sovietic în care s-a organizat o rezistenţă armată îndelungată în munţi. (...) Rezistenţă a făcut şi Biserica Ortodoxă, alături de bisericile de alte religii şi confesiuni. Cea mai grea a fost soarta Bisericii Române Unite cu Roma (Greco-Catolice), care a fost interzisă în 1948, sub presiunea Moscovei. Toţi prelaţii acestei Biserici au fost încarceraţi (majoritatea au murit în închisori), între ei fiind şi Iuliu Hossu (artizan al Marii Uniri şi viitor cardinal).”

(Ioan-Aurel Pop, *Istoria ilustrată a românilor pentru tineri*)

1. Numiţi, pe baza textului, singura ţară în care a fost organizată rezistenţa armată în munţi.

2. Menţionaţi, pe baza textului, trei închisori comuniste din România.

3. Selectaţi, pe baza textului, două informaţii referitoare la modul în care au fost pedepsiţi *„duşmanii de clasă şi trădătorii”*.

Sistemul concentraționar (1945-1964)

1. Represiunea politică și regimul concentraționar

Regimul comunist, impus cu forța, s-a menținut și s-a consolidat prin folosirea unei legislații specifice, instituții și un sistem concentraționar, care a folosit teroarea pentru a lichida orice formă de opoziție democratică.
1948-1952 - 480.000 de cetățeni români considerați *„duşmani ai poporului”* au fost arestați, acuzaţi de trădare (1948: Codul Penal, art. 193: *„crimă de activitate contra clasei muncitoare”*; art. 209: *„crimă de uneltire contra ordinii sociale”*), judecați, condamnați la închisoare pe viață, muncă forțată, sau executați.
Victime ale regimului concentraționar au fost politicieni interbelici (Arthur Văitoianu, Constantin I. C. Brătianu, Constantin Argetoianu, Iuliu Maniu, Ion Mihalache și Corneliu Coposu), scriitori (Radu R. Rosetti, Ioan Lupaş, Vasile Voiculescu, Mihail Manoilescu, Gheorghe I. Brătianu, Constantin C. Giurescu, Vladimir Streinu, Anton Golopenţia, Ion Caraion și Dinu Pillat), membri ai Bisericii Catolice (Vladimir Ghika) și ai Bisericii Greco-Catolice (Iuliu Hossu), legionari, *„chiaburi”* (țărani bogați), moșieri și burghezi.

2. Sistemul penintenciar comunist

1945-1989 - pe teritoriul României, după modelul sovietic, a funcționat un sistem concentraționar:
I. Închisorile (1948-1989): au fost răspândite pe întregul teritoriu al ţării (peste 240) și au avut rolul de a elimina dușmanii regimului comunist (criminali de război, demnitari ai guvernului antonescian, lideri ai partidelor politice de opoziție, foști proprietari din finanțe și industrie, foști moșieri, țărani care s-au opus colectivizării, intelectuali, studenți, preoți și călugări). Penitenciarele au fost împărțite în trei categorii: politice (deținuți aflați pe *„lista neagră”* a regimului comunist, *„duşmanii poporului”*), *„închise”* (deținuți cu grad ridicat de periculozitate) și cu grad redus de periculozitate. Regimul din închisori a fost extrem de dur pentru cei încarcerați (bărbați, femei și minori), fiind bazat pe tortură fizică și psihică, înfometare și privare de asistență medicală. Cele mai importante închisori comuniste au fost cele din Sighet (*„Închisoarea demnitarilor”*), Jilava, Rahova, Gherla, Văcărești, Târgșor, Pitești (1949-1952: *„Experimentul Piteşti”*), Aiud (1959-1964: reeducarea prin *„autoanaliză”*), Miercurea-Ciuc, Suceava, Râmnicu Sărat, Galaţi, Făgăraş și Târgu Ocna.
II. Lagărele (sau coloniile) de muncă (1948-1964): au fost înfiinţate ca *„unităţi de muncă”*, în care s-a desfăşurat *„reeducarea elementelor duşmănoase Republicii Populare Române în vederea pregătirii şi încadrării lor în viaţa socială”*. 1951-1960 - în lagăre sau colonii de muncă au fost internate 80.000 de persoane, dintre care 40.000 la Canalul Dunăre-Marea Neagră. Internarea (6 luni-3 ani) în coloniile de muncă s-a făcut de către o comisie a Ministerul Afacerilor Interne, în urma unor anchete sumare, deținuții (adulți și minori) fiind supuşi unor condiţii de muncă deosebit de grele şi abuzurilor (fizice și psihice). Cele mai importante lagăre de muncă au fost cele de pe traseul șantierului Canalul Dunăre-Marea Neagră (Peninsula, Galeș, Poarta Albă, Valea Neagră, Capul Midia și Cernavodă), exploatările de stuf din Balta Brăilei (Ostrov, Salcia, Grădina și Luciu-Giurgeni), Delta Dunării (Periprava, Grindu și Chilia Veche) și exploatările miniere din Maramureș (Baia Sprie, Cavnic și Valea Nistrului).
III. Deportările (1945-1964): regimul comunist a deportat comunități întregi considerate *„ostile”* în U.R.S.S. (1945: 70.000 de germani și maghiari) și zone izolate din România (1951-1956: 44.000 de sârbi și aromâni), precum *„satele strategice”* din Câmpia Bărăganului (*„Siberia României”*). Operațiunile de dislocare în masă au vizat inducerea sentimentului de teamă, controlul permanent asupra societății și distrugerea comunităților.

Fișă de lucru: ***Sistemul concentraționar (1945-1964)***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Un val de arestări s-a abătut peste ţară. Opoziţia politică a început să fie lichidată fizic. Liderii partidelor tradiţionale (...) au fost acuzaţi de trădare, complot, spionaj, judecaţi, condamnaţi şi închişi în închisorile de la Piteşti, Jilava, Ocnele Mari, Sighet, Dej, Aiud (...) sau în lagărele de muncă forţată de la Midia, Poarta Albă, Cernavodă, Bicaz sau cu domiciliu obligatoriu în <<satele strategice>> din Câmpia Bărăganului.”

(Ion Bulei, *O istorie a românilor*)

1. Menţionaţi, pe baza textului, trei metode de represiune politică folosite de comunişti.

2. Numiţi alte trei închisori comuniste în afara celor precizate în text.

3. Formulaţi un punct de vedere în legătură cu represiunea politică din România în perioada regimului comunist.

Forme de supraveghere și represiune (1965-1989)

1. Supravegherea individului

1965-1989 - represiunea comunistă din perioada lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, dură și directă, a fost înlocuită, în timpul lui Nicolae Ceaușescu, cu un control strict al societății, bazat pe tehnici de manipulare: în partid, administrație, armată, instituții culturale, școli și biserică au fost folosite salarizarea preferențială, promovarea în funcție, șantajul sau presiunea directă.
Securitatea a implementat măsuri de supraveghere cu ajutorul unei rețele vaste de informatori (1989: peste 400.000 de informatori) și a tehnicii operative (microfoane montate în case, în telefoane, restaurante, hoteluri și birouri).
Ofițerii Securității au recrutat informatorii din toate domeniile de activitate și din toate instituțiile (fabrici, spitale, școli și mediile considerate *„problemă”*), aceștia fiind convinși prin constrângere, șantaj, *„sentimente patriotice”*, obținerea de avantaje financiare sau avansarea în carieră.
Informatorii au semnat un *„angajament”* de colaborare, au primit un nume conspirativ, apoi au furnizat note informative scrise despre diferite persoane *„suspecte”* ⇒ celor *„turnați”* la Securitate le-au fost întocmite dosare de urmărire informativă.

2. Forme noi de represiune

România în perioada guvernării ceaușiste, pentru a nu mai fi criticată pe plan extern pentru faptul că a avut deţinuţi politici, a găsit noi forme de eliminare a opozanţilor:
I. Procesele de drept comun motivate politic (1965-1989): sute de cetățeni care s-au opus regimului comunist (disidenți) fie au fost urmăriţi, intimidaţi, bătuţi și li s-a stabilit domiciliu obligatoriu, fie au fost arestați (din cauza convingerilor, *„parazitism social”* sau că vor să fugă din țară) și încadrați ca deținuți de *„drept comun”* cu pedepse de până la zece ani de închisoare.
II. Psihiatria punitivă (1969-1989): azilele şi spitalele psihiatrice au fost transformate în instituţii de represiune, în care stricta supraveghere, reeducarea prin punerea totală la dispoziţia reeducatorului și violenţa au devenit *„metode terapeutice”*. Această formă de teroare a fost susţinută de unii medici psihiatri, care au internat oameni sănătoşi (pe termen scurt sau lung) sub diagnosticul de *„schizofrenie”* sau *„paranoia”*, iar după *„tratament”* (abuz de medicamente aplicat de medici celor internați) au ieşit bolnavi mintal. Metodele de „reeducare” folosite au fost diverse: bătaia, izolarea, interzicerea vizitelor din partea rudelor, cenzura și controlul permanent al deținuților. Cele mai importante spitale psihiatrice au fost cele din Bălăceanca (actualul Spital de Psihiatrie *„Eftimie Diamandescu”*), București (Spitalul Nr. 9 *„Dr. Gheorghe Marinescu”*, actualul Spital Clinic de Psihiatrie *„Prof. Dr. Alexandru Obregia”*), Câmpina, Săpoca, Urlați, Cula, Voila, Ștei, Răducăneni, Poiana Mare, Călimănești, Jebel, Podari și Poiana Mărului. Printre disidenții de notorietate internă și internațională căzuți victime psihiatriei punitive s-au aflat Ion Roșoga, Nestor Cornel Popescu, Ionel Cană și Vasile Paraschiv.
III. Instituționalizarea forțată a minorilor (1967-1989): politica comunistă de creştere a demografiei şi degradarea tot mai accentuată a nivelului de trai au făcut să crească numărul copiilor nedoriţi (1989: peste 300.000 de copii instituționalizați). Copiii care au săvârșit infracțiuni, au criticat regimul ori s-au inspirat din cultura occidentală, au putut fi reținuți de Miliție, anchetați și, în unele cazuri, internați în școli de corecție pentru a fi *„reeducați”*. În casele și căminele-spital pentru copii, aceștia au avut parte de condiții extrem de dure (foamete, lipsa asistenței medicale și violențe), ceea ce a cauzat decesul a numeroși minori (1967-1990: peste 15.000 de victime). Cele mai importante cămine-spital pentru minori au fost cele din Cighid, Păstrăveni, Sighetu Marmației, Siret și Plătărești.

Fișă de lucru: ***Forme de supraveghere și represiune (1965-1989)***

Imaginați-vă că sunteți activiști pentru drepturile omului dintr-un stat occidental și primiți scrisori din România comunistă cu privire la încălcarea în mod brutal și sistematic a dreptului la viață privată, care, de altfel, a fost consfințit de Constituția din 1965, dar deloc respectat. Scrieți un discurs, de minim o pagină A4, prin care să convingeți guvernele occidentale să nu mai colaboreze cu regimul Nicolae Ceaușescu.

Test evaluare
Represiunea politică

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerinţelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Deportările și dislocările de populații au fost în perioada anilor 1945-1964 o practică politică obișnuită, care a afectat un număr imens de persoane. Prin ele s-a vizat distrugerea existenței unei categorii largi de oameni, a unor familii și comunități. De inspirație stalinistă, ele au reprezentat forme de violentare, din rațiuni politice, a unor drepturi fundamentale ale oamenilor (dreptul la proprietate, la o viață normală, la libertate de mișcare etc.). Ele au vizat o sporire a controlului asupra societății, au trebuit să genereze frică, au fost menite să intimideze, să sporească sentimentul insecurității, să destructureze comunitățile (...).”

(Comisia Prezidenţială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, *Raport Final*)

a. Menționați, pe baza textului, scopul deportărilor și dislocărilor de populație. 6 puncte

b. Precizați, pe baza textului, două drepturi fundamentale ale omului, încălcate prin această măsură represivă. 6 puncte

c. Formulați un punct de vedere referitor la consecințele deportării, susținându-l cu două informații din text. 6 puncte

d. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia deportarea a fost o soluție de îndepărtare a *„dușmanilor poporului”*, a *„antisovieticilor”*. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Miliția a fost înființată prin Decretul nr. 25/23 ianuarie din anul: 4 puncte
a. 1949 b. 1950 c. 1951
2. *„Închisoarea demnitarilor”* s-a aflat la: 4 puncte
a. Sighet b. Jilava c. Gherla
3. Deportarea masivă din 1951 s-a făcut în: 4 puncte
a. Maramureș b. Câmpia Bărăganului c. Balta Brăilei
4. Reeducarea prin *„autoanaliză”* a avut loc la: 4 puncte
a. Pitești b. Cavnic c. Aiud

I. 3. Stabiliţi corespondenţa între reperele cronologice din coloana A și evenimentele din coloana B: **20 puncte**

A	B
1. 1948	a. Au început deportările în Bărăgan.
2. 1951	b. S-a înființat Direcția Generală a Securității Poporului.
3. 1952	c. Tentativa de săvârșire de acte de teroare s-a pedepsit la fel ca fapta consumată.
4. 1959	d. Reeducarea a fost stopată din cauza scurgerilor de informații către Occident.
5. 1964	e. Eliberarea deținuților politici din România.
	f. Regimul comunist a deportat comunități întregi considerate *„ostile”* în U.R.S.S. (70.000 de germani și maghiari).

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu nestructurat de minim o pagină A4 despre represiune și teroare în perioada regimului comunist din România.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul VI: FORME DE OPOZIȚIE ȘI CONTESTARE

Competențe generale:

1. Utilizarea adecvată a limbajului de specialitate în analizarea faptelor istorice.
2. Examinarea critică și responsabilă a informațiilor oferite de diverse surse pentru investigarea unor fapte istorice.
3. Dezvoltarea unei atitudini critice și a unei conduite proactive față de o lume în continuă schimbare, prin valorificarea experiențelor trecutului.

Competențe specifice:

1.2. Exprimarea orală și în scris a ideilor și a opiniilor, referitoare la fapte din istoria recentă a românilor, folosind limbajul de specialitate.

2.1. Analizarea modelului economic, social, politic și cultural al regimului comunist din România.

3.1. Formularea unor opinii argumentate referitoare la fapte, personalități din istoria recentă a românilor.

3.2. Demonstrarea unei atitudini critice față de impactul evenimentelor/proceselor istorice asupra individului și a comunității.

Capitolul VI: FORME DE OPOZIȚIE ȘI CONTESTARE

1. Rezistența armată.
2. Disidența.
Studiu de caz:
Impactul Actului Final de la Helsinki asupra României. Doina Cornea.
3. Exilul românesc.
Studiu de caz:
***Radio Europa Liberă*.**
Test evaluare.

Rezistența armată

1. Mișcarea de rezistență armată

1948-1962 - în România, cea mai radicală formă de opoziție anticomunistă a fost rezistența armată.
Cauzele apariției rezistenței armate în România comunistă au fost următoarele:
a. Comportamentul Armatei Roșii: abuzurile săvârșite de către soldații sovietici după intrarea în țară, numeroasele rechiziții și evacuarea populației autohtone;
b. Caracterul opresiv și ilegitim al noului regim: cu acordul U.R.S.S., autoritățile comuniste au încălcat drepturile și libertățile cetățenești, au naționalizat economia și au colectivizat agricultura;
c. Desființarea partidelor politice, epurările politice și ideologizarea întregii societății;
d. Mitul intervenției americane (*„Vin americanii!”*): un conflict între S.U.A. și U.R.S.S., care s-ar fi încheiat cu eliminarea comunismului și întoarcerea la democrație în Europa Centrală și de Est.
Rezistența armată anticomunistă din România a cunoscut două etape:
a. M.N.R. - Mișcarea Națională de Rezistență (23 august 1944-30 decembrie 1947): organizată militar, condusă de foști ofițeri și formată din studenţi, ţărani, muncitori, avocaţi, medici și preoţi. Armamentul a fost format din puşti, pistoale-mitralieră și revolvere folosite în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Grupurile de rezistență au fost alcătuite dintr-un număr variat de persoane (20-40 membri) şi au acţionat în zonele de deal şi de munte, unde au beneficiat de sprijinul populaţiei, care le-a furnizat alimente, îmbrăcăminte și încălţăminte;
b. Rezistența armată anticomunistă (1948-1962): amplă (50-60 de grupuri înarmate au activat pe tot cuprinsul țării), organizată militar, condusă de foști ofițeri și reprezentanți ai opoziției și formată predominant din simpatizanți ai partidelor istorice, foști legionari, numeroși țărani afectați de colectivizare și oameni fără apartenență politică, dar recunoscuți și respectați la nivelul comunităților locale. Arsenalul de luptă a fost format din armament ușor (puști-mitralieră, pistoale-mitralieră, mitraliere, puști și revolvere) abandonat de armata germană în retragere sau capturate de la forțele de represiune. Grupurile de rezistență au fost alcătuite dintr-un număr variat de persoane (2/3-40 membri), ce s-au retras în munți sau în zonele împădurite și s-au angajat în războaie de gherilă cu autoritățile comuniste. Resursele au fost limitate, grupurile fiind sprijinite de rude și prieteni pentru procurarea alimentelor, îmbrăcămintei și găsirea unui adăpost pentru a supraviețui. Membrii rezistenţei armate au fost numiți *„partizani”* sau *„haiduci”* de țăranii din satele care i-au sprijinit, iar autorităţile comuniste i-au numit *„contra-revoluţionari”*, *„bandiţi”*, *„teroriști”*, *„legionari”*, *„fasciști”*, *„agenți ai imperialismului”*, *„dușmani ai poporului”* și *„dușmani de clasă”*. Grupurile de rezistență armată nu au fost eficiente împotriva comunismului, fiind lichidate de forțele Securității ca urmare a acțiunii izolate, lipsei de coordonare sau ca urmare a orgoliului unor lideri.

2. Grupurile de rezistență armată anticomunistă

1948-1962 - luptătorii din cadrul grupurilor de rezistență armată anticomunistă au acționat în zone muntoase împădurite din Bucovina, Moldova, Vrancea, nordul Transilvaniei, Munții Apuseni, Banat, Crișana, Oltenia, Munții Făgăraș, Muntenia și Dobrogea.
Principalele grupuri de rezistență armată anticomunistă au fost următoarele: Grupul Ion Uță și Spiru Blănaru (1948-1949: *„Blocul Național”* din Munții Banatului); Grupul Nicolae Dabija (1948-1949: *„Frontul Apărării Naționale, Corpul de Haiduci”* din Munții Apuseni); Grupul Gogu Puiu, Nicolae Fudulea și Dumitru Fudulea (1948-1950: *„Haiducii Dobrogei”* din zona Dobrogei); Grupul Gheorghe Arsenescu și Toma Arnăuțoiu (1948-1958: *„Haiducii Muscelului”* din Munții Făgărașului); Grupul Teodor Șușman (1948-1958: Munții Apuseni); Grupul Nicolae Pop și Atanase Oniga (1949-1953: Munții Apuseni); Grupul Gavril Vatamaniuc (1949-1955: Bucovina); Grupul Ion Gavrilă Ogoranu (1949-1956: Grupul Carpatin Făgărășan).

Fișă de lucru: *Rezistența armată*

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

,,După răsturnarea lui Ceauşescu au apărut amănunte cu privire la modul în care mai multe mici formaţiuni de <<partizani>> au fugit în Munţii Carpaţi la sfârşitul anilor 1940 şi au rezistat arestării de către autorităţi. Ultimul partizan a fost ucis în munţii Banatului în 1962. Această <<rezistenţă anticomunistă armată>>, aşa cum i s-a spus, a fost un fenomen spontan şi nu a existat nici un fel de legături între diversele formaţiuni, deşi au fost mânate de un ţel comun, acela de a nu se supune consecinţelor comunizării ţării. Formaţiunile, constituite în medie din 10 până la 40 de persoane, nu au reprezentat o ameninţare majoră pentru puterea comunistă, deşi atâta vreme cât au rămas în libertate au subminat pretenţia regimului de a deţine controlul deplin al ţării.
Formaţiunile s-au constituit în satele de la poalele dealurilor şi munţilor şi au fost compuse din ţărani, foşti ofiţeri din armată, avocaţi, medici şi studenţi. Armamentul lor a fost un amestec de puşti, revolvere şi pistoale-mitralieră rămase din timpul războiului, dar aceste formaţiuni s-au confruntat cu o acută lipsă de muniţie. Au fost sprijinite de săteni, care le-au adus alimente şi îmbrăcăminte şi adesea le-au asigurat adăpost. (...)
Formaţiunea care a supravieţuit cel mai mult a fost cea a <<Haiducilor Muscelului>>. (...) Ajutaţi de cunoaşterea terenului muntos dificil şi cu sprijinul mai multor familii din comuna Nucşoara, în special al lui Gheorghe şi Elisabeta Rizea, Ion Săndoiu şi Ion Sorescu, gruparea şi-a asigurat provizii şi a scăpat de arestare.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Şerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

1. Menţionaţi, pe baza textului, un spaţiu geografic în care s-a manifestat rezistenţa armată anticomunistă.

2. Precizaţi, pe baza textului, care a fost principala problemă pe care au trebuit să o rezolve grupurile de luptători anticomunişti.

3. Selectaţi, pe baza textului, modalităţile prin care populaţia din zona rurală le-a acordat sprijin luptătorilor anticomunişti.

Disidența

1. Ce este disidența?

Un disident (din limba latină *dissidentia* = *„dezacord”* sau *„opoziţie”*) este o persoană care își face publice opiniile sau convingerile, diferite de cele ale majorității sau organizației din care face parte. După Al Doilea Război Mondial, termenul a fost folosit cu precădere pentru a desemna persoanele cu opinii opuse celor emise de regimul totalitar sovietic.
1948-1989 - în România comunistă, în paralel cu desfășurarea rezistenței armate (1948-1962), s-a afirmat disidența, care a condamnat abuzurile regimului totalitar și încălcările drepturilor omului.
1971-1989 - ca răspuns la *„Tezele din iulie”* (iulie 1971: 17 propuneri ale lui Nicolae Ceaușescu privind o mai eficientă educație comunistă a maselor, revenirea în forță a cenzurii și consolidarea cultului personalității conducătorului), semnarea Actului Final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa de la Helsinki (1 august 1975: Occidentul a recunoscut statele comuniste, iar acestea și-au asumat să respecte drepturile omului) și debutul mișcării Carta 77 (1977-1992: manifestare a disidenței din Cehoslovacia), s-a accentuat disidența românească.

2. Manifestări ale disidenței

1948-1989 - principalele manifestări ale disidenței din România totalitară au fost următoarele:
I. Disidența țărănească (1949-1962): a reprezentat revolta țăranilor din județe precum Bihor, Ialomiţa, Gorj, Tulcea, Mureş, Dolj, Bacău, Vrancea, Olt, Argeş, Teleorman și Suceava, care s-au opus colectivizării ⇒ peste 80.000 de ţărani au căzut victime represiunii comuniste.
II. Disidența intelectuală (1948-1989): a fost determinată de nerespectarea de către regimul comunist a drepturilor omului, izolarea culturală, suprimarea oricăror contacte în afara ţării, controlul mijloacelor de informare, existenţa cenzurii și a cultului personalităţii. Acest tip de disidență s-a manifestat prin scrisori deschise către posturile de radio *Radio Europa Liberă* și *Vocea Americii*, interviuri în publicații occidentale, lucrări literare sau artistice care, în mod voalat, au criticat unele aspecte ale regimului (*„rezistenţă prin cultură”*) și prin răspândirea de manifeste. Disidenți reprezentativi: Constantin Noica, Nicolae Steinhardt, Gheorghe Ursu, Doina Cornea, Alexandru Ivasiuc, Lucian Pintilie, Ion Vianu, Victor Frunză, Paul Goma, Mariana Celac, Vlad Georgescu, Mihai Horia Botez, Ana Blandiana, Dorin Tudoran, Andrei Gabriel Pleșu, Dan Petrescu, Mircea Dinescu, Vladimir Tismăneanu, Stelian Tănase, Gabriel Andreescu, Herta Muller și Radu Filipescu.
III. Disidența religioasă (1973-1989): preoții cultelor protestante și cei ai Bisericii Ortodoxe Române au cerut autorităţilor comuniste respectarea libertăţii religioase şi a drepturilor omului, libertatea de a construi biserici și de a tipări cărţi religioase. Reprezentanți: pastorii Iosif Țon și Pavel Nicolescu și preotul ortodox Gheorghe Calciu-Dumitreasa.
IV. Disidența de partid (1979-1989): s-a manifestat prin critici din partea membrilor de partid la adresa lui Nicolae Ceaușescu, acuzat de eșecul comunismului român, că nu a respectat textul Constituției și al Actului final de la Helsinki. Reprezentanți: semnatarii *„Scrisorii celor șase”* (Constantin Pârvulescu, Grigore Ion Răceanu, Alexandru Bârlădeanu, Gheorghe Apostol, Silviu Brucan și Corneliu Mănescu).
V. Disidența mișcării muncitorești (1977-1987): a fost declanșată de condițiile precare de muncă și degradarea condițiilor de trai. Mișcări de protest reprezentative: greva minerilor din Valea Jiului (1-3 august 1977); înființarea de către medicul Ionel Cană a S.L.O.M.R. (Sindicatul Liber al Oamenilor Muncii din România), o alternativă la U.G.S.R. (Uniunea Generală a Sindicatelor din România) - februarie 1979; greva muncitorilor de la Întreprinderea Mecanică *„Nicolina”* din Iași (16 februarie 1987); protestul muncitorilor de la Uzina de Autocamioane *„Steagul Roşu”* din Brașov, cărora li s-au alăturat cca. 8000 de locuitori ai orașului (15 noiembrie 1987).

Fișă de lucru: *Disidența*

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Mă declar solidar cu acțiunea voastră. Situația voastră este și a mea; situația Cehoslovaciei este și a României (...). Trăim cu toții sub același călcâi (...). Aceeași lipsă de drepturi elementare, aceeași batjocorire a omului, aceeași neruşinare a minciunii - peste tot. Peste tot: sărăcie, haos economic, demagogie, nesiguranță, teroare. Ciomag - Căluș - Corupție. Iată cei trei C cu care cei doi C(eauşescu) ne-au împins concetățenii, pe scara istoriei, cu mii de ani îndărăt."*

(Paul Goma, *Scrisori întredeschise. Singur împotriva lor*)

B. *„Cred că în acest sens trebuie să respingem și să luăm poziție asupra acelor cercuri care activează organizațiile fasciste, teroriste, pentru că realmente așa este. La noi l-au găsit pe Paul Goma, care este un derbedeu, a stat și în închisoare. Trebuie să luăm atitudine mai fermă și față de corespondenții străini. Trebuie să-i poftim să facă bine să-și vadă de treabă (...). Nu este vorba să apărăm măsurile din Cehoslovacia, pentru că au alt caracter, dar nici nu trebuie să admitem ca, la adăpostul acestora, să se reactiveze cercurile fasciste, reacționare."*

(Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, *Raport Final*)

1. Numiți, pe baza sursei A, două motive de nemulțumire ale lui Paul Goma față de situația din România.

2. Precizați, pe baza surselor A și B, o deosebire de atitudine față de evenimentele din Cehoslovacia din 1977.

3. Formulaţi, pe baza surselor A și B, un punct de vedere referitor la gradul de obiectivitate/subiectivitate al informațiilor furnizate, susţinându-l cu două argumente istorice.

4. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, importanța studierii fenomenului disidenței.

Studiu de caz: Impactul Actului Final de la Helsinki asupra României. Doina Cornea

1. Impactul Actului Final de la Helsinki asupra României

1 august 1975 - la Helsinki, a fost semnat Actul Final al Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa, de către S.U.A., U.R.S.S., Canada și statele europene (cu excepția Andorrei și Albaniei). Semnarea Actului Final de la Helsinki a reprezentat o tentativă de îmbunătățire a relațiilor dintre Occident și statele europene din blocul comunist.
Statele semnatare au căzut de acord asupra următoarelor principii: respectarea drepturilor inerente ale suveranității; nerecurgerea la amenințarea sau la folosirea forței; inviolabilitatea frontierelor; integritatea teritorială a statelor; reglementarea pașnică a diferendelor; neintervenția în afacerile interne; respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale; egalitatea în drepturi a popoarelor și dreptul popoarelor de a dispune de ele însele; cooperarea între state.
Cu toate că Actul Final de la Helsinki nu a angajat juridic statele semnatare, impactul său a fost însă puternic, mai ales în statele comuniste din estul Europei, unde mișcările disidente s-au accentuat.
Unul dintre statele semnatare a fost România, Nicolae Ceauşescu urmărind obţinerea unei poziţii mai vizibile pe scena internaţională şi ajutoare financiare din partea statelor din Occident.
1977-1989 - în România, s-a accentuat mișcarea de disidență intelectuală, opozanți precum Vasile Paraschiv, Ion Vianu, Paul Goma și cei din Grup Canal ’77 (Vasile Constantinescu, Ion Marinescu, Nicolae Windisch, Radu Negrescu-Suțu, Dan Iosif Niță, Raymond Păunescu și Dragoș Neamțu) invocând încălcarea flagrantă a prevederilor constituționale privitoare la drepturile omului și semnarea de către statul român a Actului Final de la Helsinki.

2. Doina Cornea (1929-2018)

Doina Cornea a fost o publicistă, traducătoare și disidentă din România comunistă, unul dintre cei mai curajoși, activi și constanți opozanți ai regimului Ceaușescu.
30 mai 1929 - s-a născut Doina Cornea în Brașov, unicul copil al lui Iacob Cornea, prim-pretor, și al Mariei, casnică.
1936-1952 - tânăra Cornea a urmat cursurile şcolii germane din Reghin (1936-1942), a celei maghiare din Reghin (1943-1944), a liceului românesc de fete *„Unirea”* din Târgu Mureş (1945), a Liceului Ortodox de fete din Cluj-Napoca (1946-1948) și a Facultății de Filologie a Universităţii *„Victor Babeş”* din Cluj-Napoca, secțiile de limba franceză și italiană (1948-1952).
1952-1958 - Cornea a devenit profesoară de liceu la Zalău, unde s-a căsătorit cu avocatul Leontin Cornel Iuhas, cu care a avut doi copii: Ariadna şi Leontin Horaţiu.
1958-1983 - Doina Cornea a lucrat ca asistentă la Facultatea de Filologie din Cluj-Napoca.
1982-1989 - Doina a adresat, prin intermediul *Radio Europa Liberă*, 31 de texte (*Scrisoare către cei care nu au renunţat să gândească* și *Scrisoarea de la 23 august*) atât lui Ceauşescu, cât şi unor personalităţi internaţionale, în care a descris experiența comunistă drept o *„catastrofă (...) în urma impunerii unei ideologii reducţioniste, sterilizante”*, iar în perioada protestului muncitorilor de la Uzina de Autocamioane *„Steagul Roşu”* din Brașov (15 noiembrie 1987) a răspândit 160 de manifeste în sprijinul acestora ⇒ iulie 1988-22 decembrie 1989 - arest la domiciliu.
1989-2008 - a acţionat în cadrul a numeroase organizaţii (Grupul pentru Dialog Social, Alianţa Civică, Forumul Democrat Antitotalitar și Fundaţia Memoria) pentru statul de drept în România.
2008-2018 - după ce a suferit un accident vascular cerebral (2008) s-a retras din viaţa publică, iar pe 4 mai 2018 s-a stins din viață la Cluj-Napoca.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Impactul Actului Final de la Helsinki asupra României. Doina Cornea***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Mă consider ilegal arestată la domiciliu - fără mandat, în mod absolut abuziv - deoarece sunt păzită ziua, noaptea, de Miliție și Securitate (24 de ore din 24 de ore). Sunt zile când nu mi se dă voie să ies pe poartă (...). Uneori sunt urmărită la o distanță de un metru, alteori mai discret, dar totdeauna urmărită (...). Totul coordonat prin emițătoare radio. Nu mi se dă voie să intru la persoane particulare - doar în magazine sau instituții (...). De asemenea, cunoștințele care încearcă să îmi vorbească pe stradă sunt pe loc legitimate și alungate cu brutalitate. În ultimele două săptămâni, convocată de două ori: întâi la Securitate, apoi la Miliție - lovită, pălmuită, amenințată în fel și chip (...). Telefonul ne este deconectat - nu are ton - deși abonamentul e plătit la zi."*

(Nicoleta-Ionescu Gură, *Dimensiunea represiunii în România în regimul comunist*)

B. *„Față de scrisorile trimise Europei Libere, reacția autorităților s-a derulat cam după același tipar. Fiecare scrisoare difuzată a fost urmată de un interogatoriu, dar și de o amendă de 5000 de lei care, dacă a fost plătită în 48 de ore, s-a redus la 500 de lei. Chiar și în acest cuantum minim, suma a fost semnificativă, reprezentând un sfert din pensia Doinei Cornea."*

(Cornel Jurju, *Doina Cornea: dincolo de zid*)

1. Numiți, pe baza sursei A, cauza ilegalității arestului la domiciliu a Doinei Cornea.

2. Menționați, pe baza surselor A și B, trei măsuri luate de autorități în vederea pedepsirii Doinei Cornea.

3. Formulați un punct de vedere referitor la raportul dintre educația civică a cetățenilor și evoluția regimurilor politice, aducând două argumente în vederea susținerii acestuia.

Exilul românesc

1. Opoziția din exil

1940-1947 - încă din perioada celui de-al Doilea Război Mondial, unii români au ales să rămână sau să plece în Occident, deoarece au intrat, sub o formă sau alta, în conflict fie cu dictatura carlistă, fie cu legionarii sau cu dictatura antonesciană.
1947-1989 - instaurarea regimului totalitar în România a obligat numeroase personalități interbelice să părăsească țara: Constantin Brâncuși, George Enescu, Mircea Eliade, Emil Cioran, Sergiu Celibidache, Vintilă Horia, Constantin Virgil Gheorghiu, Dinu Lipatti, Ștefan Baciu, Radu Florescu, Victor Frunză și Dorin Tudoran.
Românii din exil (Regatul Unit, Franța, Germania de Vest, Italia, Spania, Israel, S.U.A., Canada și Australia) au militat pentru pentru susținerea valorilor și principiilor democratice, în paralel criticând regimul comunist de la București prin diverse forme de opoziție (articole în mass-media străină, manifestații publice stradale, congrese, activități culturale și editoriale și demersuri pe lângă puterile democrate) ⇒ sensibilizarea opiniei publice din Occident.
Exilații, numiți de comuniști *„fugari”*, *„trădători”*, *„spioni”*, *„lachei ai străinătății”* sau *„elemente dușmănoase”*, au considerat că plecarea lor va fi temporară și că vor reveni după retragerea Armatei Roșii sau după izbucnirea unui război deschis între U.R.S.S. și Occident, care ar fi dus la răsturnarea regimurilor comuniste din Europa Centrală și de Est ⇒ urmărirea și supravegherea în permanență a membrilor importanți ai exilului românesc de către agenții Securității.

2. Activitatea exilului românesc

1948-1989 - principalele organizații ale românilor aflați în exil au fost următoarele:
I. Familia Regală a României (1948-1996, Florența, Lausanne, Hertfordshire, Versoix și Aubonne): după abdicare, regele Mihai I a devenit liderul moral al exilului românesc, încercând să creeze o mișcare liberă care să se lupte cu regimul comunist de la București.
II. C.N.R. - Comitetul Național Român (1949-1975, Washington D.C.): prima organizație importantă a românilor din exil, a sprijinit numeroase asociații românești din exil (manifestări politice și culturale), a acordat asistență refugiaților români, a elaborat memorii care să prezinte situația reală din România și a colaborat cu organizațiile din exil ale altor state din blocul comunist. Membri reprezentativi: Nicolae Rădescu, Grigore Gafencu, Alexandru Cretzianu, Constantin Vișoianu, Mihail Fărcășanu, Neagu Djuvara, Virgil Ierunca și Monica Lovinescu.
III. L.R.L. - Liga Românilor Liberi (1950-1960, New York): organizația a fost concepută ca o federație a diferitelor asociații românești din afara zonei de influență comunistă, care a avut drept scop *„să lupte pentru liberarea Patriei de sub jugul străin și tirania comunistă și pentru restabilirea unei Românii independente, întregite, democratice și constituțional monarhice”*. Membri reprezentativi: Nicolae Rădescu și Mihail Fărcășanu.
IV. C.N.R. - Consiliul Național Român (1976-1981, Paris): organizația a încercat să îndeplinească rolul unui Parlament în exil. Membri reprezentativi: Nicolae Penescu și Ioana Brătianu.
V. L.A.D.O.R. - Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului în România (1977-1989, Paris): continuatoare a organizației omonime din perioada interbelică, a devenit repede cea mai credibilă instituție a întregului Exil românesc. Membri reprezentativi: Eugen Ionescu, Sanda Stolojan, Mihnea Berindei, Ioana Brătianu, Maria Brătianu, Radu-Anton Câmpeanu, Gabriel Toma Nicolae Constantin “Dinu” Zamfirescu și Marie France Ionescu.
VI. U.M.R.L. - Uniunea Mondială a Românilor Liberi (1984-1989, Londra): organizația a avut rolul de a uni exilul românesc împotriva regimului comunist. Membru reprezentativ: Ion Augustin Nicolae Rațiu.

Fișă de lucru: *Exilul românesc*

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„În acei ani nu s-a plecat, de regulă, decât cu mari greutăți, clandestin, începând din 1947. În schimb, s-a fugit. Cum s-a fugit? Cei tineri au trecut Dunărea înot. A fost foarte riscant. Unii au fost prinşi şi împuşcați la graniță. Alții au fost prinşi în Iugoslavia şi internați în lagăre. Au mai fost câteva cazuri, puține, dar spectaculoase de fugă pe Marea Neagră cu bărcile spre Turcia.*
De ce evitați contactul cu românii din emigrație?
S-a știut că exilul a fost infiltrat cu informatori ai Securității (...) și că, prin diferite mijloace de șantaj, au fost recrutate anumite personalități din emigrație. Unul dintre primele cazuri a fost acela a trei-patru persoane, care au plecat cu regele, după ce a abdicat."

(Armand Goșu, *Destinul unui exilat: Mihai Dim. Sturdza. De la Ministerul de Externe Francez la Europa Liberă*)

B. *„Dl. Ion Rațiu în ultima vreme, atât în publicațiile sale, cât și în intervențiile pe care le-a făcut, din când în când, la întrunirile internaționale, a adoptat o linie foarte asemănătoare acelei a Comitetului Național Român (...).*
D-sa dorește în mod stăruitor o apropiere de Comitetul Național Român și chiar o colaborare. După cum știți, el e foarte activ și dispune și de mijloace bănești importante. Noi vedem cu tristețe cum mulți intelectuali români se lasă seduși de propaganda comunistă, fac vizite în țară, unde sunt primiți cu trâmbițe și flori și apoi reîntorși în străinătate fac propagandă pentru regim sau încetează orice critică la adresa comuniștilor."

(Ion Calafeteanu, *Exilul românesc. Erodarea speranței. Documente: 1951-1975*)

1. Numiți, pe baza sursei A, modalitățile folosite de români pentru a ajunge în Occident în perioada postbelică.

2. Menționați, pe baza sursei B, două acțiuni întreprinse de Ion Rațiu în anii exilului.

3. Formulați, pe baza surselor A şi B, un punct de vedere privitor la dificultățile unificării exilului românesc.

Studiu de caz: *Radio Europa Liberă*

1. Rezistența prin radio

15 martie 1949 - la New York, guvernul S.U.A. a înființat Comitetul Național pentru o Europă Liberă, cu scopul de a contracara creșterea influenței comuniste în Europa.
1949 - la Munchen, a fost fondat *R.E.L.* (*Radio Europa Liberă*), ramura responsabilă cu radiodifuziunea din cadrul Comitetului Național pentru o Europă Liberă, o sursă alternativă de informare pentru statele comuniste europene și de răspândire a propagandei americane.
4 iulie 1950 - *Radio Europa Liberă* a început transmisiunile pe unde scurte în cinci state europene: Cehoslovacia (4 iulie), România (14 iulie), Polonia (august), Ungaria și Bulgaria (octombrie).
1949-1972 - finanțarea *Radio Europa Liberă* a fost asigurată de C.I.A. (din limba engleză: *Central Intelligence Agency = „Agenția Centrală de Informații”*), serviciul de servicii secrete externe american implicându-se în activitatea redacțională a secției centrale de știri a postului de radio.
1951-1976 - Comitetul American pentru Eliberarea Popoarelor din Rusia a înființat *R.L.* (*Radio Libertatea*), care s-a adresat spațiului sovietic, cu emisiuni în limba rusă și alte cca. 17 limbi ale diverselor popoare din cadrul U.R.S.S.
1972 - finanțarea *Radio Europa Liberă* a trecut de la C.I.A. la Congresul S.U.A.
1976 - a avut loc fuziunea dintre *Radio Europa Liberă* și *Radio Libertatea* ⇒ apariția *R.E.L./R.L.* (*Radio Europa Liberă/Radio Libertatea*).
Angajații *Radio Europa Liberă* (1750 angajați) au provenit dintre intelectualii din Europa de Est, care s-au refugiat în Occident pentru obținerea sprijinului necesar destabilizării comunismului.

2. Securitatea vs. Radio Europa Liberă

1950-1989 - în România comunistă, *Radio Europa Liberă* a fost o instituție de presă fundamentală pentru rezistența culturală și informarea cetățenilor, una dintre puținele surse de informaţii din Occident (alături de *Vocea Americii* și *B.B.C.*), oferind speranță și curaj pentru milioane de români.
În cadrul secției în limba română a *Radio Europa Liberă* au activat personalități ale lumii culturale românești care au urmat calea exilului (scriitori, filosofi, analiști și jurnaliști) și care au analizat știri și informații despre situația politică, economică și socială din țară și din lume, precum Ghiţă Ionescu, Virgil Ierunca, Mircea Carp, Monica Lovinescu, Noel Bernard, Șerban Orescu, Ion Ioanid, Emil Georgescu, Gelu Ionescu, Vlad Georgescu, Cornel Chiriac, Neculai Constantin Munteanu, Liviu Tofan și Emil Hurezeanu, vocile unor emisiuni foarte ascultate precum *„Actualitatea românească”*, *„Teze și antiteze la Paris”*, *„Metronom”, „Povestea vorbei”* și *„Din lumea comunistă”*.
Jurnaliștii *Radio Europa Liberă* s-au implicat activ în mobilizarea societății civile, incluzând informații despre proteste și mișcări de disidență, cum ar fi mediatizarea scrisorii deschise a lui Paul Goma către Nicolae Ceaușescu (1977), adaptarea pentru radio a cărții *Orizonturi roșii*, a generalului fugar Ion Mihai Pacepa (1987) și difuzarea *Scrisorii celor șase* (1989).
Autoritățile comuniste i-au pedepsit pe românii care au ascultat *Radio Europa Liberă* prin arestări, închisoare, anchete, bătăi, percheziții și pierderea unor avantaje profesionale.
Regimul comunist de la București a căutat să combată influența *Radio Europa Liberă* prin campanii de denigrare, bruiaj tehnic (*Operațiunea Eterul*), agresiuni la adresa realizatorilor de emisiuni (1977: Monica Lovinescu a fost crunt bătută), atentate asupra sediului radioului (21 februarie 1981: complicii teroristului internațional Carlos Șacalul au detonat o bombă în sediul din Munchen), tentative de asasinat (1981: Emil Georgescu a fost înjunghiat de peste 20 de ori) și asasinate (directorii secției românești din cadrul *Radio Europa Liberă* - Noel Bernard: 1981; Mihai Cismărescu: 1983; Vlad Georgescu: 1988 - au fost iradiați și au murit de cancer).

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Radio Europa Liberă***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„(...) Câteva săptămâni mai târziu, ziaristul de la Europa Liberă, Emil Georgescu, a condus prin Munchen când a fost implicat într-un grav accident de maşină. Operaţiunea a avut mai puţin succes decât ultima dată. Georgescu a suferit răni grave, dar a supravieţuit, revenind în faţa microfonului peste şase luni. (...)
Între timp, Radio Europa Liberă a continuat să-şi sporească popularitatea, mai ales secţia românească. Pentru Ceauşescu, distrugerea postului a devenit o obsesie. În 1978, la scurt timp după vizita la Londra, l-a chemat pe spionul-şef, Ion Pacepa, la biroul său. De data aceasta nu trebuia să mai fie nici o greşeală, a spus preşedintele. El a dorit să-l <<neutralizeze>> pe directorul secţiei române al Europei Libere, Noel Bernard, omul ale cărui zece minute regulate de emisie au demontat cultul personalităţii lui Ceauşescu, într-un limbaj dur, necruţător."

(Paul Kenyon, *Copiii nopţii: povestea stranie și eroică a României moderne*)

1. Menționați, pe baza textului, motivul pentru care *Radio Europa Liberă* a devenit o obsesie pentru Nicolae Ceauşescu.

2. Precizaţi, pe baza textului, doi reprezentanţi ai secţiei române a postului de radio.

3. Formulaţi un punct de vedere în legătură cu rolul pe care l-a avut postul *Radio Europa Liberă* în perioada regimului totalitar comunist în România.

Test evaluare
Forme de opoziție și contestare

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerinţelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Tovarăşe Procuror-Şef al municipiului Bucureşti,
Subsemnatul Radu Filipescu (...) vă aduc la cunoştinţă următoarele (9 noiembrie 1987): Am fost contactat de diverse persoane necunoscute, unele prefăcându-se că nu cunosc limba română. Câteva persoane mi-au propus să plec definitiv în străinătate, iar altele au dorit să discute cu mine cele mai diverse subiecte și să mă cunoască. Tuturor, în spiritul tradiției și ospitalității românești, le-am expus părerile mele personale care sunt cunoscute atât organelor de Securitate, cât și cunoscuților mei. În ce privește părăsirea țării, sper să nu fiu obligat să o fac (...).
De curând, în cadrul efervescenței electorale, la o coadă mai animată, am aflat de organizarea în fiecare vineri după amiază a unui referendum cu privire la cele mai înalte posturi de conducere. Astfel, cei care nu sunt mulțumiți de conducerea lui Ceaușescu, urmează să se adune în Piața Unirii și Piața Sfânta Vineri, iar cei ce sunt mulțumiți pe bulevardul Victoria Socialismului și Piața Palatului. Am fost foarte bucuros să aud de această inițiativă pe care o consider utilă. Corespunzător părerii mele, conform căreia conducerea lui tovarășului Nicolae Ceaușescu și în mod deosebit aportul tovarășei Elena Ceaușescu sunt nesatisfăcătoare, m-am hotărât ca în zilele de vineri să merg și eu în Piața Unirii și Piața Sfânta Vineri. În acest sens, vă rog să-mi comunicați dacă această hotărâre a mea contravine vreunui articol de lege.”

(Mihnea Berindei, Gabriel Andreescu, *Ultimul deceniu comunist. Scrisoarea către Radio Europa Liberă*)

a. Numiți, pe baza textului, o înaltă funcție din cadrul magistraturii. 6 puncte

b. Precizați, pe baza textului, un motiv al cererii înaintate către procuror de către Radu Filipescu. 6 puncte

c. Formulați punctul de vedere al semnatarului privitor la regimul politic din România, susținându-l cu două informații din text. 6 puncte

d. Prezentați o practică politică totalitară din România. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Rezistența anticomunistă armată din România s-a desfășurat între anii: 4 puncte
a. 1944-1948 b. 1948-1952 c. 1948-1962
2. Postul *Radio Europa Liberă* a fost înființat ca urmare a deciziei: 4 puncte
a. Adunării Naționale franceze b. Parlamentului britanic c. Congresului S.U.A.
3. În anii 1980, pentru acţiunile împotriva regimului comunist, a fost concediată din sistemul universitar: 4 puncte
a. Doina Cornea b. Ana Blandiana c. Monica Lovinescu
4. În 1987, au protestat muncitorii din oraşul: 4 puncte
a. București b. Brașov c. Buzău

I. 3. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Grupul de rezistență armată locotenent Toma Arnăuțoiu-colonel Gheorghe Arsenescu (1948-1958) a luptat în zona Dobrogei ..... 5 puncte

b. Prima emisiune în limba română, la *Radio Europa Liberă*, a fost difuzată în 1950 ..... 5 puncte

c. Protestele minerilor din Valea Jiului, care au reclamat condiții mai bune de lucru și mărirea salariilor au început în luna martie 1978 ..... 5 puncte

d. Sindicatul Liber al Oamenilor Muncii din România a fost înființat de medicul Ionel Cană ..... 5 puncte

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu nestructurat de minim o pagină A4 despre represiunea politică şi disidenţa anticomunistă din România.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul VII: ECONOMIA

Competențe generale:
1. Utilizarea adecvată a limbajului de specialitate în analizarea faptelor istorice.
2. Examinarea critică și responsabilă a informațiilor oferite de diverse surse pentru investigarea unor fapte istorice.
3. Dezvoltarea unei atitudini critice și a unei conduite proactive față de o lume în continuă schimbare, prin valorificarea experiențelor trecutului.

Competențe specifice:
1.2. Exprimarea orală și în scris a ideilor și a opiniilor, referitoare la fapte din istoria recentă a românilor, folosind limbajul de specialitate.
2.1. Analizarea modelului economic, social, politic și cultural al regimului comunist din România.
2.2. Compararea, în sursele de informare, a perspectivelor multiple referitoare la fapte și diferite aspecte ale regimului comunist.
2.3. Explicarea cauzalității, a continuității și a schimbării în istoria recentă a românilor, folosind argumente din sursele de informare.
3.1. Formularea unor opinii argumentate referitoare la fapte, personalități din istoria recentă a românilor.

Capitolul VII: ECONOMIA

1. Satul: Țărănime, colectivizare și sistematizare.
2. Orașul: Proletariat, industrializare și urbanizare.
3. Crizele economiei de comandă.

Test evaluare.

Satul: Țărănime, colectivizare și sistematizare

1. Colectivizare și teroare

1945-1989 - pentru a putea realiza o uniformizare socială, regimul comunist din România a urmărit controlul total asupra agriculturii ⇒ schimbări drastice pentru lumea rurală.
23 martie 1945 - prin Legea nr. 187, guvernul Petru Groza a continuat reforma agrară: expropierea moşiilor de peste 50 de ha, a echipamentului agricol şi a animalelor, fără despăgubire ⇒ eliminarea marilor proprietari de pământuri (chiaburi) și confiscarea terenurilor sașilor și colaboratorilor naziști. Comuniștii, pentru a obține voturile locuitorilor din zona rurală în alegeri și înscrierea acestora în partid, au vândut terenurile expropriate către 800.000 de ţărani la un preţ echivalent cu valoarea recoltei pe un an ⇒ creșterea numărului gospodăriilor cu suprafeţe mai mici de 5 ha.
1945 - pentru a compensa lipsa de alimente și datoriile de război către U.R.S.S., a fost introdus sistemul cotelor, țăranii fiind obligați să predea o parte importantă din producția lor de carne, legume, cereale și lapte ⇒ ruinarea proprietăţilor rurale şi instituirea controlului statului asupra agriculturii.
2 martie 1949 - prin Decretul nr. 84, proprietățile agricole de 50 ha au trecut în proprietatea statului, iar proprietarii au fost arestați și li s-a fixat domiciliu forțat în diverse localități din țară.
3-5 martie 1949 - în cadrul Plenarei C.C. a P.M.R., s-a hotărât implementarea modelului sovietic privind transformarea socialistă în agricultură (colectivizarea), prin confiscarea tuturor proprietăților agricole private din țară, suprafața arabilă urmând să fie încadrată în ferme administrate de stat, G.A.S.-uri (Gospodării Agricole de Stat), G.A.C.-uri (Gospodării Agricole Colective), I.A.S.-uri (Întreprinderi Agricole de Stat), S.M.T.-uri (Stațiuni de Mașini Agricole și Tractoare), și, din 1956, C.A.P.-uri (Cooperative Agricole de Producție).
1949-1962 - colectivizarea a întâmpinat două mari obstacole:
a. Opoziția țărănească: imaginea negativă a colhozurilor sovietice, situația economică grea a satelor după seceta și foametea din 1946-1947 și atașamentul față de pământ al oamenilor din zonele rurale;
b. Opoziția din cadrul P.M.R.: aripa radicală, formată din Gheorghe Gheorghiu-Dej, Alexandru Moghioroș și Iosif Chișinevschi, a susținut colectivizarea rapidă, indiferent de costurile economice și sociale, pe când aripa moderată, reprezentată de Ana Pauker, Vasile Luca și Teohari Georgescu, a dorit implementarea graduală pentru a permite acomodarea satelor cu noile realități economice.
1949-1962 - abuzurile organelor de propagandă și represiune (mai ales în perioada 1957-1962) au dus la izbucnirea de numeroase revolte ale țăranilor nemulțumiți de colectivizare ⇒ peste 80.000 de ţărani au căzut victime (execuții rapide, arestări, condamnări și deportări în Bărăgan și în Dobrogea).
27 aprilie 1962 - finalizarea colectivizării: peste 3.200.000 de familii de țărani au fost cuprinse în structuri colectivizate, cu peste 9.000.000 ha de teren arabil (96% din suprafața agricolă a României).
Efectele colectivizării au fost următoarele: elita rurală a fost distrusă, depopularea și îmbătrânirea satelor românești și distrugerea unor obiceiuri și tradiții autentice.

2. Sistematizarea satelor

1949-1989 - ca urmare a colectivizării, țăranii nemulțumiți au migrat către marile centre industriale.
29 octombrie 1974 - prin Legea nr. 58 *„privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale”*, regimul Ceaușescu a dorit reducerea numărului de comune și sate (1988: demolarea a 7000-8000 de sate din totalul de 13.123), prin mutarea populației în centre agroindustriale, pentru a crește suprafața agricolă și pentru a atinge o rată de urbanizare de 100% până în anul 2000.
Protestele din Occident (înființarea asociației belgiene Operation Villages Roumains, cu scopul de a apăra satele românești de la distrugere) și izbucnirea Revoluției din 1989 nu i-au permis lui Ceaușescu să încheie procesul de sistematizare a satelor.

Fișă de lucru: ***Satul: Țărănime, colectivizare și sistematizare***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Articolul 15. Prin sistematizare se va urmări ca localitățile rurale cu cele mai bune condiții de dezvoltare să fie transformate, în următorii 15-20 de ani, în centre economice și sociale cu caracter urban. La stabilirea acestora se va ține seama de resursele materiale și umane, poziția față de localitățile din zona de influență și accesul la căile de comunicație, precum și de situația fondului construit existent. Localitățile care vor deveni centre economice și sociale cu caracter urban se aprobă prin lege."*

(Legea nr. 59/1974 privind sistematizarea localităților rurale)

B. *„24 aprilie 1951. Stenograma discuției care a avut loc cu ocazia primirii de Gheorghe Gheorghiu-Dej și Ana Pauker a unei delegații de țărani din satul Șoimuș, regiunea Cluj, cu privire la abuzurile comise cu prilejul constituirii Gospodăriilor Agricole Colective.*
Ciortea Suzana: Am venit să ne plângem de necazurile ce le avem cu gospodăria colectivă în sat la noi. Ne-am plâns și la Aiud la președintele Sfatului Popular, dar nu ni s-a făcut dreptate. Cam la sfârșitul lui iulie 1950, într-o duminică, a venit tovarășul Moraru Ion, secretarul de partid de la Aiud, și ne-a chemat pe toți la adunare. Au spus acolo că cine se bagă în colectiv capătă 3 ha de pământ, 50 ari de grădină și poate să țină vacă la lapte, 10 oi și altele. Pe urmă tovarășul Moraru a spus: <<M-ați ascultat, dar să știți, ori vreți ori nu, colectiv tot se face! Vă bat cu capul de pereți și tot facem colectiv!>> (...)
(...) Luni seara a venit o mașină și a ridicat doi chiaburi, doi țărani săraci și unul mijlocaș și i-au dus. I-au ridicat luni noaptea și marți au venit acasă. Au fost bătuți groaznic și lui Varadi Ioan i-a curs sângele din cap."

(Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale, fond Comitetul Central al Partidului Comunist Român - Cancelarie, dosar 19/1951)

1. Identificați, pe baza sursei A, modalitatea alegerii viitoarelor centre economice și sociale.

2. Formulați, pe baza sursei B, un punct de vedere referitor la modalitatea de realizare a procesului de colectivizare în regiunea Cluj.

3. Realizați un eseu de minim o pagină A4 cu titlul *O zi din viața unui țăran în România comunistă*.

Orașul: Proletariat, industrializare și urbanizare

1. Industrializare forțată și proletariat

1945-1989 - regimul comunist din România, pentru a putea realiza o uniformizare socială, a implementat controlul total asupra economiei, după model sovietic:
a. 8 mai 1945 - la Moscova, a fost semnat acordul de formare a SovRom-urilor: 16 societăți mixte sovieto-române, care au funcționat în perioada 1945-1956, cu scopul oficial de a gestiona recuperarea datoriilor României față de Uniunea Sovietică, fiind înființat câte unul pentru fiecare ramură importantă a economiei naționale, cea mai durabilă și mai rentabilă formă de exploatare de către U.R.S.S. a bogățiilor naturale și a economiei românești;
b. 11 iunie 1948-19 aprilie 1950 - naționalizarea economiei: Legea nr. 119/11 iunie 1948 pentru naţionalizarea întreprinderilor industriale, bancare, de asigurări, miniere şi de transporturi; Decretul nr. 303/3 noiembrie 1948 pentru naţionalizarea industriei cinematografice şi reglementarea comerţului cu produse cinematografice; Decretul nr. 317/28 iulie 1949 privind reglementarea operaţiunilor de import export şi tranzit; Decretul nr. 92/19 aprilie 1950 pentru naţionalizarea unor imobile (confiscarea a mii de locuințe, hoteluri, imobile în construcție, avariate/distruse de război sau de cutremurul din 10 noiembrie 1940, aparținând mai multor categorii de *„exploatatori”* precum foști industriași, bancheri și mari comercianți) ⇒ 90% din economie a intrat sub controlul statului;
c. 1949-1989 - Comitetul de Stat al Planificării a implementat planurile anuale (1949-1950) și cincinale (1951-1989) pentru economie ⇒ 1951-1971 - creșterea medie anuală a industriei de 13%.
1948-1989 - unul dintre cele mai importante obiective ale regimului comunist din România l-a reprezentat industrializarea forțată și electrificarea țării (construcția de hidrocentrale și termocentrale), un procent important din investiții ajungând în activele de producție: petrochimică (rafinăriile de petrol din zona Ploiești-Câmpina, cele de la Onești și Midia), siderurgică (Reșița, Hunedoara și Galați), constructoare de mașini (București, Brașov, Arad, Bacău, Craiova, Mangalia, Drobeta-Turnu Severin, Pitești, Cluj-Napoca și Iași), extractivă (bazinele miniere din Valea Jiului), armament (Cugir), farmaceutică (București, Cluj-Napoca și Iași) și mașini electrice și aparatură (*„Vulcan”*, *„Electroputere”* și *„Electromotorul”*).
În directă legătură cu procesul de industrializare s-a aflat creșterea numărului și a importanței muncitorimii (proletariatul urban), comuniștii pretinzând că au exercitat dictatura în numele acestei categorii socio-profesionale ⇒ condiții grele de muncă și de trai, norme mari și salarii diminuate.
Efectele industrializării forțate au fost următoarele: costuri mari de producție, supraproducție, lipsa rentabilității, productivitatea scăzută a muncii, lipsa inovației și falimentul economiei centralizate.

2. Sistematizarea urbană

1948 - conform recensământului, România a avut o populaţie urbană redusă (23.4%): Bucureștiul a avut peste 1 milion de locuitori, iar alte 19 orașe au avut populații de peste 30.000 locuitori.
1949-1989 - în contextul industrializării forțate, a colectivizării și a migrației locuitorilor de la sate către orașe, a fost implementat proiectul sistematizării zonelor urbane: după modelul sovietic, autoritățile comuniste au construit cartiere cu blocuri (4-10 etaje), în general la periferia urbană, cu utilități, centre comerciale, spitale, creșe, grădinițe, școli, case de cultură și sisteme de transport pentru muncitori în orașe precum Brașov (1950-1960: Stalin), Onești (1965-1989: Gheorghe Gheorghiu-Dej), Timișoara, Cluj-Napoca, Galați, Constanța, Iași, Craiova, Ploiești și Arad ⇒ 1989 - peste 260 de orașe și peste 50% rată de urbanizare.
Prețul sistematizării urbane l-a constituit demolarea a numeroase case, monumente istorice, biserici și mănăstiri din centrele marilor orașe și dispariția unor elemente ale patrimoniului cultural românesc.

Fișă de lucru: ***Orașul: Proletariat, industrializare și urbanizare***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„S-a întins reţeaua şoselelor asfaltate (de calitate submediocră), s-au dublat liniile de cale ferată, mai cu seamă s-au construit multe uzine, accelerând forţat industrializarea ţării, ceea ce a dus în mod fatal la o urbanizare precipitată şi de calitatea cea mai proastă.*
De pildă, pentru reconstrucţia Europei de Vest după cumplitele distrugeri ale războiului, americanii au promovat faimosul <<Plan Marshall>> (...). Închipuiţi-vă ce-ar fi devenit ţara noastră dacă ar fi putut profita şi ea de această mană cerească! În schimb, sovieticii ne-au stors cât au putut cu celebrele lor SovRom-uri şi ne-au silit să avem o economie de tip sovietic, cu o industrie nesănătoasă."

(Neagu Djuvara, *O scurtă istorie ilustrată a românilor*)

B. *„La sfârşitul lui mai (1945), Moscova a anunţat încheierea unui acord de schimburi cu România pe o durată de cinci ani, care a prevăzut ca, practic, întreaga producţie exportabilă a naţiunii, în petrol, produse agricole şi industriale să ia calea Rusiei. În schimb, sovieticii au promis să furnizeze material de război de mare necesitate, maşini şi asistenţă tehnică. Acordul a prevăzut crearea unor societăţi mixte sovieto-române (SovRom), care urmau să controleze o importantă parte a producţiei de petrol, produse agricole şi operaţiunile de navigaţie din România."*

(Ion Chiper, Florin Constantiniu, Adrian Pop, *Sovietizarea României. Percepţii anglo-americane*)

1. Precizaţi, pe baza surselor, cele două state care au înfiinţat SovRom-urile.

2. Menţionaţi, pe baza sursei B, domeniile în care s-au înfiinţat SovRom-urile.

3. Formulați, pe baza surselor, un punct de vedere referitor la rolul SovRom-urile drept o formă de exploatare economică a României de către U.R.S.S.

Crizele economiei de comandă

1. Economia de comandă vs. economia subterană

1945-1962 - în România comunistă a fost implementat, după model sovietic, controlul economiei:
a. 6 martie 1945-30 decembrie 1947 - guvernarea Petru Groza a introdus economia socialistă planificată, bazată pe un sistem în care deciziile au fost în mâna organelor de partid;
b. 11 iunie 1948-27 aprilie 1962 - restructurarea economiei naționale prin Legile naționalizării (11 iunie 1948-19 aprilie 1950) și colectivizarea agriculturii (3-5 martie 1949-27 aprilie 1962).
1948-1989 - sarcina elaborării strategiilor de dezvoltare ale economiei naționale a revenit Comitetului de Stat al Planificării, care a implementat planuri anuale (1949-1950) și cincinale (1951-1989) ⇒ apariția și dezvoltarea economiei de comandă.
Economia de comandă, reprezentată de industrializarea forțată și colectivizare, a implicat costuri mari, resimțite de populație prin impunerea raționalizării consumului intern.
Pentru a limita economia subterană practicată atât de populație, cât și de birocrația de partid, o consecință directă a economiei de comandă, regimul comunist a adoptat următoarele măsuri:
a. 24 iunie 1968 - adoptarea Legii nr. 18 privind controlul provenienței unor bunuri ale persoanelor fizice, care nu au fost dobândite în mod licit (sau *„Legea ilicitului”*) a încercat să stopeze fenomene precum acumularea de averi în dauna proprietății socialiste, corupția structurilor de forță ale regimului (Securitatea și Miliția) și generalizarea furtului (îngrășăminte chimice, materiale de construcții, cherestea, var, ciment, țevi pentru instalații de apă, cereale, animale domestice, furaje, combustibili și băuturi alcoolice) ⇒ accentuarea corupției și a furturilor la nivel național;
b. 9 octombrie 1981 - adoptarea Decretului nr. 306 privind unele măsuri pentru prevenirea şi combaterea unor fapte care afectează buna aprovizionare a populaţiei a urmărit oprirea furturilor, distrugerilor și degradarea produselor agricole, iar specula cu produse alimentare (ulei, zahăr, făină, mălai, orez și cafea) a fost pedepsită cu închisoare de la șase luni la cinci ani ⇒ diversificarea fenomenului speculei.

2. Economia de penurie

1981-1989 - ca urmare a politicii regimului comunist de a achita împrumuturile externe (11.4 miliarde de dolari), s-au accentuat restricțiile impuse populației (penurie alimentară, raționalizarea energiei electrice, a agentului termic și a combustibilului) ⇒ lipsa bunurilor de consum, propagarea corupției și dezvoltarea comerțului paralel și a contrabandei.
Ca să mascheze penuria alimentară, Iulian Mincu, medicul personal al lui Ceauşescu, a inventat un program de *„alimentaţie raţională”*, motivând că nu este sănătos ca un adult să consume mai mult de 3000 de calorii pe zi ⇒ produsele de import, precum cafeaua, au fost înlocuite cu surogate (*„nechezol”*), iar produsele alimentare de pe piaţa internă cu surogate (salamul cu soia), sau subproduse, precum picioarele şi căpăţânile de porc (*„adidaşi”* şi *„calculatoare”*).
Românii s-au adaptat la noile realități economice și au început să caute metode creative de a înlocui produsele de larg consum, de a *„face rost”* prin sistemul de cunoscuți sau prin mită, mai importante decât banii devenind *„relațiile”*, sau așa numitele *„pile”* sau P.C.R. (Pile, Cunoștințe și Relații).
Totodată, a apărut un comerț paralel cu produse furate de la locul de muncă (alimente și produse alcoolice), produse confecționate obținute prin contrabandă din străinătate (săpunuri, produse de igienă, medicamente, cafea, țigări, aparate electronice și dulciuri), considerate produse de lux, dar și o *„monedă de schimb”* pentru obținerea unor avantaje, fiind oferite drept mită sau cadouri.
Decembrie 1989 - lipsa de realism a conducerii comuniste, corelată cu prăbușirea regimurilor totalitare din Europa de Est, a condus la izbucnirea revoluției și la căderea regimului ceaușist.

Fișă de lucru: ***Crizele economiei de comandă***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„La sfârşitul lunii martie am lichidat datoria externă a ţării, care în 1980 a reprezentat peste 11 miliarde dolari. În total, din 1975 până în martie 1989 am plătit circa 21 miliarde dolari, din care dobânda reprezintă peste 7 miliarde dolari. În acestea nu sunt cuprinse datoriile pe care le-am avut în ruble şi care, de asemenea, au fost demult achitate. În prezent, ţara noastră are de încasat din creditele pe care le-a acordat diferitelor state peste 2.5 miliarde dolari."*

(*Scânteia*, articolul *Cuvântarea lui Nicolae Ceauşescu la Plenara C.C. al P.C.R. din 12 aprilie 1989*)

B. *„Țigările Kent constituie, alături de Dolar principala monedă de schimb în Republica Socialistă România. Cu mult înaintea Leului, moneda locală. Fără a avea neapărat o explicație rațională, un pachet de Kent este bun în aproape orice situație, chiar și pentru a mitui un agent de circulație. Atenție, însă, nu se acceptă decât Kent lung, țigările scurte nu sunt bune decât pentru fumat."*

(Bernard Poulet, *Mic dicționar român*)

1. Identificaţi, pe baza sursei A, perioada în care a fost acumulată datoria externă.

2. Precizați, pe baza sursei B, care au fost consecințele raționalizării impuse de comuniști.

3. Formulaţi, pe baza sursei A, un punct de vedere în legătură cu modul în care a fost lichidată datoria externă.

Test evaluare
Economia

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerinţelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Se poate vorbi, așadar, de o represiune totală, care, prin caracterul său demonstrativ, a dorit să minimalizeze riscul unor eventuale defecțiuni interne care ar fi pus în primejdie autoritatea Partidului Comunist. Prin intensitate și eficiență, represiunea totală și-ar putea găsi un analog doar în anii terorii staliniste din Uniunea Sovietică. La fel ca acolo, în anii 1937-1938, în România au fost vânați toți virtualii opozanți, țăranii nemulțumiți de nivelul de trai, îngrijorați de spectrul înfometării, dornici să părăsească chingile G.A.C.-ului, sau prea puțin grăbiți în a semna cererea de adeziune.”

(Octavian Roske, *Colectivizarea agriculturii. Represiunea totală*)

a. Numiți, pe baza textului, caracterul represiunii. 6 puncte

b. Precizați, pe baza textului, două consecințe ale represiunii. 6 puncte

c. Menționați, pe baza textului, opozanții colectivizării. 6 puncte

d. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, că represiunea în colectivizare s-a bazat pe modelul sovietic. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Societățile mixte româno-sovietice s-au numit: 4 puncte
a. SovRom-uri b. C.A.P.-uri c. G.A.C.-uri
2. Folosirea intensă a mijloacelor violente în cadrul colectivizării a avut loc în perioada: 4 puncte
a. 1949-1953 b. 1953-1956 c. 1957-1962
3. *„Clauza națiunii celei mai favorizate”* se referă la: 4 puncte
a. Dezvoltarea industriei b. Împrumuturi cu dobânzi avantajoase c. Plata datoriei externe
4. În 1974 a fost adoptată de către Nicolae Ceaușescu: 4 puncte
a. Legea sistematizării b. Legea ilicitului c. Reforma monetară

I. 3. Stabiliţi corespondenţa între reperele cronologice din coloana A și evenimentele din coloana B: **20 puncte**

A	B
1. 1948	a. Adoptarea legii nr. 58 *„privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale”*.
2. 1949	b. S-a încheiat oficial colectivizarea agriculturii.
3. 1951	c. Declanșarea colectivizării agriculturii.
4. 1962	d. Începutul procesului de naționalizare a economiei.
5. 1974	e. adoptarea Legii nr. 18 (*„Legea ilicitului”*).
	f. Adoptarea primului plan cincinal.

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu nestructurat de minim o pagină A4 despre evoluția oraşului și satului în comunismul românesc între 1945-1989.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul VIII: SOCIETATEA

Competențe generale:
1. Utilizarea adecvată a limbajului de specialitate în analizarea faptelor istorice.
2. Examinarea critică și responsabilă a informațiilor oferite de diverse surse pentru investigarea unor fapte istorice.
3. Dezvoltarea unei atitudini critice și a unei conduite proactive față de o lume în continuă schimbare, prin valorificarea experiențelor trecutului.

Competențe specifice:
1.2. Exprimarea orală și în scris a ideilor și a opiniilor, referitoare la fapte din istoria recentă a românilor, folosind limbajul de specialitate.
2.1. Analizarea modelului economic, social, politic și cultural al regimului comunist din România.
2.2. Compararea, în sursele de informare, a perspectivelor multiple referitoare la fapte și diferite aspecte ale regimului comunist.
2.3. Explicarea cauzalității, a continuității și a schimbării în istoria recentă a românilor, folosind argumente din sursele de informare.
3.2. Demonstrarea unei atitudini critice față de impactul evenimentelor/proceselor istorice asupra individului și a comunității.

Capitolul VIII: SOCIETATEA

1. Viața cotidiană: Petrecerea timpului liber.
2. Culte și practici religioase.
3. Minorități etnice.
Test evaluare.

Viața cotidiană: Petrecerea timpului liber

1. Viața cotidiană

1948-1989 - în perioada comunistă, viața de zi cu zi a cetățenilor români a stat sub semnul încălcării sistematice a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, suprimării dreptului la liberă exprimare sau opinie, supravegherii permanente din partea organelor de control, dezinformării și fricii, și centralizării procesului de decizie în toate aspectele vieții cotidiene (alimentație, viață de familie, planificare familială, credință și cultură).
Viaţa cotidiană în comunism s-a desfăşurat în general în spaţiul public, viaţa privată fiind aproape inexistentă, iar timpul liber a fost limitat deoarece săptămâna de lucru a fost de şase zile, singura zi liberă, duminica, fiind uneori ocupată cu diverse activităţi organizate de partid (şedinţe, repetiţii pentru festivaluri, serbări, brigăzi artistice și muncă patriotică).
În orașe, viața la bloc a fost considerată cadrul perfect organizat de statul comunist pentru a reduce până la suprimare sfera vieții private, un loc în care intimitatea a fost ușor de încălcat.
Viața cotidiană a fost marcată de realități care au lăsat o amprentă profundă în mentalul colectiv:
a. 1948-1965: din cauza războiului, a secetei și a trecerii la economia de stat, românii au suferit de foame, iar unele alimente s-au obţinut numai pe bază de cartelă și în cantităţi mici;
b. 1965-1982: aprovizionarea a fost mai bună și s-a produs o diversificare a bunurilor de consum;
c. 1982-1989: prețurile au crescut, au fost reintroduse cartelele, au reapărut cozile, iar românii au fost sfătuiți să scoată din priză, pe timpul iernii, frigiderele, să renunțe la mașina de spălat și la aspirator, ceea ce a dus la creșterea importanței sistemului de *„pile și relații”*.

2. Petrecerea timpului liber

În perioada comunistă, românii au practicat numeroase forme de petrecere a timpului liber:
I. Divertismentul: oamenii au dezvoltat numeroase hobby-uri (numismatica, filatelia și drumeţiile), au petrecut timpul liber în familie sau împreună cu prietenii, la cofetărie, la restaurant, la terasă sau în parc la *„iarbă verde”*, au ascultat muzică la pick-up (simfonică, operă, pop, rock, blues şi jazz, cele mai ascultate formații autohtone fiind Phoenix, Cometele, Sfinx, Mondial, Holograf și Compact), s-au jucat table și fotbal și au participat la festivaluri de muzică (Constanța: Festivalul de muzică ușoară *„Mamaia”*; Brașov: Festivalul *„Cerbul de Aur”*; spectacolele Cenaclului Flacăra; Sibiu: Festivalul de Jazz; Costinești: Festivalul de Jazz; București: Festivalul *„George Enescu”*).
II. Mass-media: a avut scopul de a îndoctrina populația prin propagandă și de a crea *„omul nou”*. Publicațiile naționale (*Scânteia*, *Scânteia tineretului*, *România liberă*, *Femeia*, *Sportul*, *Munca*, *Știință și Tehnică*, *Magazin Istoric*, *România literară*, *Contemporanul*, *Viața Românească*, *Luceafărul* și *Urzica*), programele Televiziunii Române (emisiuni precum *Telejurnal*, *Teleenciclopedia*, *Telecinemateca*, *Cântarea României* și *Tezaur folcloric*, dar și filme seriale precum *Marile iubiri ale lui Balzac*, *Norii negri*, *Sorrel şi fiul*, *Marco Polo*, *Poldark*, *Linia maritimă Onedin* și *Dallas*), emisiunile de teatru radiofonic și producțiile cinematografice autohtone și internaționale au devenit sinonime cu informarea, relaxarea și evadarea din monotonia cotidianului.
III. Lectura: a devenit un refugiu pentru români (*„furia de a citi”*), bucurându-se de succes scriitorii Radu Tudoran, Marin Preda, Constantin Chiriţă, Fănuş Neagu, Augustin Buzura și Mircea Dinescu.
IV. Vacanțele: au fost organizate de O.N.T. (Oficiul Național de Turism) la munte (Poiana Brașov, Sinaia, Predeal, Bușteni, Sovata, Băile Herculane și Călimănești-Căciulata) şi la mare (stațiunile Mamaia, Eforie, Costinești, Neptun-Olimp, Venus-Cap Aurora-Jupiter, Saturn, 2 Mai și Vama Veche), în ţară sau în străinătate (statele din *„blocul socialist”*), în hoteluri, cabane, baze de tratament și restaurante, pentru adulţi și copii (tabăra de la Năvodari), fiind încurajată călătoria cu trenul.

Fișă de lucru: ***Viața cotidiană: Petrecerea timpului liber***

Elaborați un eseu de de minim o pagină A4 cu titlul *„Viața cotidiană: de la comunism la democrație”*, în care să realizați o analiză comparativă între viața cotidiană din perioada regimului comunist și cea din prezent.

Culte și practici religioase

1. Partidul vs. credința

1947-1989 - regimul comunist din România, ateist, a avut un impact negativ asupra vieții religioase a populației, majoritar ortodoxă, toate constituțiile totalitare (1948, 1952 și 1965) garantând formal libertatea religioasă și de conștiință.
4 august 1948 - prin Decretul nr. 177 pentru regimul general al cultelor religioase, după model sovietic, *„cultele religioase sunt libere să se organizeze şi pot funcţiona liber dacă practicile şi ritualul lor nu sunt contrare Constituţiei, securităţii sau ordinii publice şi bunelor moravuri”*, iar toate proprietăţile, fondurile și instituţiile de învăţământ care au aparţinut cultelor au fost naţionalizate, iar celebrarea publică a sărbătorilor religioase a fost interzisă ⇒ instaurarea controlului statului asupra cultelor religioase prin Ministerul Cultelor, care a fost împuternicit să controleze *„exerciţiul libertăţii de conştiinţă şi libertăţii religioase”*.
28 octombrie 1959 - adoptarea Decretului nr. 410, prin care au fost desființate mai mult de două treimi din totalitatea mănăstirilor, iar mai mult de jumătate dintre călugări au fost alungați ⇒ *„reeducarea comunistă”* a călugărilor și dispariția a peste o sută de mănăstiri.
Un rol important în subordonarea cultelor religioase l-au jucat împuterniciţii pentru culte din fiecare judeţ, cu rol în supravegherea, controlul și strângerea de informații, elementul de legătură dintre statul comunist şi culte la nivel local, prelați și demnitari ecleziastici.

2. Rezistența la persecuție a cultelor

În perioada comunismului românesc, au activat 14 culte recunoscute oficial: Biserica Ortodoxă Română, Biserica Romano-Catolică, Biserica Ortodoxă de Rit Vechi, Biserica Armeană din România, Cultul Evanghelic de Confesiune Augustană, Cultul Evanghelic Luteran Sinodo-Presbiterian, Cultul Reformat, Cultul Unitarian, Cultul Creştinilor după Evanghelie, Uniunea Bisericilor Baptiste din România, Cultul Penticostal sau Biserica lui Dumnezeu Apostolică, Cultul Adventist de Ziua a Şaptea, Cultul Mozaic și Cultul Musulman.
Unii preoți și credincioși au luat poziție față de abuzurile statului totalitar, înaintând scrisori de protest, memorii către autoritățile partidului-stat sau către instituțiile internaționale ori asociațiile pentru apărarea drepturilor omului ⇒ înăsprirea persecuțiilor la adresa cultelor religioase:
I. B.O.R. (Biserica Ortodoxă Română): a fost obligată să colaboreze cu regimul, acțiune percepută de mulți credincioși ca o trădare, însă clerul a socotit-o o adaptare la noile realități. Au existat împotriviri, 1725 de preoți ortodocși fiind arestați pentru *„nesupunere”* și închiși în penitenciare (călugărul Arsenie Boca de la mănăstirea Sâmbăta și preotul Gheorghe Calciu-Dumitreasa).
II. Biserica Romano-Catolică: nu a fost desființată, ca urmare a rezistenței Vaticanului, a rămas în opoziție totală față de regim și a fost ținută într-o poziție ambiguă, fiind tolerată, dar nerecunoscută. Comuniștii au arestat sute de preoţi şi episcopi catolici sub învinuirea de spionaj în favoarea democraţiilor occidentale (cazul episcopilor Augustin Pacha, Alexandru Cisar și Aron Marton).
III. Biserica Greco-Catolică (Biserica Română Unită cu Roma): 1 decembrie 1948 - la insistențele U.R.S.S., a fost desființată prin Decretul nr. 358, o parte dintre bunuri trecute în posesia statului, iar lăcașurile de cult și credincioșii la B.O.R. Clerul și credincioșii greco-catolici care nu au vrut să renunțe la credința lor au fost supuși persecuțiilor, iar toți episcopii încarcerați (Valeriu Traian Frenţiu, Ioan Bălan, Alexandru Rusu, Iuliu Hossu, Vasile Aftenie, Tit Liviu Chinezu și Ioan Suciu).
IV. Cultele protestante: au fost interzise, măsurile represive împotriva lor durând până la sfârșitul perioadei comuniste (cazul pastorilor Iosif Țon și Pavel Nicolescu). 1968 - reorganizarea teritorial-administrativă ceaușistă a dus la reducerea cu 30% a numărului bisericilor protestante și a pastorilor cu 25%.

Fișă de lucru: ***Culte și practici religioase***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

,,Iosif Sabău: Și au urmat apoi arestările. Mi-am făcut iluzia că, dacă voi pleca de acasă, nu mă vor găsi. Și am plecat la Rădăuți, la părintele Baltheiser, a fost paroh la Rădăuți unde am ajutat ca dascăl organist la biserică. Și acolo au venit și, cu fotografia în buzunarul lor, m-au căutat, m-au arestat. De acolo m-au dus la Iași cu trenul, cu cătușe; de la Iași la Bacău, la fel, cu trenul, cu cătușe. Și la Bacău, la Securitate a început perioada de anchete. Au vrut cu orișice preț să ne determine să dăm declarații acuzatoare împotriva preoților. Noi am fost, încă, numai studenți; dintre studenții teologi franciscani, am fost patru în închisoare. Au vrut să ne determine să-i acuzăm pe preoții, superiorii noștri, că ar fi dat dispoziții potrivnice orientărilor de atunci și, deci, să-i facem vinovați pentru ca să primească condamnări. Și fiindcă am refuzat să dăm asemenea declarații, (...) ne-am luat câte o bună porție de bătăi (...) După un an de anchete, de depozit la penitenciar, (...) din cauza foametei, am ajuns la 45 de kilograme...”

(Aurora Sasu, *Arhiva de Istorie Orală a Memorialului Sighet*)

1. Transcrieți, din text, numele părintelui paroh din Rădăuți.

2. Menționați, pe baza textului, scopul anchetării studenților franciscani de către Securitate la Bacău.

3. Formulați un punct de vedere referitor la rezistența prin credință a preoților romano-catolici și greco-catolici în penitenciar.

Minorități etnice

1. Partidul-stat vs. minorități etnice

1947-1989 - constituțiile regimului comunist (1948, 1952 și 1965) au recunoscut egalitatea cetățenilor indiferent de naționalitate, dar, în practică, minoritățile etnice au fost supuse unui proces de integrare, păstrându-și drepturile atât timp cât au servit susținerii politicii partidului-stat, însă nu au putut scăpa de planul de uniformizare a societății și de creare a *„omului nou”*.
În perioada totalitară, minorităţile etnice din România au fost constrânse să aleagă între două soluţii extreme: emigrarea (calea urmată de evrei, germani, armeni și greci) sau asimilarea (*„românizare”*). Ca urmare a politicii mascate de deznaționalizare dusă de regimul comunist, ponderea minorităților etnice în ansamblul populației românești a scăzut constant (1948: 14.3%; 1992: 10.5%):
a. 1948-1956: pentru combaterea *„spiritului retrograd și a tendinței de izolare a burgheziei naționaliste a minorităților și combaterea celor care neagă rolul conducător și îndrumător al partidului clasei muncitoare”*, minoritățile etnice au fost controlate fie prin intermediul unor organizații politice (Uniunea Populară Maghiară, Comitetul Democratic Evreiesc, Comitetul Democrat Grec, Comitetul Democrat Albanez, Frontul Armeniei și Comitetul Antifascist German), fie prin creșterea numărului școlilor cu predare în limba maternă și a instituțiilor culturale dedicate.
b. 1956-1965: accentuarea elementelor naționaliste ale regimului comunist a impus limitarea drepturilor minorităților etnice (reducerea publicațiilor și școlilor cu predare în limba maternă și unificarea universității maghiare din Cluj-Napoca cu cea română - Universitatea Babeș-Bolyai);
c. 1965-1971: liberalizarea regimului a dus la aplicarea unei politici favorabile minorităților etnice (constituirea unor *„consilii ale oamenilor muncii”* de naționalitate maghiară, germană și sârbă, însărcinate cu educația politică a membrilor și stimularea creației artistice în limba maternă);
d. 1971-1989: orientarea național-comunistă a regimului Ceaușescu a dus la înrăutățirea situației minorităților etnice, regimul fiind preocupat de omogenitatea socială și etnică a *„națiunii socialiste”*.

2. Rezistența minorităților etnice

În pofida politicilor de asimilare promovate de regimul totalitar, minoritățile etnice din România au opus rezistență prin păstrarea identității, limbii și tradițiilor culturale proprii:
I. Maghiarii: cea mai numeroasă minoritate etnică (1948: cca. 1.5 milioane de maghiari). 1952-1968 - la insistențele Ungariei comuniste, a fost creată o Regiune Autonomă Maghiară, după modelul *„republicilor autonome sovietice”*. 1968-1989 - în perioada ceaușistă, maghiarii și-au pierdut drepturile: Regiunea Autonomă Maghiară a fost desființată, școlile cu predare în limba maternă au devenit secții ale celor românești, iar presa proprie a fost suprimată sau i-a fost restrâns tirajul.
II. Germanii: acuzată că ar fi susținut nazismul, această minoritate (1948: cca. 340.000 de germani) a fost victima deportărilor în U.R.S.S. (1945: cca. 75.000 de germani) și Bărăgan. 1968-1989 - peste 200.000 de germani au părăsit România, primind dreptul de a emigra în R.F.G. (Republica Federală Germania) în schimbul unor sume de bani plătite de statul vest-german.
III. Evreii: în perioada interbelică au fost una dintre minoritățile importante din punct de vedere numeric și economic (1948: cca. 350.000-400.000 de evrei). 1945-1951 - 200.000 de evrei au emigrat în Israel. 1959-1989 - cca. 200.000 de evrei au primit dreptul de a emigra în Israel, în schimbul unor sume importante în valută forte, produse agricole și credite preferențiale plătite de statul evreu.
IV. Rromii: o minoritate marginalizată și discriminată (1948: cca. 53.000 de rromi), pe care comuniștii au sedentarizat-o forțat și au reeducat-o *„în câmpul muncii”*.
V. Alte minorități (sârbii, croații, cehii, slovacii, bulgarii, polonezii, rușii-lipoveni, tătarii, turcii, grecii, albanezii, italienii și armenii): nu au reprezentat o preocupare majoră pentru regimul totalitar din România (1948: 1.5% din populația României), procesul de asimilare fiind treptat.

Fișă de lucru: ***Minorități etnice***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Tratamentul aplicat de regim minorităților maghiară și germană din Transilvania și din Banat a fost acum adus la lumină și guvernele care au dorit să tranșeze problema au fost încurajate de Acordul de la Helsinki. În timp ce autoritățile vest-germane au avut grijă să nu prejudicieze emigrarea germanilor din România, guvernul ungar nu a ținut cont de astfel de considerente. (...) La nivelul oamenilor de rând, priveliștea ungurilor care au adus în România, rudelor lor din Transilvania, bunuri care nu s-au găsit aici a fost comentată adesea cu resentimente (...).”*

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

B. *„Minoritatea evreiască din România s-a redus drastic în urma emigrării. Până în 1988, populația de evrei rămasă în țară a scăzut la aproximativ 23.000, dintre care jumătate au avut 65 de ani sau mai mult. (...) În 1989, Ceaușescu a ordonat să se permită și persoanelor de origine română căsătorite cu evrei sau cu evreice să plece în Israel, cerând sume mari de persoană. (...) În acel an, 941 de evrei români au plecat în Israel, iar Banca Leumi a depus 2.2 milioane de dolari în trei rate în contul TN-75 controlat de Ceaușescu și în contul AA al Securității.”*

(Radu Ioanid, *Răscumpărarea evreilor*)

1. Menționați, pe baza sursei A, documentul care pune în discuție drepturile omului și unul dintre factorii care au afectat relațiile sociale româno-ungare.

2. Indicați, pe baza sursei B, vârsta aproximativă a evreilor care au decis să rămână în România și suma primită de Ceaușescu în anul 1989.

3. Formulați, pe baza sursei A, un punct de vedere cu privire la atitudinea populației românești față de cea maghiară cu rude în afara granițelor.

Test evaluare
Societatea

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerinţelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Am putea redacta un capitol distinct din relatările privind stresul și promiscuitatea care au rezultat din colectivismul ce s-ar putea rezuma prin sintagma: viața la bloc. Mulți (țărani) și-au transferat aici obiceiurile din localitățile de baștină, în holuri s-au făcut nunți și botezuri, spațiul din fața blocului a luat adesea locul tăpșanului rural, a fost piață publică, loc de socializare și schimb de informații. Un inginer pensionar ne-a sintetizat astfel această "filosofie" a traiului comunitar: <<Locuința a dat-o sindicatul și partidul, dar nu a fost chiar ușor de obținut, au trebuit stimulați. (...) Am fost amestecați muncitori, ingineri, economiști și, când am primit cheile, mi s-a spus că în timpul liber trebuie să avem grijă și să-i educăm pe muncitori. (...) Majoritatea oamenilor au provenit de la țară și nu au fost învățați cu viața în comun. Au aruncat în canalizare tot felul de mizerii și au înfundat-o, s-au îmbătat și au făcut scandal. Femeile nu au fost instruite și nu au lucrat, au stat pe bancă în fața blocului, au cusut și te-au spionat>>."

(Adrian Neculau - coordonator, *Viața cotidiană în comunism*)

a. Numiți, pe baza textului, categoria socială care a fost mutată la bloc de autoritățile comuniste. 6 puncte

b. Precizați, pe baza textului, două informații referitoare la situația femeii. 6 puncte

c. Formulaţi un punct de vedere referitor la viața la bloc, susținându-l cu două informații selectate din text. 6 puncte

d. Argumentaţi, printr-un fapt istoric relevant, afirmaţia conform căreia regimul comunist a fost unul care a controlat toate aspectele vieții și a indus o frică constantă. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Biserica Greco-Catolică (Biserica Română Unită cu Roma) a fost desființată în anul: 4 puncte
a. 1948 b. 1949 c. 1952
2. A treia cea mai importantă minoritate etnică din perioada comunistă a fost cea: 4 puncte
a. Maghiară b. Germană c. Rromă
3. A fost considerată cadrul perfect organizat de statul comunist pentru a reduce până la suprimare sfera vieții private: 4 puncte
a. Viața la bloc b. Viața la sate c. Viața în Capitală
4. Preoți ortodocși arestați pentru *„nesupunere”* și închiși în penitenciare au fost: 4 puncte
a. Alexandru Cisar și Aron Marton
b. Iosif Țon și Pavel Nicolescu
c. Arsenie Boca și Gheorghe Calciu-Dumitreasa

I. 3. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. În perioada comunistă, românii au dezvoltat numeroase hobby-uri precum numismatica, filatelia și drumeţiile ..... 5 puncte

b. *Teleenciclopedia* a fost una dintre cele mai ascultate emisiuni de radio ..... 5 puncte

c. În perioada comunismului românesc au activat 14 culte recunoscute oficial ..... 5 puncte

d. Cea mai numeroasă minoritate etnică din perioada comunistă a fost cea rromă ..... 5 puncte

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu nestructurat de minim o pagină A4 despre petrecerea timpului liber în perioada comunistă.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul IX: EDUCAȚIA ȘI SPORTUL

Competențe generale:
1. Utilizarea adecvată a limbajului de specialitate în analizarea faptelor istorice.
2. Examinarea critică și responsabilă a informațiilor oferite de diverse surse pentru investigarea unor fapte istorice.

Competențe specifice:
1.1. Utilizarea informației din surse istorice referitoare la concepte istorice și coordonate de timp și spațiu, în diverse situații de comunicare.
2.1. Analizarea modelului economic, social, politic și cultural al regimului comunist din România.
2.3. Explicarea cauzalității, a continuității și a schimbării în istoria recentă a românilor, folosind argumente din sursele de informare.

Capitolul IX: EDUCAȚIA ȘI SPORTUL

1. Învățământul public între educație și control ideologic.
2. Sportul de masă și de performanță.
Test evaluare.

Învățământul public între educație și control ideologic

1. Educația în perioada comunistă

1947-1989 - pentru regimul totalitar din România educația a reprezentat un mijloc de impunere a ideologiei oficiale și de formare a *„omului nou”*.
Comuniștii au proclamat, după model sovietic, reorganizarea învăţământului pe baze democratice, după învăţăturile marxist-leniniste, lichidarea analfabetismului și accesul egal la educație.
1948-1956 - Campania de alfabetizare: regimul comunist a demarat un amplu program de alfabetizare, în care au fost implicați învățători, profesori și activiști voluntari ⇒ scăderea numărului de analfabeți de la 54.3% în 1930 la cca. 10% în 1956 din totalul populației.
1948-1978 - prin legile educației s-a urmărit îndoctrinarea comunistă a tinerelor generații:
I. Decretul nr. 175/3 august 1948: a instituit un sistem de stat, laic, unitar și gratuit, subordonat regimului comunist. După model sovietic, acesta a democratizat accesul la educație (educația de masă și *„pentru mase”*), dar a introdus obligativitatea uniformei, studierii limbii, geografiei și istoriei ruse (1948-1964: începând cu clasa a IV-a) și a eliminat influența religioasă, restructurând educația pe baze *„realist-științifice”*. Învăţământul de stat a fost organizat pe cinci niveluri: preşcolar (creșe și grădinițe, pentru copii de 3-7 ani), elementar (a cuprins şapte clase, iar primele patru clase au fost obligatorii), mediu (licee, şcoli pedagogice, tehnice şi profesionale), superior (pregătirea unor generații de cadre care să aplice politica partidului în aparatul de stat) şi şcoli speciale (copii cu nevoi speciale și/sau handicap). 1948-1964 - manualele unice au fost copii ale celor din U.R.S.S., iar notarea elevilor s-a făcut după modelul sovietic, de la 1 la 5. Principalele materii din ciclul primar au fost limba și literatura română, istoria, geografia, matematica, științele naturii și educația fizică.
II. Legea nr. 11/13 mai 1968: apărută ca urmare a distanțării de Moscova, s-a caracterizat printr-o relativă liberalizare, ce a prevăzut învățământul obligatoriu de zece ani, a acceptat învățarea unor limbi moderne străine (engleză, franceză, germană, spaniolă, italiană și portugheză, alături de rusă), s-a revenit la vechiul sistem de notare (de la 1 la 10), s-au diversificat școlile profesionale (educația a fost corelată cu activitățile productive), învățământul preuniversitar a asigurat tinerilor o bună pregătire, iar cel universitar a format elitele și cercetătorii din diverse domenii.
III. Legea nr. 28/21 decembrie 1978: a reglementat învățământul în conformitate cu ideologia de partid și propaganda concentrată în jurul cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu, punând accentul pe formarea multilaterală, patriotism și integrarea învățământului cu producția. Una dintre cele mai importante schimbări a fost *„politehnicizarea”* învăţământului românesc, științele umaniste ajungând să aibă un rol marginal, în comparație cu cele exacte, considerate mai importante, deoarece au contribuit la formarea muncitorilor și inginerilor, iar majoritatea liceelor teoretice au fost transformate în licee industriale. Structura învățământului preuniversitar: primar (clasele I-IV), gimnazial (clasele V-VIII) și liceal (treapta I: clasele IX-X; treapta a II-a: clasele XI-XII; pentru promovarea în clasa a XI-a a fost susținut un examen de treaptă), anul școlar fiind împărțit în trei trimestre. La finalul clasei a XII-a elevii au susținut examenul de bacalaureat.

2. Politizarea educației

Atmosfera din școlile românești comuniste a fost una rigidă, cu reguli stricte, (nerespectarea lor a atras adesea pedepse dure, inclusiv corecții fizice), fiind vorba de un sistem semi-militarizat, aplicat pentru a pregăti copilul pentru supunerea în fața superiorului și a partidului (raportul dat în careul din curtea școlii, jurământul în fața drapelului, salutul pionieresc și defilarea în uniforme de paradă). Prin accentul pus pe cantitate, calitatea a fost neglijată, fapt cunoscut în epocă ⇒ eliminarea spiritului critic, a spontaneității și a creativității, în vederea formării unui subiect manevrabil.

Fișă de lucru: ***Învățământul public între educație și control ideologic***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Născut la 7 septembrie 1902, Gheorghe Vasilachi (Ministru al Învățământului, 1948) a fost absolvent de patru clase elementare, de meserie tinichigiu. La scurt timp după abdicarea regelui Mihai, a avut loc prima ședință a cadrelor superioare ale P.C.R. și P.S.D., Gheorghe Vasilachi, în acel moment subsecretar de stat la Ministerul Învățământului, insistând pe nevoia unei munci de lămurire a maselor, a unei munci care să conducă la dezrădăcinarea în masă a ideii monarhice. Pentru activismul său, Gheorghe Vasilachi a fost răsplătit din plin de regimul pe care l-a servit, el devenind membru al C.C. al P.M.R., ministru al minelor și petrolului, director adjunct al Institutului de Istorie al P.C.R. (unde i-a succedat lui Constantin Pârvulescu, de profesie ajutor mecanic).”*

(Adrian Gorun, Tiberiu Horațiu Gorun, *Regimul comunist din România și legiferările din educație*)

B. *„Ce am urât mai mult? Cred că sarafanul, al cărui material a fost de proastă calitate și care nu a ținut nici de frig și nici de cald. Bentița pe care am purtat-o întotdeauna conștiincioasă pe cap, liceul ale cărui ziduri au amintit de închisoare (...). Nu s-a putut intra oricum, doar dacă ai avut toate elementele obligatorii: bentița, dres albastru, pantofi negri și astfel ai trecut de gardienii de la poartă, adică profesorii de serviciu și directoarea Popescu (...). Și cântecele patriotice au avut un oarecare ecou în mintea mea. Și astăzi, când le aud întâmplător, îmi vin în minte fragmente din viața mea trăită în comunism. Manualele de istorie care l-au venerat pe dictator și care ne-au mințit. Manualele pe care le-am distrus în 1989 într-un moment de furie. Manualele după care am învățat minciuni. Atâția ani pierduți în falsitate...”*

(Teodora Păun, *Elevii în regimul comunist*)

1. Numiți, pe baza sursei B, regulile vestimentare obligatorii în școală, în perioada comunistă.

2. Formulați, pe baza sursei A, un punct de vedere referitor la ascensiunea profesională a ministrului învățământului.

3. Menționați, pe baza sursei B, atitudinea autoarei față de manualul de istorie și un motiv al acesteia.

4. Prezentați trei deosebiri între sistemul de învățământ din perioada comunistă și cel din zilele noastre.

Sportul de masă și de performanță

1. Sportul de masă

1945-1989 - o preocupare importantă a regimului comunist din România a fost sportul, cu rol mobilizator, de atragere a tinerilor în organizațiile de partid și de propagandă.
Comuniștii, după model sovietic, au organizat activitățile sportive prin mai multe instituții de profil:
a. 20 martie 1945 - apariția ziarului *Sportul Popular*, organ de propagandă cu știri sportive și politice;
b. 29 martie 1946 - prin Decretul Nr. 86 a fost înființat O.S.P. (Organizația Sportului Popular), cu funcție de conducere a *„sportului pentru toți”* și a celui de performanță;
c. 1949 - O.S.P. a fost desființat, fiind înlocuit cu C.C.F.S. (Comitetul pentru Cultură Fizică și Sport);
d. 1957 - C.C.F.S. a fost înlocuit cu U.C.F.S. (Uniunea pentru Cultură Fizică și Sport), ca urmare a *„neglijării aspectului de masă al educaţiei fizice, în favoarea unei exagerate preocupări pentru sportul de performanţă”*;
e. 1967 - regimul ceaușist a reorganizat sportul la nivel național prin crearea C.N.E.F.S. (Consiliul Național de Educație Fizică și Sport).
Partidul comunist a considerat sportul necesar atât pentru îmbunătățirea condiției fizice și a stării de sănătate, cât și pentru asigurarea unui control social, tinerii fiind încurajaţi să se implice în activităţile sportive ⇒ apariția sportului de masă sau *„sportul pentru toți”*.
Regimul comunist din România, după model sovietic, a promovat sportul de masă pe două paliere:
a. În rândul tinerilor: introducerea educației fizice ca disciplină școlară obligatorie; înființarea liceelor cu program sportiv și învățământul superior de specialitate; formarea I.E.F.S. (Institutul de Educație Fizică și Sport) pentru pregătirea personalului specializat; competiții naționale (Spartachiada Tineretului; Festivalul Mondial al Tineretului; *„Daciada”* - 1977-1989; o ediție a Universiadei - 1981); construcția unor complexe sportive și stadioane (1948: Stadionul Republicii din București; 1950: Complexul Floreasca și patinoarul din București; 1951: Baza sportivă de iarnă de la Poiana Brașov; 1953: Complexul sportiv *„23 August”* din București);
b. În rândul muncitorilor: introducerea programului G.M.A. (Gata pentru Muncă și Apărare), de participare la activități sportive; *„gimnastica în producție”*; înființarea a 2073 de cluburi sportive în fabrici și uzine (1947: clubul Ministerului Apărării Naționale, *„Steaua”*; 1948: clubul Ministerului Afacerilor Interne, *„Dinamo”*; 1953: Rocar București; 1960: Rulmentul Brașov).

2. Sportul de performanță

1948-1989 - regimul totalitar românesc, pentru consolidarea sistemului politic și pentru formarea unei imagini pozitive pe plan internațional, a investit în sportul de performanță.
Sportivii români s-au remarcat prin medalii de aur la J.O. (Jocurile Olimpice) la tir (1952: Iosif Sârbu), caiac-canoe (1956: Leon Rotman; 1968 și 1972: Ivan Patzaichin), atletism (1960 și 1964: Iolanda Balaș-Soter; 1968: Lia Manoliu) și gimnastică (1976: Nadia Elena Comăneci; 1984: Ecaterina Szabo; 1988: Daniela Silivaș); campioni la tenis de masă (1950-1956: Angelica Adelstein-Rozeanu); campioni la tenis (1970-1978: Ion Țiriac și Ilie Năstase); cu echipe de fotbal precum Universitatea Craiova (1982-1983: semifinalistă a Europa League), Dinamo (1983-1984: semifinalistă a Cupei Campionilor) și Steaua (1985-1986: câștigătoare a Cupei Campionilor).
Comunismul, sub pretextul obținerii de medalii și titluri, spre gloria patriei, partidului și conducătorilor, a creat un regim de pregătire spotivă sever, marcat de abuzuri fizice și emoționale.
Numeroși sportivi de performanță români s-au dezis de comunism și/sau au criticat regimul și au preferat să fugă în statele din Occident: atletul Hans Wiesenmayer, jucătoarea de tenis de masă Angelica Adelstein-Rozeanu, handbalistul Gheorghe Gruia și gimnasta Nadia Elena Comăneci.

Fișă de lucru: ***Sportul de masă și de performanță***

Imaginaţi-vă că aţi fi avut ca sportivi, în perioada comunistă, ocazia să rămâneţi în Occident după o competiţie internaţională. Prezentați într-un text de maxim o pagină A4 ce decizie aţi fi luat: aţi fi primit oferta sau aţi fi revenit în ţară? Argumentaţi-vă alegerea, având în vedere contextul politic, cariera, familia şi riscurile existente.

Test evaluare
Educația și sportul

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Comitetul Internațional Olimpic este un for dictatorial care conduce Jocurile Olimpice fără să dea socoteală nimănui și fără să răspundă pentru deciziile sale (...). Sportivii Republicii Populare Române nu pot participa la Jocurile Olimpice organizate sub conducerea unui Comitet care, prin neinvitarea Uniunii Sovietice, țara campioană a luptei pentru pacea și libertatea popoarelor, a dovedit o atitudine ce arată clar sensul acestor jocuri care sunt în totală contradicție cu principiile de prietenie și bună înțelegere între popoare."

(Anita Diana Sterea, *Fenomenul sportiv în perioada comunistă*)

a. Numiți, pe baza textului, un motiv invocat în vederea susținerii deciziei luate. 6 puncte

b. Menționați, pe baza textului, statul care a boicotat Jocurile Olimpice. 6 puncte

b. Precizați, pe baza textului, un principiu încălcat, conform statului comunist român, de către forul internațional olimpic. 6 puncte

d. Formulați un punct de vedere referitor la Comitetul Internațional Olimpic, susținându-l cu două informații din text. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Campania de alfabetizare s-a desfășurat între anii: 4 puncte
a. 1948-1956 b. 1948-1958 c. 1952-1956
2. Decretul nr. 175/3 august 1948 a impus obligativitatea primelor patru clase din ciclul: 4 puncte
a. Preșcolar b. Elementar c. Mediu
3. Campioană mondială la gimnastică, a obținut primul 10 din istoria Jocurilor Olimpice: 4 puncte
a. Ecaterina Szabo b. Nadia Elena Comăneci c. Lia Manoliu
4. A obținut medalia de aur la Jocurile Olimpice din 1968 și 1972, la caiac-canoe: 4 puncte
a. Gheorghe Gruia b. Iosif Sârbu c. Ivan Patzaichin

I. 3. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Învățământul a fost ideologizat, după modelul american ..... 5 puncte

b. Securitatea i-a urmărit pe sportivi și i-a considerat bunuri ale statului ..... 5 puncte

c. Scopul sistemului de învățământ a fost formarea *„omului nou”* ..... 5 puncte

d. Sportul a beneficiat de o atenție sporită din partea regimului, România obținând performanțe slabe .....

5 puncte

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu nestructurat de minim o pagină A4 despre învățământul în perioada comunistă.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul X: POLITICI ÎN DOMENIUL SĂNĂTĂȚII. DEMOGRAFIA

Competențe generale:

1. Utilizarea adecvată a limbajului de specialitate în analizarea faptelor istorice.
2. Examinarea critică și responsabilă a informațiilor oferite de diverse surse pentru investigarea unor fapte istorice.
3. Dezvoltarea unei atitudini critice și a unei conduite proactive față de o lume în continuă schimbare, prin valorificarea experiențelor trecutului.

Competențe specifice:

1.1. Utilizarea informației din surse istorice referitoare la concepte istorice și coordonate de timp și spațiu, în diverse situații de comunicare.

1.2. Exprimarea orală și în scris a ideilor și a opiniilor, referitoare la fapte din istoria recentă a românilor, folosind limbajul de specialitate.

2.1. Analizarea modelului economic, social, politic și cultural al regimului comunist din România.

3.1. Formularea unor opinii argumentate referitoare la fapte, personalități din istoria recentă a românilor.

3.2. Demonstrarea unei atitudini critice față de impactul evenimentelor/proceselor istorice asupra individului și a comunității.

Capitolul X: POLITICI ÎN DOMENIUL SĂNĂTĂȚII. DEMOGRAFIA

1. Politici în domeniul sănătății. Campanii de sănătate publică.
2. Demografia.
Studiu de caz:
Decretul nr. 770/1966.
Test evaluare.

Politici în domeniul sănătății. Campanii de sănătate publică

1. Politici în domeniul sănătății

1948-1989 - în perioada comunistă, comparativ cu interbelicul, starea de sănătate a românilor s-a îmbunătăţit considerabil, ca urmare a creşterii nivelului de educaţie, a progreselor generale din medicină şi a politicilor promovate în domeniul sănătăţii.
Sistemul de sănătate a fost organizat de regimul comunist pe principiile centralizării și accesibilității: în teorie, sănătatea a fost proclamată un drept fundamental, iar serviciile medicale au fost gratuite și accesibile tuturor cetățenilor, indiferent de venit sau statut social.
În practică, au existat deficiențe în aprovizionarea cu medicamente, echipamente și materiale sanitare, actul medical a fost standardizat excesiv.
Deciziile puterii comuniste s-au făcut resimțite prin politicile din domeniul sănătății:
a. Perioada Gheorghe Georghiu-Dej (1948-1965): toate unităţile medicale au trecut în proprietatea statului, au fost luate măsuri pentru refacerea spitalelor, creșterea numărului de medici (1970: 30.000 medici), dispensare și unități sanitare, accesul fiind permis tuturor ⇒ diminuarea incidenţei bolilor infecțioase și îmbunătățirea stării de sănătate a populației, ca urmare a condiţiilor de locuire, urbanizării, accesului la apă curentă, canalizare și tratatarea apei potabile;
b. Perioada Nicolae Ceaușescu (1965-1989): caracterizată prin restructurarea instituţiilor medicale, coordonate de Ministerul Sănătății (centrul de igienă şi medicină preventivă, spitalele, policlinicile, dispensarele, sanatoriile, farmaciile, leagănele de copii, creşele, serviciul de salvare, de statistică sanitară și institutul medico-legal). Ministerul Sănătăţii, cu susţinerea autorităţilor locale, a organizat la nivel naţional și local inspecţii periodice, cu scopul declarat de *„îndrumare şi control a activităţilor sanitare din teritoriu”*. 1981-1989 - în contextul luării deciziei regimului de a achita datoria externă a României, sistemul de sănătate a fost puternic afectat de lipsa de căldură, apă caldă, medicamente și materiale sanitare de strictă necesitate (vată, feşe și alcool sanitar) și corupție. În ultima decadă comunistă au fost înregistrate multiple focare de gripă, hepatită și HIV/SIDA, care au provocat numeroase decese în rândul populației și scăderea duratei de viață la aproximativ 70 de ani.

2. Campanii de sănătate publică

1947-1989 - regimul comunist a promovat prin intermediul campaniilor de sănătate publică imaginea unui cetățean disciplinat și sănătos, capabil să contribuie la dezvoltarea economiei:
I. Campanii de educație sanitară: s-au adresat cetățenilor de la vârste fragede, atât prin şcoală, cât şi prin medicii de familie. Regimul a promovat un stil de viaţă sănătos, bazat pe o hrană sănătoasă, echilibrată și participarea la activități sportive.
II. Campanii de vaccinare: au contribuit mult la îmbunătățirea stării de sănătate a populației, prin eradicarea sau controlul bolilor infecțioase. Vaccinarea a reprezentat o politică de stat riguros aplicată, obligatorie și gratuită, fără de care nu a fost permis accesul la creșă și școală. Vaccinurile obligatorii au fost cele împotriva tuberculozei, poliomelitei, difteriei, tetanosului, pertussisului (tusea convulsivă), rujeolei (pojarul) și hepatitei B.
III. Campanii antialcool și antitabac: regimul a combătut aceste obiceiuri nesănătoase prin afișe, filme, emisiuni radio și de televiziune și activități educative (în școli și universități). Producția de alcool destinată populației a fost redusă și magazinele care au vândut astfel de produse au avut un program limitat și anumite restricții, iar în cazul consumului de tutun au fost luate măsuri pentru a limita producția și consumul de țigări, inclusiv interzicerea fumatului în anumite spații publice. Interdicțiile impuse populației au dus la extinderea comerțului pe piața neagră, cu produse aduse ilegal din statele vecine sau din Occident.

Fișă de lucru: ***Politici în domeniul sănătății. Campanii de sănătate publică***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism situează în centrul întregii opere de edificare a noii orânduiri - factorul esențial al dezvoltării economico-sociale -, satisfacerea în condiții tot mai bune a cerințelor sale de viață, dezvoltarea sa armonioasă, fizică, intelectuală și morală, afirmarea deplină a capacității de muncă și de creație a fiecărui membru al societății. Țelul suprem al politicii partidului și statului, esența însăși a orânduirii noastre, este asigurarea bunăstării și fericirii omului, progresul material și spiritual al poporului.*
Articolul 84 (...) Se interzice fumatul în sălile de spectacole, în cele destinate procesului de învățământ, în sălile de ședințe, cabinetele medicale și saloanele de bolnavi, în mijloacele de transport în comun din localități, în magazinele de desfacere cu amănuntul și în alte locuri publice stabilite de Consiliul Popular Județean sau al municipiului București."

(Legea nr. 3/6 iulie 1978)

B. *„În ciuda măsurilor restrictive, consumul de alcool, mai ales în bazinele carbonifere și în marile centre industriale, a devenit un fenomen extrem de îngrijorător, el fiind la originea multor accidente de muncă soldate cu pierderi de vieți omenești și pagube importante pentru economia socialistă. Ceaușescu a cerut imperativ intervenția Miliției și a Securității pentru stoparea neglijențelor care au adus pagube economiei naționale. De exemplu, în raportul <<Fermitatea - 1980>>, generalul Emil Macri a menționat că în primul semestru al anului 1980 s-au înregistrat peste 200 de evenimente precum incendii, explozii, avarii, multe dintre ele având loc pe fondul consumului de alcool. S-a estimat că la nivel național pierderile au variat anual de la câteva milioane la miliarde de lei."*

(Mioara Anton, *De la explozia consumului la penuria socialistă*)

1. Numiți, pe baza surselor A și B, tipul de informație oferit.

2. Menționați, pe baza surselor A și B, câte o informație referitoare la măsurile adoptate în cadrul campaniilor antitabac și antialcool inițiate în timpul regimului comunist, precizând instituțiile responsabile.

3. Argumentați, pe baza sursei A, faptul că Legea nr. 3/6 iulie 1978 a subordonat sănătatea publică ideologiei și intereselor Partidului Comunist Român.

Demografia

1. Politica demografică

1948-1989 - regimul comunist din România a folosit politica demografică pentru *„construirea socialismului”* și a *„omului nou”* ⇒ invadarea spațiului privat și încălcarea demnității umane, prin confiscarea dreptului cetățenilor de a decide și a libertății de a alege.
În perioada totalitară, România a cunoscut o creștere demografică semnificativă: de la 15.9 milioane locuitori în 1948, la 23.2 de milioane cetățeni în anul 1989.
România a trecut în perioada comunistă printr-o serie de transformări demografice semnificative:
I. Perioada Gheorghe Gheorghiu-Dej (1948-1965): după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, statele din Europa s-au confruntat cu o adevărată explozie demografică, iar guvernele naționale au luat măsuri pentru dezvoltarea unor noi politici familiale. În România comunistă, s-au luat măsuri de sprijin pentru creșterea copiilor: introducerea indemnizației de naștere (1950), glorificarea maternității (1951) și acordarea alocației de stat pentru copii (1960). Prin Decretul nr. 463/30 septembrie 1957, regimul totalitar, după model sovietic, a liberalizat întreruperile de sarcină, permițând avortul la cerere. 1965 - Ministerul Sănătății, în studiul *Unele probleme privind dinamica sporului natural al populaţiei din Republica Socialistă România*, a identificat trei cauze majore pentru scăderea numărului de naşteri: socio-economice (industrializarea, colectivizarea, urbanizarea și implicarea femeilor în procesul de producţie); socio-culturale (accesul la educaţie, creşterea nivelului de instruire și diminuarea influenţei religiei) şi demografice (scăderea numărului de căsătorii, creşterea divorţurilor, migraţia şi avorturile).
II. Perioada Nicolae Ceaușescu (1965-1989): conform recensământului din 1966, populația României a fost de 19.1 milioane locuitori. Regimul național-comunist și-a stabilit obiective îndrăznețe în materie de demografie, și anume o populație de 25 de milioane în 1990 și de 30 de milioane în anul 2000. Preocuparea majoră a regimului totalitar a devenit astfel creșterea natalității: a fost preamărită familia, a fost condamnat avortul, celibatul și cuplurile fără copii. Autoritățile comuniste, prin Decretul nr. 770/1 octombrie 1966, au interzis avortul, principala metodă de prevenire a nașterilor nedorite, prin Decretul nr. 779/8 octombrie 1966 au modificat Codul Familiei, cu scopul de a îngreuna procedura de divorț și a descuraja desfacerea căsătoriilor, fiind posibil numai în cazuri excepționale (sănătate mintală sau emigrare), au instituit un impozit asupra celibatului și a familiilor fără copii, iar controlul și supravegherea personalului medical, considerat răspunzător pentru scăderea natalității, s-a înăsprit.

2. Stimularea natalității

1965-1989 - măsurile de stimulare a natalității s-au manifestat pe două paliere:
a. Imaginea femeii: propaganda de partid, prin intermediul revistei *Femeia*, a schimbat imaginea femeii, văzută ca mamă și muncitoare, înconjurată de copiii, sau țărancă, simbol al fertilităţii, al sacrificiului, al devotamentului şi al răbdării;
b. Avantaje pentru familii: acordarea de concedii de maternitate, paternale și pentru îngrijirea copilului bolnav, indemnizaţii pentru familiile de cooperatori agricoli cu copii, ajutoare acordate soţiilor de militari în termen, distincţii acordate mamelor cu mai mulţi copii (mame eroine), creșterea numărului de locuințe, creșe, grădinițe și îmbunătățirea asistenței medicale pentru mame și copii.
Efectele creșterii rapide a natalității, ca urmare a implementării Decretului nr. 770/1 octombrie 1966, au fost următoarele: s-au înmulțit cazurile de avorturi clandestine, mortalitate maternă și copii abandonați; creșele și grădinițele au fost insuficiente; școlile din mediul urban s-au aglomerat (clase cu 40 de elevi); raportul dintre populația activă (salariați și șomeri în căutarea unui loc de muncă) și cea pasivă (copii și pensionari) s-a dezechilibrat, contribuind la criza financiară din anii 1980.

Fișă de lucru: *Demografia*

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„**Tovarășul Nicolae Ceaușescu:** (...) Trecem la punctul b. Situația natalității din R.S. România și propuneri de măsuri pentru redresarea natalității din țara noastră.*
***Tovarășul Alexandru Drăghici:** (...) cauza principală este legislația, este decretul acela care a fost emis în 1957 care a încurajat, în afară de scăderea natalității, a încurajat descompunerea în rândul tineretului (...) De asemenea, trebuie să luăm măsuri să oprim divorțurile (...) Nu sunt valabile nici un fel de considerente că de la 40 de ani femeia nu trebuie să nască.*
***Tovarășul Ion Gheorghe Maurer:** (...) Problema scăderii natalității mi se pare îngrijorătoare. Noi am coborât sub media țărilor europene care au un anumit nivel de dezvoltare. Sigur, nu trebuie să tindem să ajungem natalitatea Africii sau a Asiei."*

(*Stenograma ședinței Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R.*)

B. *„Am ajuns și noi femeile să fim înregistrate ca vitele, pentru ca <<Cel mai iubit fiu al poporului>> să știe câți copii vor veni pe lume după 9 luni? Mai există vreo țară unde femeile să fie umilite în halul acesta? (...) nu ne puteți obliga să aducem pe lume copii, atunci când nu avem condiții pentru a-i crește în mod civilizat și când nu dorim să avem copii. Mai trebuie să știți că nu toate femeile își doresc copii. Au început deja condamnările la închisoare pentru moașele care se ocupă cu avorturile și pentru femeile care le solicită ajutorul. Știm că, în general, în toate țările avorturile sunt interzise, dar la farmacii găsești tablete pentru a împiedica sarcina. Așa cum astfel de tablete se găsesc și în U.R.S.S., Ungaria, de ce să nu se găsească și la noi?"*

(Scrisoare adresată Elenei Ceaușescu de *Un grup de femei tinere*)

1. Identificați, pe baza surselor A și B, *„vocile"* care vorbesc despre controlul natalității și stabiliți statutul/rolul/funcția pe care fiecare a ocupat-o în societate/stat.

2. Descoperiți în sursele A și B viziunile diferite cu privire la natalitate și precizați, pentru fiecare sursă, perspectiva susținută, emoțiile transmise și atitudinile specifice în raport cu subiectul pus în discuție.

3. Menționați, pe baza surselor A și B, argumentele invocate de fiecare tabără în sprijinul perspectivei susținute.

Studiu de caz: Decretul nr. 770/1966

1. Decretul antiavort

O măsură majoră din perioada regimului comunist în România, cu un impact semnificativ asupra politicii de natalitate și controlului populației, a fost adoptarea Decretul nr. 770/1 octombrie 1966.
1 octombrie 1966 - la inițiativa lui Nicolae Ceaușescu, care a considerat că a avea copii este o obligație față de stat, a fost promulgat Decretul nr. 770 pentru reglementarea întreruperii cursului sarcinii ⇒ abrogarea Decretului nr. 463/30 septembrie 1957, prin care au fost liberalizate întreruperile de sarcină și transformarea femeilor din România comunistă în *„fabrici de copii”*.
În articolul 1 al decretului s-a precizat că *„întreruperea cursului sarcinii este interzisă”*.
În articolul 2 au fost menționate excepțiile în care a putut fi autorizat avortul: dacă sarcina ar fi pus viaţa femeii în pericol; unul dintre părinţi suferea de o boală gravă care s-ar fi putut transmite pe cale ereditară; dacă femeia însărcinată a suferit de invalidităţi grave fizice, psihice sau senzoriale; femeia a avut peste 45 de ani și peste patru copii în îngrijire; femeia a fost victima unui viol sau a unui incest.
Decretul nr. 770/1 octombrie 1966 a fost modificat în 1973 (s-a intensificat supravegherea şi controlul personalului medical) și 1985 (femeile au primit autorizația de a efectua avortul doar dacă au depășit vârsta de 45 de ani și au avut în îngrijire 5 copii, iar pentru femeile din producție au devenit obligatorii controalele ginecologice).
Conform noului Cod Penal, adoptat în aceeași zi cu Decretul nr. 770, au fost prevăzute pedepse cu închisoarea atât pentru femeile care au efectuat ilegal avortul (6 luni-2 ani), cât și pentru medicii sau alte persoane (1-5 ani) care au operat întreruperi de sarcină în afara condițiilor prevăzute ca excepții, precum și interdicția de a își exercita profesia pentru o perioadă de 2-5 ani.
Implementarea Decretului nr. 770 a dus la crearea de noi comisii de control și rețele de *„turnători”* pentru ministere, miliție, spitale, fabrici și școli, contraceptivele, cu toate că nu au fost interzise, au dispărut din comerț, educația sexuală a fost interzisă, iar cărțile despre reproducere și contracepție au fost folosite numai pentru educația noilor generații de medici.
Regimul comunist a demarat campanii agresive de propagandă, în care a promovat natalitatea și maternitatea drept o datorie patriotică, și a luat măsuri fiscale prin care a taxat suplimentar persoanele fără copii și a răsplătit mamele care au dat naștere la mai mult de 4-5 copii (mame eroine).
De asemenea, au fost promovate filmele, piesele de teatru și operele de artă menite a contribui la educarea cetățenilor în spiritul familiilor cu mai mulți copii (Nicolae Ceaușescu a provenit dintr-o familie cu 10 copii, exemplu mediatizat drept argument suprem împotriva tuturor obiecțiilor).

2. Generația decrețeilor

1966-1989 - Decretul nr. 770/1 octombrie 1966 a conferit statului mai multă putere asupra societății şi a generalizat intervenţia publică în viaţa privată a cetăţenilor ⇒ apariția generației *„decrețeilor”*.
Pe termen scurt, s-a înregistrat o dublare a numărului de nou-născuţi în raport cu anul precedent, 1965, rata totală a fertilităţii crescând de la 1.9 copii/femeie în 1966 la 3.7 copii/femeie în anul 1967; a fost încetinit procesul de îmbătrânire demografică.
Pe termen lung, 10.000-20.000 de femei au decedat în urma unor septicemii și hemoragii cauzate de avort; femei şi cadre medicale condamnate la închisoare pentru avorturi ilegale; copii născuţi prematur, cu afecţiuni congenitale, orfani sau abandonați (1989: 100.000 de copii instituționalizați); teama de sexualitate; școli supraaglomerate, în care s-a lucrat în trei schimburi (clase cu 40 de elevi).
26 decembrie 1989 - în urma căderii regimului comunist, prin adoptarea Decretului nr. 1 privind abrogarea unor legi, decrete şi alte acte normative, au fost eliminate numeroase acte legislative din perioada totalitară, inclusiv Decretul nr. 770/1 octombrie 1966.

Fişă de lucru: ***Studiu de caz: Decretul nr. 770/1966***

Studiați graficul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

Dinamica fertilităţii după interzicerea avortului în anul 1966. Numărul de naşteri vii la 1000 de femei	
1966	**55.7**
1967	**105.5**
1968	**102.9**
1969	**89.1**
1970	**81.2**
1975	**77.5**
1980	**74.8**
1985	**64.2**
1989	**66.3**

1. Corelaţi cifrele cu legislaţia în domeniul natalităţii adoptată de statul comunist.

2. Formulaţi o opinie în legătură cu Decretul nr. 770/1 octombrie 1966, utilizând argumente de ordin economic şi politic.

3. Analizaţi evoluţia numărului de naşteri în perioada 1966-1989.

Test evaluare
Politici în domeniul sănătății. Demografia

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerinţelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

,,O altă măsură adoptată de regimul comunist pentru stimularea naşterii de copii a fost plătirea unui impozit suplimentar de către persoanele care au realizat venituri, și care au împlinit vârsta de 25 ani, dar nu au avut copii, indiferent dacă au fost căsătorite sau nu. Această taxă, numită și taxă de celibat, care în anii regimului comunist a fost subiectul a numeroase glume, a fost plătită din anul 1954, în baza Decretului nr. 153 din 11 mai 1954. De-a lungul timpului, această taxă a fost de mai multe ori majorată (1966, 1977, 1985), tocmai în speranţa de a stimula naşterea copiilor, prin faptul că ea a grefat asupra veniturilor şi aşa reduse ale familiilor sau persoanelor necăsătorite. Au fost exceptate de la obligaţia de plată a contribuţiei persoanele care au avut unul sau mai mulţi copii născuţi vii, decedaţi ulterior, precum și persoanele care au avut invaliditate de gradele I și II și soţii acestora, pe timpul cât a durat invaliditatea. De asemenea, au fost scutite şi persoanele fără copii, care au fost căsătorite cu persoane care au copii, pe timpul cât durează căsătoria, dacă la data acesteia au fost în întreţinerea efectivă a unuia dintre soţi sau unul dintre aceştia a plătit pensie de întreţinere. Persoanele care au împlinit vârsta de 65 ani, bărbaţii, şi 60 ani, femeile, nu au avut obligaţia de a plăti contribuţia. Au fost considerate persoane cu copii și persoanele cu copii înfiaţi sau încredinţaţi spre creştere şi educare. Este interesant de menţionat că în Decretul nr. 409 din 26 decembrie 1985 privind majorarea contribuţiei persoanelor fără copii, aceste excepţii amintite mai sus nu au mai apărut, ceea ce înseamnă că toată lumea a plătit acea taxă de celibat, indiferent de starea de sănătate.”

(Corneliu Pădurean, articolul *Familia în timpul regimului comunist*)

a. Numiți, pe baza textului, impozitul suplimentar aplicat persoanelor fără copii. 6 puncte

b. Precizați, pe baza textului, o categorie de persoane care a fost exceptată de la plata impozitului suplimentar. 6 puncte

c. Formulați un punct de vedere referitor la plata contribuției de către persoanele fără copii, susținându-l cu două informații din sursă. 6 puncte

d. Prezentați o altă măsură adoptată de regimul comunist pentru asigurarea creșterii demografice în perioada totalitară. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Prin Decretul nr. 463/30 septembrie 1957, regimul totalitar, după model sovietic, a implementat: 4 puncte
a. Glorificarea maternității b. Indemnizația de naștere c. Avortul la cerere
2. Femeile care au dat naștere la mai mult de 4-5 copii au fost numite: 4 puncte
a. Mame eroine b. Super femei c. Mame fericite
3. Românii născuți între 1966-1989 au primit numele de: 4 puncte
a. Proletari b. Decreței c. Oameni noi
4. Decretul nr. 770 din 1966 a fost abrogat în anul: 4 puncte
a. 1971 b. 1974 c. 1989

I. 3. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Campaniile antialcool și antitabac au fost puternic influențate de ideologia de stat, efectul acestora fiind limitat de contextul economic, social și cultural ..... 5 puncte

b. Regimul comunist și-a stabilit drept obiectiv în materie de demografie o populație de 30 de milioane până în anul 2000 ..... 5 puncte

c. În perioada regimului comunist nu a existat un impozit asupra celibatului ..... 5 puncte

d. Rata mortalității infantile în România postbelică a fost mai scăzută decât în statele occidentale ..... 5 puncte

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu nestructurat de minim o pagină A4 despre politici în domeniul sănătății și evoluția demografică în perioada regimului comunist.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul XI: POLITICI CULTURALE ALE REGIMULUI COMUNIST

Competențe generale:

1. Utilizarea adecvată a limbajului de specialitate în analizarea faptelor istorice.
2. Examinarea critică și responsabilă a informațiilor oferite de diverse surse pentru investigarea unor fapte istorice.
3. Dezvoltarea unei atitudini critice și a unei conduite proactive față de o lume în continuă schimbare, prin valorificarea experiențelor trecutului.

Competențe specifice:

1.2. Exprimarea orală și în scris a ideilor și a opiniilor, referitoare la fapte din istoria recentă a românilor, folosind limbajul de specialitate.

2.1. Analizarea modelului economic, social, politic și cultural al regimului comunist din România.

2.2. Compararea, în sursele de informare, a perspectivelor multiple referitoare la fapte și diferite aspecte ale regimului comunist.

3.1. Formularea unor opinii argumentate referitoare la fapte, personalități din istoria recentă a românilor.

Capitolul XI: POLITICI CULTURALE ALE REGIMULUI COMUNIST

Instrumentalizarea politică a culturii.
Studiu de caz:
Protocronismul.
Test evaluare.

Instrumentalizarea politică a culturii

1. Cultura „omului nou”

1948-1989 - în perioada comunistă, cultura românească a fost supusă unui control ideologic strict, devenind astfel un eficient instrument de propagandă:
I. Perioada stalinistă (1948-1965) - guvernarea Gheorghe Gheorghiu-Dej și-a propus să controleze și să modeleze gândirea oamenilor, în scopul formării *„omului nou”*, printr-o serie de măsuri politice:
a. Sovietizarea culturii: prin alinierea la modelul realist-socialist impus de U.R.S.S., proletcultismul (literatura, arta şi cinematografia ar fi trebuit să glorifice Partidul, clasa muncitoare şi transformările socialiste în toate domeniile);
b. Epurarea intelectualilor: oamenii de cultură consideraţi *„duşmani ai poporului”* au fost marginalizaţi (Constantin Brâncuși, Lucian Blaga, Marioara Voiculescu și Constantin C. Giurescu), arestaţi sau trimişi în lagăre de muncă (Alexandru Lapedatu, Radu R. Rosetti, Marietta Sadova, Gheorghe I. Brătianu, Constantin Noica și Ion Caraion), iar cei care s-au aliniat politicii regimului au fost recompensați (Tudor Arghezi, Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu și Zaharia Stancu);
c. Crearea Uniunilor de creaţie (Uniunea Scriitorilor din România, Uniunea Compozitorilor, Uniunea Artiștilor Plastici și Asociația Cineaștilor din România): scriitorii, compozitorii, artiștii plastici și cineaștii au fost obligaţi să adere la organizații aflate sub supravegherea partidului-stat, activitatea lor fiind atent supravegheată de reprezentanţi ai autorităţilor. Scriitorii nu au putut să își aleagă subiectele și au fost îndemnați să promoveze literatura de propagandă, arta a glorificat realizările regimului și a reflectat viața cotidiană a muncitorilor și țăranilor (formele moderne abstracte au fost respinse), iar cinematografia a fost folosită ca instrument de propagandă pentru regimul totalitar;
d. Cenzură instituţionalizată: prin Decretul nr. 218/20 mai 1949 a fost creată Direcţia Generală a Presei şi Tipăriturilor, care a “filtrat” orice operă înainte de publicare şi a interzis conţinutul *„neconform”* sau *„duşmănos”* (1952: 8779 de titluri). Printre autorii interziși s-au aflat Dimitrie Cantemir, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Bogdan Petriceicu Hașdeu, Titu Maiorescu, Mihai Eminescu, Alexandru Vlahuță, George Coșbuc, Octavian Goga și George Topârceanu.
II. Perioada *„destinderii”* (1965-1971) - în primii anii ai guvernării Nicolae Ceaușescu s-a înregistrat o relaxare a cenzurii: pe scenele teatrelor s-au montat numeroase creaţii ale autorilor occidentali, iar presa culturală a fost revigorată prin publicarea de materiale mai diverse.

2. Cultura vs. cultul personalității

1971-1989 - regimul național-comunist a impus după emiterea *„Tezelor din iulie”* (1971) un model de inspirație nord-coreean și chinezesc în materie de cultură și artă ⇒ restricţionarea influenţelor externe (interzicerea unor autori vestici şi limitarea accesului la traduceri), numeroase creaţii cinematografice şi muzicale occidentale au fost cenzurate sau interzise, festivaluri precum *„Cântarea României”* și Cenaclul Flacăra au încurajat cultura de masă și protocronismul (promovarea unei perspective naționaliste asupra trecutului și negarea influențelor externe în cultura românească), iar cultul personalității s-a consolidat și a devenit omniprezent în poezie, literatură, arte plastice și cinematografie, prin intermediul unor creatori precum Eugen Barbu și Adrian Păunescu.
În perioada comunistă, în ciuda măsurilor represive, a cenzurii și propagandei, a existat o rezistență culturală redusă, câțiva scriitori (Marin Preda), actori (Toma Caragiu și Amza Pellea) și cineaști (Lucian Pintilie) au încercat să critice regimul sau să creeze lucrări care, deși nu au părut direct subversive, au transmis mesaje de opoziție față de opresiunea politică și socială (s-au adresat publicului într-un limbaj metaforic, folosind un vocabular codat, cu aluzii și ironii, în care au strecurat critici subtile la adresa regimului totalitar).

Fișă de lucru: ***Instrumentalizarea politică a culturii***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Ajungem astfel, în 1971, la faimoasele <<Teze din iulie>>, considerate (...) de mai mulți istorici ca marcând sfârșitul perioadei de <<liberalizare>>. De fapt, 1971 nu a făcut decât să exprime mai apăsat rigiditatea ideologică manifestată în repetate rânduri și în anii precedenți. S-a cerut acum o vigilență sporită și infuzarea spiritului de partid în toate domeniile. Spre exemplificare: <<Legarea creației literar-artistice de realitățile construcției socialismului, creșterea rolului educativ al literaturii și artei, responsabilitatea sporită a creatorului pentru conținutul operei sale. Stimularea creației inspirate din viața poporului, din lupta pentru făurirea noii orânduiri, participarea activă a intelectualității, fără deosebire de naționalitate, la înfăptuirea marilor obiective ale partidului>> (și, implicit, <<respingerea hotărâtă a producțiilor impregnate de spiritul concepțiilor moralei burgheze>>).”

(Lucian Boia, *Strania istorie a comunismului românesc - și nefericitele ei consecințe*)

1. Identificați, pe baza textului, principiile politicii culturale promovate de partidul-stat și restricțiile impuse creațiilor artistice.

2. Explicați semnificația sintagmei *„rigiditate ideologică”*, în contextul anilor 1970.

3. Formulați un punct de vedere referitor la autocenzura din România comunistă, pornind de la afirmația lui Stephane Courtois: *„asistăm la acest fenomen ciudat de interiorizare a cenzurii, a cenzurării de către scriitorul însuși a propriei opere, când o scrie”*.

Studiu de caz: Protocronismul

1. Ideile protocroniste

1965-1989 - guvernarea Nicolae Ceaușescu s-a distanțat de U.R.S.S. și a abandonat *„frăția”* dintre poporul român și cel sovietic, comuniștii promovând un naţionalism radical, menit să legitimeze independenţa României faţă de Moscova.
1974-1989 - regimul comunist, pentru a justifica izolarea internaţională a României şi pentru a consolida cultul personalităţii conducătorului, a promovat doctrina naționalistă extremistă a protocronismului.
1974 - criticul literar Edgar Papu a publicat în revista culturală *Secolul 20* un articol intitulat *Protocronism românesc*, în care a susținut că românii sunt autorii unor realizări culturale apărute înaintea celor recunoscute pe plan european și mondial, oricare civilizație având posibilitatea de a crea, în mod autonom și original, anumite componente considerate a fi împrumutate din alte culturi.
Regimul comunist a preluat ideile lui Edgar Papu și le-a amplificat propagandistic ⇒ reinterpretarea istoriei, exagerarea contribuţiilor româneşti la civilizaţia mondială şi promovarea unor teorii fără fundament ştiinţific.
Protocronismul s-a manifestat în arte plastice, teatru, industria cinematografică, istorie, medicină, arhitectură, filosofie și geografie, prin intermediul Institutului de Studii Istorice și Social Politice, condus de Ion Popescu-Puțuri, Academia de Științe Sociale și Politice, condusă de Mihnea Gheorghiu, Centrul de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară, condusă de generalul Ilie Ceaușescu, și secția de propagandă a C.C. al P.C.R.
Periodice precum *Luceafărul*, *Săptămâna* și *Scânteia* au început să susțină teorii precum:
a. Spaţiul carpato-danubiano-pontic a fost patria de formare a popoarelor indoeuropene, iar tăbliţele de la Tărtăria ar fi conținut cea mai veche scriere din lume;
b. Geto-dacii ar fi avut o civilizaţie superioară Romei, limba acestora fiind *„matca”* limbii latine (tracomanie, dacomanie sau dacopatie);
c. Românii au avut realizări în diverse domenii culturale, științifice sau artistice înaintea altor civilizații și au fost negate sau ignorate influențele culturale externe, susținându-se că anumite stiluri artistice au apărut datorită unei evoluții interne, fiind exclusiv meritul poporului român.
Exemple de protocronism: Mihai Eminescu a considerat un geniu al literaturii universale și un precursor al marxismului; Paul Anghel a fost perceput drept un prozator superior lui Lev Nikolaevici Tolstoi; exagerarea realizărilor științifice din domeniul aviației ale lui Henri Coandă; “descoperirea” lui Constantin Nicolăescu-Plopșor, a unei fosile umane în județul Vâlcea, Australoanthropus Olteniensis, considerată a fi mai veche de două milioane de ani; filmele regizate de Sergiu Nicolaescu (*Dacii* - 1967; *Mihai Viteazul* - 1970), Mircea Drăgan (*Columna* - 1968; *Ștefan cel Mare - Vaslui 1475* - 1975), Doru Ion Năstase (*Vlad Țepeș* - 1979) și Gheorghe Vitanidis (*Burebista* - 1980).
Totodată, protocronismul a alimentat cultul personalității lui Nicolae Ceaușescu (*„stejarul din Scornicești”*), văzut ca un continuator al marilor personalități din istoria națională (Burebista, Ștefan Cel Mare, Mihai Viteazul și Alexandru Ioan Cuza) și al luptei pentru independență și unitate.

2. Consecințele protocronismului

Protocronismul are, până în prezent, numeroase efecte negative:
a. Crearea unei mitologii pseudo-ştiinţifice, care a generat şi a alimentat diverse teorii conspiraţioniste până în prezent (dacopatia);
b. Promovarea unui soi de izolare culturală, asociată cu negarea influenţelor occidentale;
c. Compromiterea studiilor serioase şi autentice despre istoria şi cultura României, adepţii protocronismului considerându-le greşite, întrucât nu le validează convingerile.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Protocronismul***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi completați tabelul și răspundeți cerinţelor:

„Spre a ajunge la statuile lui Phidias, omenirea a început să modeleze lutul încă de pe vremea acelui giuvaier ce se numește Gânditorul culturii Hamangia... Înaintea lui Homer a existat divinul trac Orfeu. Intrând pe porțile cetăților grecești, Apollo și-a scuturat de pe tălpi pulberea de pe drumurile Traciei. Până și Platon, în Dialogurile sale, privind spre legendarele ținuturi ale nordului, a reținut învățămintele unor înțelepți traci care au fost stăpâni pe un sistem filosofic bine constituit. (...)
Romanii au acceptat cu ușurință noi divinități. De la traci au primit cinci zeități prin intermediul grecilor: Apollo, Hermes-Mercur, Artemis-Diana, Ares-Marte, Dionisie-Bacchus, ultimul la mare cinste (...) Însăși cultura grecească, adoptată de romani, a conținut elemente tracice asimilate într-o epocă anterioară. Aceasta a acceptat și recunoscut superioritatea culturii trace, de vreme ce însuși Platon a elogiat medicii din nordul Dunării care, înainte de a vindeca boala trupului, a căutat să o vindece pe cea a sufletului.”

(Iosif Constantin Drăgan*, Noi, tracii*)

Sursa ne spune...	Sursa sugerează că...	Sursa nu menționează...

Valorificați concluziile rezultate în urma completării tabelului, ghidați de următoarele întrebări:

1. Mândria astfel cultivată a adus regimului legitimitate în ochii românilor?

2. Cine a avut de câștigat de pe urma acestei viziuni asupra istoriei?

Test evaluare
Politici culturale ale regimului comunist

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I și din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Tezele din iulie 1971 au reprezentat semnalul declanșării unui proces de dogmatizare a literaturii române, al doilea după cel ce a succedat Revoluției maghiare. Pentru intelectuali, schimbarea bruscă a politicii culturale a partidului, chiar în momentul încercării de desovietizare a României, de desprindere a ei din cleștele ucigaș al lagărului socialist, a însemnat un șoc, dar și un moment al adevărului. Câțiva au înțeles imediat, alții s-au prefăcut că înțeleg și cei mai mulți au întârziat cu bună știință să înțeleagă că trăiesc, totuși, într-un regim comunist și că dreptul la identitatea națională nu a fost același lucru cu accesul la libertate (...). Climatul de creație s-a înăsprit, în chip simțitor, iar printre scriitori s-a răspândit psihoza revenirii realismului socialist. Temerile au fost întreținute de mișcările de cadre efectuate imediat de Ceaușescu pentru îmbunătățirea compoziției de clasă, și reluarea de câteva ori, a asaltului ideologic în câteva noi plenare și întâlniri cu activul de partid. În 1974, tezele au părut a fi prins contur teoretic, iar ideile conducătorului a se fi instalat temeinic în lumea scriitoricească și în mentalitatea publică…”

(Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, *Raport Final*)

a. Numiți, pe baza textului, un lider politic. 6 puncte

b. Precizați, pe baza textului, două informații referitoare la *„Tezele din iulie”*. 6 puncte

c. Formulați un punct de vedere referitor la specificul național-comunismului în România condusă de Nicolae Ceaușescu, susținându-l cu două informații selectate din text. 6 puncte

d. Prezentați două consecințe ale *„Tezelor din iulie”* 1971 asupra societății românești. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Printre autorii interziși în perioada comunistă s-a aflat și: 4 puncte
a. Dimitrie Cantemir b. Mihail Sadoveanu c. Camil Petrescu
2. În 1974, criticul literar Edgar Papu a publicat în revista *Secolul 20* un articol intitulat: 4 puncte
a. *Protocronism comunist* b. *Ceaușescu și poporul* c. *Protocronism românesc*
3. Cultul personalității liderului Nicolae Ceaușescu a fost întreținut de scriitorul: 4 puncte
a. Constantin C. Giurescu b. Adrian Păunescu c. Lucian Blaga
4. Sergiu Nicolaescu a regizat creații cinematografice precum: 4 puncte
a. *Dacii* și *Mihai Viteazul* b. *Vlad Țepeș* și *Burebista* c. *Dacii* și *Columna*

I. 3. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Realismul socialist a fost folosit de către regim ca instrument de propagandă ..... 5 puncte

b. Unul dintre scriitorii persecutați de comuniști a fost Mihail Sadoveanu ..... 5 puncte

c. Comuniștii au încurajat libertatea de expresie a artiștilor români ..... 5 puncte

d. Protocroniștii, naționaliști, au manifestat o atitudine ostilă față de cultura occidentală ..... 5 puncte

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu nestructurat de minim o pagină A4 despre autori, creație și cenzură în comunismul românesc.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul XII: REVOLUȚIA DIN DECEMBRIE 1989

Competențe generale:

1. Utilizarea adecvată a limbajului de specialitate în analizarea faptelor istorice.
2. Examinarea critică și responsabilă a informațiilor oferite de diverse surse pentru investigarea unor fapte istorice.
3. Dezvoltarea unei atitudini critice și a unei conduite proactive față de o lume în continuă schimbare, prin valorificarea experiențelor trecutului.

Competențe specifice:

1.2. Exprimarea orală și în scris a ideilor și a opiniilor, referitoare la fapte din istoria recentă a românilor, folosind limbajul de specialitate.

2.1. Analizarea modelului economic, social, politic și cultural al regimului comunist din România.

2.2. Compararea, în sursele de informare, a perspectivelor multiple referitoare la fapte și diferite aspecte ale regimului comunist.

2.3. Explicarea cauzalității, a continuității și a schimbării în istoria recentă a românilor, folosind argumente din sursele de informare.

3.2. Demonstrarea unei atitudini critice față de impactul evenimentelor/proceselor istorice asupra individului și a comunității.

Capitolul XII: REVOLUȚIA DIN DECEMBRIE 1989

Anul 1989 în context internațional. Revoluția din decembrie 1989 în România.
Test evaluare.

Anul 1989 în context internațional. Revoluția din decembrie 1989 în România

1. Anul 1989 în context internațional

1985-1991 - perioada administrației liderului sovietic Mihail S. Gorbaciov: promovarea politicilor Perestroika (din limba rusă: *„reformă”, „reconstrucție”*) și Glasnost (din limba rusă: *„deschidere”*, *„transparență”*), cu scopul de a spori eficiența economică sovietică și de a reduce corupția.
În paralel, Gorbaciov a inițiat o schimbare în politica externă, înlocuind doctrina Brejnev (intervenția, chiar armată, în statele socialiste în care sistemul a fost pus în pericol) cu doctrina Sinatra (dreptul statelor socialiste de a își alege propriul drum, inclusiv schimbarea regimului politic).
6 februarie-29 decembrie 1989 - prăbușirea regimurilor comuniste din Europa Centrală și de Est:
I. Polonia: 6 februarie-15 aprilie - desfășurarea *„Convorbirilor Mesei Rotunde”*: reprezentanții opoziției democratice, Bisericii Catolice și secretarul-general al P.M.U.P. (Partidul Muncitoresc Unit Polonez) Wojciech Witold Jaruzelski (1981-1989), au purtat discuții cu privire la schimbarea regimului și tranziția la democrație. 4 iunie - mișcarea sindicalistă *Solidaritatea*, condusă de Lech Walesa (1990-1995), a câștigat alegerile naționale, iar prim-ministru a devenit Tadeusz Mazowiecki.
II. Ungaria: 13 iunie-18 septembrie - desfășurarea *„Masei Rotunde Naționale”*: negocieri purtate între membrii opoziției democratice și ai regimului comunist reprezentat de secretarul-general al P.S.M.U. (Partidul Socialist al Muncitorilor din Ungaria) Karoly Grosz (1988-1989) și prim-ministrul Miklos Nemeth, cu privire la cadrul noii ordini politice și tranziția la democrație. 7 octombrie - P.S.M.U. și-a schimbat numele în P.S.M. (Partidul Socialist Maghiar). 23 octombrie - proclamarea Republicii Ungaria și sfârșitul epocii comuniste.
III. Germania de Est: 7 octombrie - în țară au avut loc numeroase proteste anticomuniste. 9 octombrie - desfășurarea *„Demonstrațiilor de Luni”*: la Leipzig, peste 70.000 de protestatari au cerut libertate ⇒ 18 octombrie - secretarul-general al P.U.S.G. (Partidul Unității Socialiste din Germania) și președinte al Consiliului de Stat Erich Ernst Paul Honecker (1971-1989) a demisionat, fiind înlocuit de Egon Rudi Ernst Krenz (1989). 7 noiembrie - în urma presiunilor publice, guvernul est-german a demisionat. 9 noiembrie - căderea Zidului Berlinului: germanii au luat cu asalt punctele de trecere din Berlinul de Est, deschizând granița spre partea de vest a orașului, aflată sub controlul Germaniei de Vest (R.F.G.: Republica Federală Germană). 6 decembrie - conducerea P.U.S.G. a demisionat pentru a permite instaurarea unui regim de tranziţie, care să pregătească organizarea alegerilor libere.
IV. Bulgaria: 10 noiembrie - secretarul-general al P.C.B. (Partidul Comunist Bulgar) și președinte al Consiliului de Stat Todor Hristov Jivkov (1954-1989) a fost înlăturat de la putere în cadrul unei lovituri de stat interne a partidului ⇒ 17 noiembrie - secretar-general al P.C.B. și președinte al Consiliului de Stat a fost ales Petăr Toșev Mladenov (1989-1990; 1990). 11-13 decembrie - ca urmare a intensificării protestelor la nivel național, regimul comunist a început tranziția la democrație.
V. Cehoslovacia: 17 noiembrie - la Praga, o demonstrație organizată pentru a comemora 50 de ani de la moartea unui student ucis de naziști a fost reprimată de poliția comunistă ⇒ debutul Revoluției de Catifea. 19 noiembrie - pentru coordonarea opoziției anticomuniste, s-a format în Cehia Forumul Civic, condus de Vaclav Havel (1989-1992; 1993-2003), și în Slovacia a apărut organizația Publicul împotriva violenței. 24 noiembrie - în urma protestelor naționale, conducerea P.C.C. (Partidul Comunist din Cehoslovacia), inclusiv secretarul-general Milos Jakes (1987-1989), a demisionat, iar puterea a fost preluată de Karel Urbanek (1989). 28-29 decembrie - Alexander Dubcek (liderul *„Primăverii de la Praga”* din 1968) a fost ales președinte al Parlamentului, iar Vaclav Havel a fost ales președinte al Cehoslovaciei, marcând victoria deplină a revoluției și tranziția la democrație.

2. Revoluția din decembrie 1989 în România

Cauzele izbucnirii revoluției din România au fost următoarele:

a. Economice: industrie grea supradimensionată și neperformantă, agricultură subdezvoltată;
b. Sociale: raționalizarea alimentelor, suprimarea libertății de gândire, interzicerea contactelor cu străinii și cultul personalității cuplului Ceaușescu.

I. Timișoara:

16 decembrie 1989 - declanșatorul revoltei timișorene a fost evacuarea forţată a pastorului reformat Laszlo Tokes, un important critic la adresa regimului în mass media internațională ⇒ scânteia revoluției române.

17 decembrie - demonstrațiile de protest din oraș (s-a scandat *„Jos Ceaușescu!”*, *„Jos tiranul!”* și *„Fără violență!”*) au fost reprimate violent de către forțele Securității și cele ale Armatei ⇒ 122 de morţi.

18-21 decembrie - demonstranţii au preluat conducerea oraşului, iar soldații s-au alăturat acestora ⇒ Timişoara a devenit primul oraş din România liber de comunism (*„Azi în Timișoara, mâine-n toată țara!”*).

II. București:

21 decembrie 1989 - Ceaușescu, revenit dintr-o vizită diplomatică în Iran, a convocat un miting la București, în fața Comitetului Central al P.C.R., scopul fiind condamnarea evenimentelor de la Timişoara, pe care le-a catalogat drept huliganice.

21/22 decembrie, noaptea - s-a tras în populație și s-au făcut arestări.

22 decembrie:

a. Ceaușescu a organizat un al doilea miting, care s-a transformat spontan într-o demonstraţie anticomunistă;

b. Fuga cuplului Nicolae și Elena Ceaușescu, cu elicopterul la Târgoviște, unde a fost prins și arestat;

c. Manifestanții au ocupat sediul T.V.R. (televiziunea română), radioului și C.C. (Comitetul Central) al P.C.R. După preluarea controlului asupra T.V.R. Ion Caramitru și poetul Mircea Dinescu, în mijlocul mai multor revoluționari, s-au adresat telespectatorilor, anunțând fuga dictatorului, și formând cu degetele litera V (semnul victoriei), rostind celebra frază: *„Am învins!”*;

d. Formarea C.F.S.N. (Consiliul Frontului Salvării Naţionale), condus de Ion Iliescu (1990-1996; 2000-2004), Petre Roman și Dumitru Mazilu, care a preluat conducerea statului, iar armata a trecut de partea revoluționarilor.

23-25 decembrie - au avut loc lupte înverșunate cu forțele loiale fostului regim: angajați ai forțelor de represiune au intrat în acțiune, cu scopul de a crea panică și teroare.

III. Restul țării:

21-22 decembrie - evenimente similare cu cele desfășurate la Timișoara și București au avut loc în majoritatea orașelor mari din România: Arad, Sibiu, Braşov, Cluj-Napoca și Constanța.

25 decembrie - a avut loc procesul cuplului Ceaușescu, acuzat de genocid, subminarea economiei naționale și pentru încercarea de a fugi din țară ⇒ la insistențele lui Ion Iliescu, Silviu Brucan și Gelu Voican Voiculescu, generalul Vasile Ionel, însărcinat cu organizarea procesului Ceaușeștilor, i-a găsit vinovați pe inculpați de toate capetele de acuzare și i-a omorât în aceeași zi, prin împușcare cu plutonul de execuție.

Consecințele revoluției din decembrie 1989 în România au fost următoarele:

a. Înlăturarea dictaturii comuniste și revenirea la democrație ⇒ 1104 morți și 3321 răniți, dintre care 221 civili și 663 militari;

b. Constituirea statului de drept, demararea procesului de reformare și restructurare a economiei românești ⇒ tranziția la economia de piață.

Fișă de lucru: ***Anul 1989 în context internațional. Revoluția din decembrie 1989 în România***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Un fapt tulburător şi unic în istoria universală s-a petrecut atunci în România: în lupta dintre armată şi <<teroriştii>>, partea înfrântă - <<teroriştii>> - nu a lăsat pe <<câmpul de bătălie>> nici un mort, nici un rănit şi nici un prizonier. Acest fapt neobişnuit a îndreptăţit ipoteza (...) că, în realitate, <<teroriştii>> au fost un grup restrâns de diversionişti. Acţiunile lor, amplificate de anunţurile şi apelurile isterice de la Televiziune, au creat un climat de adevărată teroare în rândurile populaţiei, stăpânită în cea mai mare parte a ei, de gândul de a supravieţui în faţa acestor forţe malefice care a atacat, ucis, otrăvit apa, etc."*

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

B. *„Cetăţeni şi cetăţene, trăim un moment istoric. Clanul Ceauşescu, care a dus ţara la dezastru, a fost eliminat de la putere. (...) Se deschide o pagină nouă în viaţa politică și economică a României. (...) Scopul FRONTULUI SALVĂRII NAŢIONALE este instaurarea democraţiei, libertăţii și demnităţii poporului român. (...) Ca program, Frontul propune următoarele:*
1. Abandonarea rolului conducător al unui singur partid și statornicirea unui sistem democratic pluralist de guvernământ.
2. Organizarea de alegeri libere în cursul lunii aprilie.
3. Separarea puterilor legislativă, executivă și judecătorească în stat și alegerea tuturor conducătorilor politici pentru unul, sau cel mult, două mandate. Nimeni nu mai poate pretinde puterea pe viaţă. (...)
4. Restructurarea întregii economii naţionale pe baza criteriilor rentabilităţii și eficienţei. Eliminarea metodelor administrativ-birocratice de conducere economică centralizată și promovarea liberei iniţiative și a competenţei în conducerea tuturor sectoarelor economice.
5. Restructurarea agriculturii și sprijinirea micii proprietăţi ţărănești. (...)."

(Consiliul Frontului Salvării Naționale, *Comunicatul către ţară*)

1. Selectaţi, pe baza sursei A, efectul acţiunilor *„teroriştilor"* asupra populaţiei.

2. Precizați, pe baza sursei B, care a fost obiectivul declarat al Frontului Salvării Naționale.

3. Menționați, pe baza sursei B, prevederile care au avut în vedere realizarea unui sistem democratic.

Test evaluare
Revoluția din decembrie 1989

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerinţelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

,,Regimul comunist a fost unul antimodern (simulând modernitatea), care a trecut odată ce a preluat puterea - ca un regim de ocupaţie străină - la lichidarea elitelor româneşti şi a instituţiilor democratice, a economiei de piaţă şi a proprietăţii private. Au fost anihilate, pe durata a 45 de ani, achiziţiile făcute pe drumul modernizării vreme de mai mult de un secol. A fost un uriaş pas înapoi, care a dus la sărăcie cronică, la distrugerea mai multor generaţii, la izolarea ţării, la risipirea resurselor umane şi materiale, la alienarea individului şi la masificarea societăţii, la distrugera tradiţiilor şi a culturii naţionale. (...) Natura sa a fost una violentă: a produs sute de mii de morţi în închisori şi lagăre. A distrus milioane de oameni în diferite forme de represiune, tratament inuman, atitudini criminale sau prin decizii cu efecte devastatoare asupra mediului, economiei şi vieţii umane în general. A fost un regim care a urmărit să reducă populaţia la condiţia de sclavi, exploatând-o nemilos sub pretextul construirii unei societăţi utopice, a egalităţii şi libertăţii. Regimul a fost, pe toată durata sa, unul ilegitim şi în esenţă criminal, sfârşind la fel cum s-a născut şi a trăit: prin violenţă."

(Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, *Raport Final*)

a. Numiți, pe baza textului, modalitatea prin care comunismul a ajuns la conducere în România. 6 puncte

b. Menționați, pe baza textului, două informații referitoare la măsurile luate după preluarea puterii de către comuniști. 6 puncte

c. Formulaţi un punct de vedere referitor la natura regimului comunist, susţinându-l cu două informaţii selectate din text. 6 puncte

d. Argumentaţi, printr-un fapt istoric relevant, afirmaţia conform căreia regimul comunist a fost *,,unul ilegitim și în esență criminal".* 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. În anul 1989, primul stat european în care s-a prăbușit regimul comunist a fost: 4 puncte
a. România b. Polonia c. Bulgaria
2. Simbolul Războiului Rece, Zidul Berlinului, a căzut pe data de: 4 puncte
a. 9 septembrie 1989 b. 7 octombrie 1989 c. 9 noiembrie 1989
3. 28-29 decembrie 1989, în Cehoslovacia a ales președinte: 4 puncte
a. Vaclav Havel b. Imre Nagy c. Tadeusz Mazowiecki
4. Mișcarea sindicalistă poloneză care a avut un rol important în căderea regimului comunist: 4 puncte
a. *Frăția* b. *Cooperativa* c. *Solidaritatea*

I. 3. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Nicolae Ceaușescu a îmbrățișat politica de reforme promovată de liderul sovietic Mihail S. Gorbaciov ..... 5 puncte

b. Scânteia revoluției din 1989 a fost decizia de mutare a pastorului reformat Laszlo Tokes ..... 5 puncte

c. Primul oraș liber de comunism a fost Timișoara, în 1987 ..... 5 puncte

d. Nicolae și Elena Ceaușescu au fost judecați pentru faptele lor într-un proces public, cu un dosar bine instrumentat de completul de judecată ..... 5 puncte

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu nestructurat de minim o pagină A4 despre desfășurarea revoluției din 1989 din România.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul XIII: MEMORIA REGIMULUI COMUNIST

Competențe generale:

1. Utilizarea adecvată a limbajului de specialitate în analizarea faptelor istorice.
2. Examinarea critică și responsabilă a informațiilor oferite de diverse surse pentru investigarea unor fapte istorice.
3. Dezvoltarea unei atitudini critice și a unei conduite proactive față de o lume în continuă schimbare, prin valorificarea experiențelor trecutului.

Competențe specifice:

1.1. Utilizarea informației din surse istorice referitoare la concepte istorice și coordonate de timp și spațiu, în diverse situații de comunicare.

1.2. Exprimarea orală și în scris a ideilor și a opiniilor, referitoare la fapte din istoria recentă a românilor, folosind limbajul de specialitate.

2.1. Analizarea modelului economic, social, politic și cultural al regimului comunist din România.

2.3. Explicarea cauzalității, a continuității și a schimbării în istoria recentă a românilor, folosind argumente din sursele de informare.

3.1. Formularea unor opinii argumentate referitoare la fapte, personalități din istoria recentă a românilor.

3.2. Demonstrarea unei atitudini critice față de impactul evenimentelor/proceselor istorice asupra individului și a comunității.

Capitolul XIII: MEMORIA REGIMULUI COMUNIST

1. Memoriale și muzee ale comunismului în România și în Europa de Est.
2. Condamnarea comunismului în România.
Test evaluare.

Memoriale și muzee ale comunismului în România și în Europa de Est

1. Memoria comunismului în România

1990 - prăbușirea regimurilor comuniste din Europa Centrală și de Est a deschis o nouă perspectivă statelor eliberate de sub dominația sovietică, aceste țări descoperind valori democratice care le-au fost suprimate timp de jumătate de secol prin propagandă și opresiune totalitară.
1990-prezent - regimul totalitar din România este analizat de istorici, politologi, sociologi, jurnaliști și specialiști din numeroase alte domenii, care publică numeroase lucrări de specialitate, memorialistice, studii și articole, și/sau sunt implicați în realizarea de documentare și filme artistice inspirate din viața cotidiană în perioada comunistă.
Autoritățile române au adoptat o nouă legislație și au înființat memoriale și muzee ale comunismului:
a. Legislație anticomunistă: Decretul nr. 1/26 decembrie 1989 (a dizolvat structurile de putere comuniste și a anulat legile cu caracter represiv); Decretul nr. 2/27 decembrie 1989 (a consfințit pluripartidismul și reînființarea partidelor politice); Decretul nr. 118/30 martie 1990 (a acordat drepturi persoanelor persecutate din motive politice și celor deportate); Legea nr. 18/19 februarie 1991 (a reglementat trecerea de la proprietatea socialistă la cea privată asupra terenurilor agricole); Legea nr. 10/8 februarie 2001 (a reglementat imobilele preluate în mod abuziv de statul comunist); Hotărârea Guvernului nr. 1372/18 noiembrie 2009 (înființarea I.I.C.C.M.E.R. - Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc); Legea nr. 247/5 decembrie 2011 (9 martie a fost stabilită ca *„Ziua Deţinuţilor Politici Anticomunişti din Perioada 1944-1989”*);
b. Înlăturarea simbolurilor comuniste (statui, lozinci și panouri cu fragmente din cuvântările lui Nicolae Ceaușescu), redenumirea străzilor cu nume de inspirație sovietică și realizarea de monumente şi plăci care comemorează eroii revoluţiei din decembrie 1989;
c. Memoriale și muzee ale comunismului (de stat sau private): au fost înfiinţate în zona închisorilor și în clădirile în care au suferit deţinuţii politici (Memorialul de la Gherla, Memorialul Victimelor Comunismului şi al Rezistenţei din Sighetu Marmației, Memorialul Închisoarea Piteşti, monumentul *„Calvarul Aiudului”* și Memorialul de la Poarta Albă) sau în principalele centre urbane din România (Muzeul Comunismului din Bucureşti, Muzeul Consumatorului Comunist din Timișoara, Muzeul Memorial al Revoluției din 1989 din Timișoara, Muzeul Copilăriei în Comunism din Iași, Muzeul Amintirilor din Comunism din Brașov, Muzeul Ororilor Comunismului din Sfântu Gheorghe, Muzeul Cărții și Exilului Românesc din Craiova și Muzeul Comunismului din Târgoviște).

2. Memoriale comuniste din Europa de Est

1989-prezent - în statele din Europa Centrală și de Est aflate în sfera de influență sovietică au fost deschise numeroase muzee și memoriale ale comunismului:
a. Vilnius (Lituania, 1992): Muzeul Victimelor Genocidului, ulterior Muzeul Cuceririlor și al Luptei pentru Libertate, primul muzeu al comunismului apărut după căderea regimului totalitar în Europa;
b. Praga (Cehia, 2001): Muzeul Comunismului oferă o perspectivă tematică (Visul, Realitatea și Coșmarul) asupra diferitelor aspecte ale vieții în perioada comunistă din Cehoslovacia;
c. Budapesta (Ungaria, 2002): Muzeul Casa Terorii, despre represiunea nazistă și comunistă ungară;
d. Berlin (Germania, 2006): Muzeul D.D.R. reconstituie viața de zi cu zi din Germania de Est printr-o expoziție interactivă (Statul și ideologia, Viața publică și Viața într-un bloc turn);
e. Gdansk (Polonia, 2014): Muzeul Solidarității păstrează memoria mișcării sindicale *Solidaritatea*, care a contribuit la căderea regimului comunist polonez;
f. Tallinn (Estonia, 2018): Memorialul Victimelor Comunismului a fost ridicat pentru comemorarea celor care au suferit și murit în perioada comunistă în Estonia.

Fișă de lucru: ***Memoriale și muzee ale comunismului în România și în Europa de Est***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„(...) doi importanți scriitori români, Ana Blandiana și Romulus Rusan, au întemeiat un Memorial al Victimelor Comunismului și al Rezistenței, incluzând un muzeu (în clădirea sumbră a pușcăriei de la Sighetu Marmației), un Centru Internațional de Studii asupra Comunismului, o Școală de Vară (...), o amplă bancă de date și o colecție de publicații, destinate toate să țină la vedere conștiința publică, cicatricea uriașă pe care anii dictaturii comuniste au lăsat-o pe trupul unei țări și al unui continent. Proiectul a fost asumat de Consiliul Europei, muzeul a devenit una din primele trei instituții de acest fel din Europa (...). E vorba de un spațiu al adevărului (...), al reculegerii și al unei necesare, igienice, profilaxii. E vorba de crime odioase, de un sinistru conglomerat de suferință omenească și de efortul de a-i feri pe cei care au avut norocul de a nu fi contemporani cu mizeria anilor 1950, de funebre ispite ideologice."

(Andrei Pleșu, *Două chipuri ale memoriei*)

1. Identificați, pe baza textului, personalitățile care au organizat Memorialul de la Sighetu Marmației.

2. Argumentați, folosind două informații din text, faptul că Memorialul din Sighetu Marmației joacă un rol esențial în păstrarea memoriei istoriei recente și în educarea tinerelor generații.

Condamnarea comunismului în România

1. Condamnarea comunismului

1990-prezent - pentru conștientizarea atrocităților comise în numele unei ideologii și înțelegerea impactului profund și nociv pe care totalitarismul l-a avut asupra societății românești, condamnarea comunismului a devenit necesară într-un stat care a făcut tranziția la democrație.
Condamnarea comunismului a presupus atât o evaluare a acestei moșteniri, care a modelat profund instituții, mentalități, comportamente individuale și colective, cât și restabilirea adevărului istoric.
Condamnarea comunismului în România s-a făcut pe parcursul mai multor etape:
a. 11 martie 1990: în punctul 8 al Proclamației de la Timișoara s-a propus *„ca legea electorală să interzică pentru primele trei legislaturi consecutive dreptul la candidatură, pe orice listă, al foștilor activiști comuniști și al foștilor ofițeri de Securitate. Prezența lor în viața politică a țării este principala sursă a tensiunilor și suspiciunilor care frământă astăzi societatea românească. Până la stabilizarea situației și reconcilierea națională, absența lor din viața publică este absolut necesară. Cerem, de asemenea, ca în legea electorală să se treacă un paragraf special care să interzică foștilor activiști comuniști candidatura la funcția de președinte al țării”*;
b. 2006: în perioada mandatului președintelui Traian Băsescu (2004-2009; 2009-2014), s-a format C.P.A.D.C.R. (Comisia Prezidenţială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România), sub conducerea istoricului și politologului Vladimir Tismăneanu, cu scopul de realiza o radiografie a instituțiilor și metodelor care au făcut posibile abuzurile și crimele regimului comunist din România (*„Raport Final”*), *„pentru a nu uita, pentru a condamna, spre a nu se mai repeta”* ⇒ 18 decembrie 2006 - președintele Traian Băsescu a condamnat comunismul, declarându-l *„ilegitim și criminal”*;
c. 5 martie 2008: adoptarea Ordonanţei de Urgenţă nr. 24, prin care orice cetăţean are dreptul de acces la propriul dosar întocmit de Securitate printr-o solicitare transmisă C.N.S.A.S. (Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii), a fost stabilită calitatea de lucrător/colaborator al Securităţii şi s-a introdus declaraţia pe propria răspundere pentru persoanele care ocupă funcţii în stat şi au avut peste 16 ani în 22 decembrie 1989.

2. Torționari și nostalgici

2008-prezent - ca urmare a cercetărilor și denunțurilor I.I.C.C.M.E.R. au fost demarate procesele mai multor torționari din perioada comunistă:
a. Alexandru Vișinescu (1925-2018): comandant al penitenciarului Râmnicu Sărat (1956-1963), a fost acuzat de crime împotriva umanității (a fost găsit vinovat de uciderea a 12 deținuți politici) și condamnat în 2016 la 20 de ani de închisoare la Penitenciarul Rahova;
b. Iosif Ion Ficior (1928-2018): comandant al Coloniei de muncă Periprava (1960-1963), a fost acuzat de genocid (a impus un regim de detenție inuman, în urma căruia au murit 103 deținuți) și a fost condamnat în 2016 la 20 de ani de închisoare la Penitenciarul Jilava.
În prezent, în ciuda caracterului criminal al regimului totalitar român, se constată în rândul populației prezența nostalgiei față de perioada comunistă.
Nostalgia comunismului reprezintă o percepție selectivă a trecutului care ignoră sau subapreciază aspectele negative ale regimului, o atitudine de idealizare a lumii totalitare prin raportarea la un prezent considerat inferior din cauza dificultăților economice și sociale.
Nostalgicii nu își doresc o restaurare a fostului regim politic, dar propagă o serie de mituri despre reușitele regimului comunist (asigurarea unui loc de muncă și a unei locuințe pentru toată lumea, absența criminalității, abundența producției și realizarea unor construcții importante) sau idealizează perioada conducerii lui Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Fișă de lucru: ***Condamnarea comunismului în România***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„După 1989, România a devenit o ţară pe care vrei să o părăseşti. <<Mai bine mort decât comunist!>>, au cântat tinerii în Piaţa Universităţii din Bucureşti în nesfârşitele seri calde de la începutul verii. Amărăciunea de după 1989 a generat nostalgii: nostalgia pentru perioada interbelică şi pentru regalitate, pe când regele Mihai a simbolizat inocenţa, nostalgia timpului în care Antonescu a câştigat războiul, nostalgia vremii când Ceauşescu a câştigat bătălia împotriva subdezvoltării.”*

(Catherine Durandin, *Istoria românilor*)

B. *„<<Aţi minţit poporul cu televizorul!>>, au scandat pe atunci adversarii regimului Iliescu. Prin televiziune, într-adevăr, noii conducători ai ţării au reuşi să-şi păstreze ani de zile un cvasimonopol al informaţiei. Ca în vremurile bune ale comunismului, până prin 1995-1996 n-a existat decât un singur canal de televiziune: televiziunea oficială.”*

(Lucian Boia, *Strania istorie a comunismului românesc şi nefericitele ei consecinţe*)

1. Numiţi, din sursa A, spaţiul istoric.

2. Precizaţi, din sursa B, o informaţie referitoare la televiziune.

3. Numiţi câte un slogan politic din sursa A, respectiv din sursa B.

4. Prezentaţi, din sursa A, două forme de nostalgie a comunismului.

Test evaluare
Memoria regimului comunist

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerinţelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Câtă diferență între votul dat de cetățenii europeni ai Cehoslovaciei și cel dat lui Iliescu de vărul meu de la țară, din România! Dar de ce? am întrebat uimit, nu ți-ai dat seama încă, nici după doi ani, cu cine ai de-a face?
Răspunsul a venit ca un trăznet: Ne convine!
Ce vrei să spui?
Iliescu nu ne va da afară din servicii, iar asta ne convine. Cu el avem pace. (...) Nouă chiar ne-a plăcut sub comuniști, intervine mătușa mea. Ne-am purtat foarte bine de grijă. Aveam tot ce ne trebuie. Iar acum Iliescu ne-a dat și pământ. Era mai bine la ferma colectivă, totuși."

(Vladimir Tismăneanu - coordonator, *Revoluțiile din 1989. Între trecut și viitor*)

a. Numiți, pe baza textului, mediul social. 6 puncte

b. Precizați, pe baza textului, o informație despre rezultatul alegerilor din România. 6 puncte

c. Formulați un punct de vedere referitor la nostalgia trecutului, susținându-l cu două informații din text. 6 puncte

d. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia societatea civilă a militat pentru o tranziție rapidă spre democrație. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Acest decret a dizolvat structurile de putere comuniste și a anulat legile cu caracter represiv: 4 puncte
a. Nr. 1/26 decembrie 1989 b. Nr. 118/30 martie 1990 c. Nr. 10/8 februarie 2001
2. Primul muzeu al comunismului apărut după căderea regimului totalitar în Europa a apărut în: 4 puncte
a. România b. Ungaria c. Lituania
3. În 2006, acest președinte român a condamnat comunismul, declarându-l *„ilegitim și criminal”*: 4 puncte
a. Ion Iliescu b. Traian Băsescu c. Emil Constantinescu
4. Torționar condamnat după 1989, comandant al penitenciarului Râmnicu Sărat (1956-1963): 4 puncte
a. Alexandru Vișinescu b. Ion Ficior c. Lucrețiu Pătrășcanu

I. 3. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Muzeul Casa Terorii din Budapesta ilustrează represiunea politică exercitată de regimurile nazist și comunist în Ungaria ..... 5 puncte

b. Muzeul D.D.R. reconstituie viața de zi cu zi din Republica Federală Germană ..... 5 puncte

c. Torționarul comunist Iosif Ion Ficior a fost acuzat de genocid și achitat în 2016 ..... 5 puncte

d. Nostalgia comunismului reprezintă o percepție selectivă a trecutului bazată pe aspectele negative ale regimului comunist ..... 5 puncte

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu nestructurat de minim o pagină A4 despre nostalgia comunismului și obstacolele în calea construcției unei memorii colective juste.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Test
Evaluare finală

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerinţelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (60 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Țara a fost guvernată prin <<indicațiile prețioase ale președintelui>>, care a dictat țăranilor cum și când să-și culeagă recolta, inginerilor cum să construiască o centrală nucleară și istoricilor cum să scrie despre Evul Mediu. (...) În mod inevitabil, ca și în Albania, Coreea de Nord sau Rusia stalinistă, cultul personalității a dat naștere unei societăți închise, stagnării, izolării, atitudinilor antioccidentale și, în cele din urmă, declinului cultural. În România lui Ceaușescu neraportarea unei conversații cu un străin a devenit delict penal (decretul nr. 408 din decembrie 1985), mașinile de scris au fost înregistrate la Miliție (decretul nr. 98 din martie 1983), iar politica informațiilor a devenit atât de restrictivă încât programele de televiziune au fost limitate la două ore pe zi.”

(Vlad Georgescu, *Istoria românilor*)

a. Menționați, pe baza textului, o caracteristică a cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu. 6 puncte

b. Precizați, sensul expresiei *„indicațiile prețioase ale președintelui”*. 6 puncte

c. Formulați un punct de vedere referitor la cenzura informațiilor în anii 1980, susținându-l cu două informații din text. 6 puncte

d. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, că practicile politice totalitare din România comunistă au constituit o încălcare flagrantă a drepturilor omului. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Ziua Națională a României în perioada regimului comunist a fost: 4 puncte
a. 23 august b. 1 octombrie c. 1 decembrie
2. Cea mai cunoscută stațiune de la Marea Neagră pentru tineret a fost: 4 puncte
a. Vama Veche b. Costinești c. Eforie Sud
3. Lider politic comunist care a utilizat metoda rotirii cadrelor pentru a își consolida autoritatea și pentru a preveni formarea unor centre de putere alternative: 4 puncte
a. Gheorghe Gheorghiu-Dej b. Ștefan Foriș c. Nicolae Ceaușescu
4. Lozinci împotriva regimului comunist, precum *„Jos comunismul!”* sau *„Jos Ceaușescu!”*, au fost strigate pentru prima dată la: 4 puncte
a. București b. Cluj-Napoca c. Timișoara

I. 3. Stabiliţi corespondenţa între cauzele din coloana A și efectele din coloana B: **20 puncte**

A	B
1. Declarația C.C. a P.M.R. din aprilie 1964.	a. A fost adoptată Constituția din 1965.
2. Semnarea Actului Final de la Helsinki.	b. Adoptarea măsurilor restrictive.
3. În 1981, datoria externă a României a ajuns la 11.4 miliarde de dolari.	c. *„Scrisoarea celor șase”*.
4. Criticarea politicii economice a lui Ceaușescu de către anumiți activiști ai P.C.R.	d. Mișcarea lui Paul Goma.
	e. Respingerea pretenției P.C.U.S. de a coordona activitatea tuturor partidelor comuniste.

Partea a II-a (30 puncte)

Elaborați un eseu nestructurat de minim o pagină A4 despre evoluția regimului comunist în România postbelică: de la stalinism la național-comunism.

Notă! Se punctează şi utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidenţierea **relaţiei cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea şi concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice şi **încadrarea** eseului în limita de spaţiu precizată.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Dicționar

Coerciție = măsură de constrângere folosită de organele statului pentru a determina o persoană să își îndeplinească o obligație.
Colectivizare = desființarea proprietății private agricole, transformată în proprietate comună.
Colhoz = cooperativă agricolă realizată prin punerea în comun a mijloacelor de producție: pământ, unelte și animale.
Nomenclatură = totalitatea posturilor de conducere în organele de partid și de stat din U.R.S.S. și din statele-satelit comuniste din Europa Centrală și de Est.
Represiune = înăbușire prin violență a unei acțiuni de opoziție, de revoltă, a unei demonstrații; măsură de constrângere și de pedepsire a unei persoane care comite o infracțiune.
Sovhoz = fermă de stat în care lucrătorii agricoli au primit salarii pentru munca prestată.
Stahanovism = mișcare impusă muncitorilor din U.R.S.S. în vederea creșterii productivității, inspirată de exemplul minerului ucrainean Aleksei Grigorievici Stahanov, care în noaptea de 30/31 august 1935 a depășit de 7 ori cota de cărbune cerută, extrăgând 102 t, față de norma de aproximativ 14 t/schimb.

Bibliografie

I. Programa școlară pentru Istoria comunismului din România - clasa a XII-a/a XIII-a, aprobată prin O.M.E. nr. 7734/16.12.2024.

II. Manuale aprobate de Ministerul Educației:
1. Mălăelea, Daniel, Niculescu, Anita-Sabina, Horga, Paula-Coca, Prună, Nicolae, *Istoria comunismului din România: Manual pentru clasa a XII-a/a XIII-a*, Editura Akademos Art, București, 2025.
2. Boșcodeală, Felicia Elena, Ciobanu, Loredana, Gîlă, Cristina-Iulia, Șerban, Nicolae, *Istoria comunismului din România: Manual pentru clasa a XII-a/a XIII-a*, Editura Booklet, București, 2025.
3. Stoica, Stan (coordonator), Ștefănescu, Alexandru V., Preda, Elena, Becheru, Dragoș, Bilcea, Valentina, *Istoria comunismului din România: Manual pentru clasa a XII-a/a XIII-a*, Editura CD Press, București, 2025.
4. Bălănescu, Flori (coordonator), Anton, Mioara, Muller, Carmen, Mihai, Florin-Răzvan, *Istoria comunismului din România: Manual pentru clasa a XII-a/a XIII-a*, Editura Corint Logistic, București, 2025.
5. Ghețău, Gheorghe-Florin (coordonator), Bratu, Alina, Ghețău, Olenca-Georgiana, Radu, Adriana, Szakacs, Roxana-Gabriela, *Istoria comunismului din România: Manual pentru clasa a XII-a/a XIII-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2025.
6. Dobrincu, Dorin, Soare, Aurel Constantin, Săvuță, Irina Ema, Rados, Maria, Căplescu, Iuliana, Gheorghe, Maria Mariana, *Istoria comunismului din România: Manual pentru clasa a XII-a/a XIII-a*, Editura Litera, București, 2025.

III. Lucrări generale și de specialitate:
1. Axinte, Maria, Hașu-Georgiev, Ioana, Iordan, Iulia, Vasile, Lucian, Bocanu, Cătălina, *Istoria comunismului pentru copii și tineri în România*, Editura Manuscris, Pitești, 2022.
2. Barcan, Doina, Sterpu, Bogdan, *Regimul comunist în România (decembrie 1947-decembrie 1989)*, Editura Institutul European, Iași, 2003.
3. Cartianu, Grigore, *Crimele Revoluției. Sângeroasa diversiune a K.G.B.-iștilor din F.S.N.*, Editura Adevărul Holding, București, 2010.
4. Cartianu, Grigore, *Sfârșitul Ceaușeștilor. Să mori împușcat ca un animal sălbatic*, Editura Adevărul Holding, București, 2010.
5. Cioroianu, Adrian, *Pe umerii lui Marx: O introducere în istoria comunismului românesc*, Editura Curtea Veche, București, 2013.
6. Courtois, Stephane, Werth, Nicolas, Panne, Jean-Louis, Paczkowski, Andrzej, Bartosek, Karel, Margolin, Jean-Louis, *Cartea neagră a comunismului*, Editura Spandugino, București, 2025.
6. Deletant, Dennis, *România sub regimul comunist*, Editura Fundației *Academia Civică*, București, 2012.
7. Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, *Mic dicționar enciclopedic de termeni istorici*, Editura Meronia, București, 2008.
8. Ficeac, Bogdan, *Cenzura comunistă și formarea „omului nou”*, Editura Nemira, București, 1999.
9. Flores, Marcello, *Istoria ilustrată a comunismului*, Editura Enciclopedia RAO, București, 2007.
10. Giurescu, Dinu C., *România în timpul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej*, Editura Enciclopedica, București, 2017.
11. Ierunca, Virgil, *Fenomenul Pitești*, Editura Humanitas, București, 2018.
12. Kenyon, Paul, *Copiii nopții: povestea stranie și eroică a României moderne*, Editura Litera, București, 2022.
13. Kligman, Gail, Verdery, Katherine, *Țăranii sub asediu: colectivizarea agriculturii în România (1949-1962)*, Editura Polirom, Iași, 2015.
14. Onișoru, Gheorghe, *Stalin și poporul rus...: democrație și dictatură în România contemporană*,

Editura Corint, București, 2021.
15. Priestland, David, *Steagul roșu. O istorie a comunismului*, Editura Litera, București, 2019.
16. Riasanovsky, Nicholas V., *O istorie a Rusiei*, Editura Institutul European, Iași, 2001.
17. Shafir, Michael, *România comunistă (1948-1985). O analiză politică, economică și socială*, Editura Meteor Press, București, 2020.
18. Soare, Florin S. (coordonator), *Politică și societate în epoca Ceaușescu*, Editura Polirom, Iași, 2013.
19. Tănase, Stelian, *Elite și societate: guvernarea Gheorgiu-Dej (1948-1965)*, Editura Humanitas, București, 2006.
20. Tismăneanu, Vladimir, *Stalinism pentru eternitate: o istorie politică a comunismului românesc*, Editura Polirom, Iași, 2005.

Pentru o mai bună înțelegere a domeniului studiat, acest manual se recomandă a fi folosit împreună cu siteul comunității scoalacool.ro, principala ta sursă de lecții multimedia și conținut interactiv.